

1. สังคมที่มีการเมืองภาคพลเมืองและมีการนำเสนอนโยบายจากภาคประชาชน รัฐต้องสนับสนุนการรวมกลุ่มต่อรอง มีการรวมพลังภาคประชาชนที่จะตรวจสอบนโยบายของรัฐเป็นระยะ ๆ มีการถ่วงดุลอำนาจรัฐและแทน

2. สังคมวัฒนธรรมที่มีการศึกษาทางเลือก สถาบันและโครงสร้างที่เป็นของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทางสังคม มีระบบสวัสดิการทางสังคม ระบบสุขภาพทางเลือก สื่อทางเลือก สื่อแนวร่วม สื่อท่องถินวัฒนธรรมชุมชน

3. ສັງຄນທີ່ມີເຄຽນສູງກິຈທາງເລືອກ ແກ່ຍຕວທາງເລືອກເກົ່າກະຕຽບຢັ້ງຢືນ ຕລາດແນວວາບຕລາດທົ່ວເລີນ ອຸປະກິຈຊຸມຊັນ
ຮນາຄວາມຊຸມຊັນ ກອງທຸນໝູນຊັນເບີ້ຍຊຸມຊັນ

4. สังคมที่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในรูปแบบสิทธิชุมชน เช่น การจัดการน้ำโดยชุมชน ป่าแบบชุมชน ที่ดินในดินชุมชน ธนาคารที่ดิน

ห้างหมดนี้เป็นสิ่งที่ต้องการรูปธรรมการรองรับระดับพื้นที่ ดังนั้น สิ่งที่ต้องสร้างเพื่อไปสู่การแก้ปัญหา หรือผลักดันสังคมทางเลือกคือการทำให้พื้นที่รูปธรรมยังดำเนินอยู่ หมายถึงต้องยืนยันให้ได้ ไม่ใช่ถูกดึงหลุดไปตามกระแสของทุนนิยม รวมทั้งพยายามผลักดันให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้และขยายผลไปถึงพื้นที่อื่น ๆ อีกทั้งยังต้องผลักดันให้สังคมยอมรับด้วย ใน 2 วันนี้จึงพุดถึงสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายสถาบันชุมชนการเรียนรู้เพื่อเปิดประดีนร่วมแลกเปลี่ยนว่าจะขับเคลื่อนเรื่องราวหรือยุทธศาสตร์เหล่านี้ ในการทำงานอย่างไร โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือ สำหรับทุกคนในที่นี่ บางคนอยู่ในขั้นมีพื้นที่รูปธรรมแล้ว บางคนอยู่ในจังหวะที่ไม่ได้รับการสนับสนุน แต่ก็มีความต้องการที่จะร่วมมือกัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

คุณสวิง ตันอุด ปิดประชุมภาคเช้าเพื่อพักรับประทานอาหารกลางวัน จากนั้นภาคบ่ายเชิญอาจารย์สี ลักษณ์ให้ภาพรวมและตั้งประเด็นต่อเรื่องแนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ขององค์กรภาคี สนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้

ทิศทาง แนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ขององค์กรภาคีสนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้ โดย อาจารย์สีลาการณ์ บัวสาย จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

การเคลื่อนย้ายไปข้างหน้าต้องคิดให้ชัดว่าเป้าหมายคืออะไร หากว่ามีหลายกลุ่มหลายเรื่องแล้ว เป้าหมายหลักๆจะดำเนินงานยากมากเนื่องจากไม่ว่าจะไปทางใด ในการพูดถึงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสังคมการเรียนรู้มีความร่วงซึ่งกันและกัน จึงพยายามวิเคราะห์และให้ข้อมูลเพลี่ยนหมายเรื่องในวันนี้

1. เรื่อง time for learning หากแบ่งเวลาของคนซึ่งจริง ๆ แล้วเฉพาะเวลาของเด็ก 1 ปีมี 365 วัน ในเวลา 18 ชั่วโมงที่เด็กตื่นอยู่ เด็กไปโรงเรียนเพียง 186 วันต่อปี เมื่อนำ 186 วันต่อปีคูณด้วย 8 ชั่วโมง หารกับ 365 วันคูณ 18 ชั่วโมง คิดเป็น佩อร์เซ็นต์จะเหลือประมาณ 25 佩อร์เซ็นต์ซึ่งเป็นเวลาที่ตื่นอยู่ (แต่ถ้านับเวลาทั้งวันจะเหลือเพียง 17 佩อร์เซ็นต์) เพราะฉะนั้นจะเห็นว่ายังมีพื้นที่อีกมากที่สามารถทำเรื่องการเรียนรู้ได้ เนื่องจากกลุ่มที่ทำ 25 佩อร์เซ็นต์นั้นคือโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา ในระดับตั้งแต่เด็กจนถึงอุดมศึกษา

ด้านรัฐบาลได้ตั้งสถาบันความรู้แห่งชาติหรือ TKC มีทั้งหมด 7 เรื่องอยู่ข้างใต้ได้แก่ พิพิธภัณฑ์คุณยานการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ โรงเรียนผู้นำทางการเมือง และอีก 4-5 เรื่อง แต่ว่าการจัดให้เป็น 1 เปลอร์เซ็นต์ยังถือว่าใหญ่เกินไป เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ในเรื่องสถานที่โดยทำสถานที่ให้น่าสนใจใช้สื่อแบบไฮเทคเข้ามาร่วมนำเสนอ สำหรับคนเรียนรู้เป็นลักษณะผู้สนใจไม่มีการบังคับ สถานในกลุ่มของโรงเรียน

และสถาบันอุดมศึกษาจุดเด่นนั้นฐานต้องพูดถึงหลักสูตร ตำรา ห้องเรียน คนเรียน ประกาศนียบัตร ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้คือท่าบังคับเมื่อพูดเรื่องโรงเรียน

ส่วนพื้นที่อีกประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์คือพื้นที่ที่ค่อนข้างไม่มีการจัดการ เครือข่ายองค์กรชาวบ้านที่ทำงานในเรื่องกลุ่มอาชีพกับกลุ่มชุมชนเรียนรู้อยู่ในพื้นที่นี้ โดยอาจผนวกสถาบันศาสนาเล็กน้อย อย่างไรก็ตามพื้นที่นี้คือเวลาประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ของเวลาในชีวิตคนและเมื่อจบการศึกษาไปแล้วเป็นเวลามากกว่าหนึ่นในระดับ 80-90 เปอร์เซ็นต์ของชีวิตที่ล่มตาตื่นอยู่ ด้วยเหตุนี้ ในการที่จะเคลื่อนเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ ทางคนขับเคลื่อนทำอย่างไรกับเวลา ก่อนที่ใหญ่ที่สุดนี้เพื่อการเรียนรู้และมีจุดใดที่มีอิทธิพลที่สุด อย่างกรณีเด็ก อาจต้องใช้ประเดิมเรื่องสื่อกับครอบครัวเป็นพิเศษ เพราะเด็กใช้เวลา กับ 2 เรื่องนี้มากที่สุด และหากว่าทำกลุ่มชุมชนเรียนรู้ที่นอกจากแก้ปัญหาอาชีพได้แล้วจะย้อนกลับเข้าไปทำให้ครอบครัวดูแลลูกหลาน เป้าร่วงเรื่องสื่อได้อย่างไร กลุ่มเหล่านี้เรียกว่าการศึกษาทางเลือก

2. เป้าหมายและทิศทางการทำงาน เมื่อพูดเรื่องการจัดการสื่อสารเป็นแบบหนึ่งคือคนที่เข้ามาเป็นคนสนิใจไม่ใช่ผู้เรียน หากเป็นกลุ่มชุมชนเรียนรู้จะเข้ามาแบบผู้ที่มีปัญหานิสิต มาเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา หรือกลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะเรียกว่า กลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์ป่า กลุ่มที่ต้องการแก้ปัญหานี้สิน เป้าหมายของแต่ละประเดิมมีหลายเรื่อง จึงต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัด ให้รู้ว่ากลุ่มเป้าหมายที่เราทำคือใคร แล้วจึงค่อยคิดยุทธศาสตร์การทำงาน ทั้งนี้ เมื่อเข้าสู่ป่าก็กลุ่มหลายกลุ่มอันเป็นสิ่งที่เราเรียกว่าสังคมทางเลือก เช่น เศรษฐกิจชุมชน เกษตรรย়ังยืน คุณสอนหลาน ฯลฯ ที่กระจายกันแต่ต้องการจะรวมเข้ามาจึงเห็นว่าการรวมอาจไม่ใช่ทิศทางเดียวที่จะทำงาน ในบางครั้งต้องแยกประเดิม

3. ตัวangบประมาณ รัฐสนับสนุนการเรียนรู้ในระบบ (พื้นที่ 25 เปอร์เซ็นต์) เป็นจำนวนเงินปีละประมาณ 200,000,000,000 บาท ซึ่งคิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณแผ่นดิน ส่วน 75 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือไม่มีการสนับสนุนใด ๆ ถือว่าคงสร้างระบบของประเทศไทยไม่เห็นการมีอยู่ของกลุ่มการศึกษาทางเลือก ด้วยเหตุนี้การร่างกฎหมายพระราชบัญญัติจึงเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เป็นการจัดตั้งระบบเพื่อดึงงบประมาณแผ่นดินเข้ามาหล่อเลี้ยงกระบวนการการทำงานของการศึกษาทางเลือก เนื่องจากงานการเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นงานที่ต้องทำไปตลอดเหมือนกับที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าเข้ามาเรียน กับแหล่งทุนอีกช่องทางหนึ่งที่ต้องมีทีมทำงาน เช่น ทุนจากภาครัฐเข้ามาอุปกรณ์การศึกษาจากต่างประเทศหรือเงินจากกองสภาก ดังงบประมาณของสำนักงานกองทุนสร้างสรรค์สุขภาพ(สสส.)ที่มาจากการชี้สุราและบุหรี่

นอกจากนี้ ยังมีความมั่นใจว่าการศึกษาทางเลือกคือเครื่องมือและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเวลา 75 เปอร์เซ็นต์ซึ่งเป็นชั้นใหญ่ของโอกาสการเรียนรู้ เนื่องจากการให้เด็กเรียนเพียง 25 เปอร์เซ็นต์ของเวลาที่ตื่นอยู่ไม่อาจทำให้สังคมไทยเคลื่อนเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ได้ หรือแม่หากว่าจะทุ่มงบประมาณมาที่ส่วน 25 เปอร์เซ็นต์นี้อีกมากมายเท่าไหร่ไม่อาจทำได้ เพราะเป็นเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทำงานทั้งในส่วนการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกซึ่งมีงานโรงเรียนแนวปฏิรูปที่กำลังเคลื่อนเครือข่ายปฏิรูปโรงเรียน การที่พื้นที่รู้ปูรองพยายามเชื่อมโยงกับโรงเรียนและอบต. ในระยะหลังเห็นว่าไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติเนื่องจากโรงเรียนไม่เห็นประโยชน์ แต่หากจะเป็นจริงได้ก็เมื่อโรงเรียนเห็นประโยชน์ในการเข้ามาร่วม ในเงื่อนไขกำหนดด้วยทัพพยากรและการประเมินโรงเรียน ดังนั้นแนวทางที่ควรทำคือการทางบประมาณเข้ามาทางนี้แล้วเน้นการเรียนรู้ที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งจะอธิบายต่อไป

4. กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มชุมชนเรียนรู้/กลุ่มอาชีพ หากต้องการยกระดับให้เป็นสถาบันก็ต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนด้วย เนื่องจากไม่ได้พูดถึงเด็กหรือเด็กที่ยังไม่โรงเรียนแต่กำลังพูดเรื่องผู้เรียนที่ beyond โรงเรียน นั่นคือเลยจุดที่จะไปโรงเรียนซึ่งอาจจะเป็นใน 2 ลักษณะคือ 1.) อายุเลขวัยไปโรงเรียนหรือ 2.) เป็นแบบอุปถัมภ์สอนหลวง หมายความว่าไม่ได้เรียนเรื่องนี้ที่โรงเรียนหรือทางโรงเรียนไม่มีอะไรที่สอนเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรม การมีสัมมาคาระ ตัวชั้มม์ หรืออย่างน้อย ณ วันนี้ โรงเรียนยังไม่ได้ทำสิ่งนี้กับเด็ก ๆ แต่เป็นไปได้ว่าในอนาคตโรงเรียนอาจเข้ามาทำ

หากไม่มองกลุ่มเป้าหมายที่ชัด เป้าหมายการทำงานก็จะไม่ชัดไปด้วย เป็นลักษณะที่ทำงานแล้วร่วมกับโรงเรียนทุกอย่าง เมื่อถึงเวลาขับเคลื่อนก็จะเคลื่อนงานยาก กรณีตัวอย่างงานเกษตรยังยืนหรืองานเกษตรทางเลือกที่มีหัวใจสำคัญของงานคือเรื่องการเรียนรู้ แต่การพยาบาลผู้คนเข้ากับโรงเรียนซึ่งสำคัญบ้างไม่สำคัญบ้าง กลับทำให้ขบวนการผลักดันเรื่องเกษตรยังยืนขยายตัวได้ยาก แต่การเข้าไปขยายขึ้นโดยนิยมเกษตรทางเลือกเป็นแนวทางที่ดีแล้ว การที่ต่างคนต่างผลักดันนโยบายเป็นเรื่อง ๆ และทำร่วมกันบางเรื่องน่าจะเป็นหนทางที่ดี เช่น ผู้รู้ของกลุ่มต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกันเพื่อหาวิธีสอนที่ดีกว่า เพราะทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้เหมือนกัน เปรียบได้กับการทดลองผ้าซึ่งมีเส้นแนวยืนกับเส้นแนวนอน ไม่ใช่เส้นด้านใดด้านหนึ่ง หากทำแต่แนวยืนผ้าก็ขาดง่าย ทำแต่แนวนอนก็ไม่มีตัวยึด ในความเป็นจริงความมี 2 แนวที่โยงเข้าหากันไม่ เช่นนั้นไม่เป็นเป็นผ้าหรือเป็นผ้าที่ไม่แน่ ทั้งนี้สำคัญภาคเหนือที่จะผูกลาย ทำลาย มียก มีอะไรต่าง ๆ ที่ขับข้อนอย่างกว่าเดิม ดังนั้น ความละเอียดของแต่ละประเด็นที่ขับเคลื่อนเหล่านี้คือลายผ้า

การมองเรื่องกลุ่มเป้าหมายจะทำให้เห็นว่า กำลังอยู่ที่เส้นพุ่งหรือเส้นยืน ตรงนี้เป็นหัวใจเบื้องต้นของการทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์งานของภาคเหนือติดปั๊บตั้งแต่มาจากการทำงานพัฒนาชนบทของเครือข่ายนักพัฒนาเอกชนซึ่งมีเป้าหมายทางนโยบายอันเป็นการขึ้นแนวตั้ง แต่เมื่อจะเคลื่อนเรื่องกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นแนวอนแนวโน้มไม่ใช่แน่นอน คนเรียนรู้จากกันและกันได้ คนมีอำนาจคือคนที่รู้มากกว่าเท่านั้น หากแต่ไม่ได้มีอำนาจไปบังคับจิตใจบังคับเงินกับคนอื่น

5. การทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางเลือก มีสิ่งที่ควรระวังคือ ทำให้หัวหรือวิธีคิดในการเรียนรู้ที่มีการกำหนดสิ่งที่ต้องรู้ก่อนเป็นกับดักที่การศึกษาในระบบไปแล้ว แต่จุดเด่นที่สุดของงานการศึกษาทางเลือกนั่นคือการเรียนรู้แบบมีปฏิบัติการหรือการเรียนรู้ที่ไปด้วยกันกับการแก้ปัญหา เช่น มีปัญหาเด็กไม่มีสัมมาคาระ หรือว่าคนผิดมีกันมาก ปฏิบัติการจริงของการเรียนรู้หรือว่าหาวิธีของการแก้ปัญหานั้นคือหัวใจของการเรียนรู้แบบนี้ โรงเรียนตกลุมนี้มาแล้วเนื่องจากไม่ได้ทำให้เด็กฝึกการแก้ปัญหา เพียงแต่ถ่ายทอดสิ่งที่รู้แล้วไปให้เปรียบเหมือนการสอนคนตีคือมีคนแต่มาแล้วเพียงแต่เขามาให้หัดเล่น โครงการเล่นได้ดีที่สุดก็ได้ แต่ถ้าเด็กเริ่มจากพึงให้เป็นแล้วเข้าใจสุนทรียะของศิลปะหรือดนตรี เข้าใจสามารถแต่งเองได้

การทำงานของสก.ว.ที่ผ่านมา แม้ว่ามีคนเสนอเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาตลอด แต่ยังไม่เคยให้ทุนสนับสนุนเรื่องนี้ เนื่องจาก 5 ปีที่แล้วมีการประมวลงานเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายแต่อยู่บนชั้นหนังสือ เมื่อตึงอกกามาให้เด็กเรียนรู้กลับทำตามหนังสือไม่ได้ เพราะมันหมดสภาพเคลื่อนไหวได้ กล้ายเป็นของที่ทำที่วันเดือนปีนั้นแล้วจบไป แต่การเรียนรู้ของชาวบ้านไม่มีวันจบและยังปรับการเรียนรู้ของตนเองถ่ายทอดแก่เด็กในทางตรงด้วยแล้วเคลื่อนไป ทางสก.ว.ตกลุมนี้มาแล้วจึงได้เล่าสู่ให้กันรู้ ไม่ว่าทำวากภูมิปัญญา ห้องเรียนชุมชน หรือนักเรียน อาจเป็นกับตัว ในขณะที่จุดแข็งของการศึกษาทางเลือกไม่ใช่จุดนี้

6. เรื่องการวัดผลเป็นสิ่งที่ควรทำ และความมีการวัดผลทั้ง 2 จุด คือจุดแรกการเรียนรู้ของคนที่ทำ กับ จุดที่สองการวัดผลการสนับสนุน สำหรับการวัดผลการเรียนรู้ ดังเช่นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชที่ให้สำเนา 3 ไฟล์มาลงที่เบียนเรียนแล้ววัดความอยู่รอดดังนี้เป็นการแก้ปัญหาชีวิตได้จริงโดยไม่ได้มาจากประกาศนียบัตร ด้านในเรียนก็กำลังหาทางออกในเรื่องการวัดผลที่เหมาะสมกว่าเดิม

ส่วนการวัดผลการสนับสนุนจากการทำให้กลุ่มแบบนี้ยังคงตัวได้ การร่วมร่าง พระราชนูญติดกับการศึกษาอกโงเรียน (กศน.) ต้องพิจารณาให้ดีว่าการใช้พัฒ่าวรุ่มต้องตั้งฐานอะไรไว้ให้ได้ เช่น คนที่เคยเรียนกศน.รับรู้ว่าเรียนไปเพื่อสอบเทียบหรือเทียบโอน ทางงานการศึกษาทางเลือกช่วงหนึ่งก็คิด เช่นนั้น กรณีให้เด็กเรียนโดยไม่ต้องสอบเทียบโอนหรือเรียนรู้แบบนี้แล้วเอาไปเทียบโอนได้ ทำให้กลุ่มเป็นว่า การศึกษาทางเลือกเป็นแผลงอยู่เรื่อย ต้องคงอยู่ไปเทียบกับแผลนั่ง แต่หากมองเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ขาดจะเห็นโอกาสและพื้นที่ใหม่ในการจะจัดการกับการศึกษาทางเลือกในเวลา 75 เปอร์เซ็นต์เหลือ

7. กลไกจัดการที่ respond หรือรู้ว้อนรู้หน้าจากข้างล่างเป็นหลัก คือไม่ใช่เพียงตอบสนองแต่หมายถึง ว่าข้างล่างเคลื่อนก่อนแล้วข้างบนจะมีความต้องการที่จะทำอย่างไร เพราจะสนับสนุนเชิงระบบแล้ว วจส.จะต้องภาคต้องเริ่ม ประเมินว่าจะทำอย่างไรเพื่อหนุนขบวนข้างล่างให้แข็งแรงโดยไม่ใช่การสั่งจากตรงกลาง หรือจากข้างบนไปสั่ง ภูมิภาคแล้วลงไปจังหวัด แต่เม้นคือการขึ้นอีกทางหนึ่ง นอกจากรัฐบาล ยังต้องกระจายหน่วยจัดการเข้าไปรับรับ เสียงสัญญาณขึ้นมาด้วย เพราจะสนับสนุน บทบาทที่จะทำคือบทบาทในเชิงป्रบماลข้อมูลและสนับสนุนเรื่องการ จัดการความรู้

สำหรับการประมวลข้อมูลสามารถทำได้ทันทีและทำเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะมีพระราชนูญติดหรือตั้ง องค์กรแล้วหรือไม่ก็ตาม มีความจำเป็นที่จะต้องหาทางสนับสนุนการจัดการความรู้ จำแนกกลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ประเภทการจัดการเรียนรู้ จุดแข็ง จุดเด่น พื้นที่และเงื่อนไขของพื้นที่ ฯลฯ เนื่องจากหน่วยยุทธ ศาสตร์ของกลไกบริหารจัดการต้องเข้าข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการวางแผนการหนุนเสริมและเมื่อมีการจำแนกจะ ทำให้เห็นรายละเอียดที่ส่งผลให้การทำงานการจัดการความรู้มีประสิทธิภาพเจนขึ้น

8. สมบัติ (asset) หมายถึงมีฐานข้อมูลและมีตัวนักจัดการความรู้ ในที่บสมบัติต้องเริ่มสะสม ฐานข้อมูลและนักจัดการความรู้ กลุ่ม/สถาบันการเรียนรู้ซึ่งเป็นการต้องตั้ง ทั้ง 2 สิ่งนี้จะเป็นข้อต่อรองที่มีน้ำหนักกับภาคธุรกิจ เพราจะรู้สึกของตนนี้ไม่มีฐานข้อมูลและนักจัดการความรู้ ฐานข้อมูลการวิจัยอยู่กับส่วน หากมีการทำ mapping จะทำให้เห็นได้ว่าข้อมูลและนักจัดการความรู้อยู่ที่ ไหน

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การทำงานขณะนี้สำหรับผู้จัดแกนกลางของภาคธุรกิจต้องเก็บรวบรวมสมบัติในที่บ ไว้ และสร้างพันธมิตรรักษาสายสัมพันธ์ ส่วนของพื้นที่รูปปั้นรวมยังมีการเคลื่อนตัวได้พอกสมควรแต่ยังขาดการหนุน ด้านทรัพยากรและการยกระดับนักจัดการความรู้ซึ่งเป็นงานของส่วนที่สนับสนุนที่จะต้องเข้าไป ภารกิจนี้อยู่ที่ เครือข่ายไม่ใช่งานพื้นที่รูปปั้น

งานพื้นที่รูปปั้น ในความเป็นจริงที่สามารถทำให้คนเข้าใจ เห็นร่วมและมาร่วมสนับสนุนได้ในนาม ของการทำใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ประเด็นการศึกษา เป็นประเด็นนานวนอน
2. ประเด็นที่เป็นประเด็นของชาวบ้านและบอกได้ว่าแก้ปัญหาความยากจน ผ่านงานการเรียนรู้ เช่น พื้นที่รูปปั้นรวมจังหวัดแม่ยองสอนสามารถเคลื่อนได้ทั้ง 2 ทาง เมื่อนอยู่ตรงจุดตัวระหว่างเดินยืนกับเส้นนอน

บางจังหวะจะเลือกเคลื่อนในแนวตั้งคือการแก้ปัญหาความยากจน บางจังหวะเคลื่อนร่วมกับขบวนที่ทำเรื่องการเรียนรู้ เพราะขณะนั้นเวลาเคลื่อนไม่จำเป็นว่าคนต้องรู้สึ้กันทั้งหมด มันไม่เป็นจริงหากจะบังคับให้คนต้องรู้สึ้กันทั้งหมด และการที่จะทำงานข้ออกกันบ้างไม่ใช่การข้ามข้อแบบที่ไม่เสริมแรงกัน ยังมีจุดที่เสริมแรงกันได้โดยไม่จำเป็นต้องไปเป็นขบวนหรือรู้สึ้กันหมด การเคลื่อนคนละประเด็นจะยิ่งดีด้วยความแข็งแรงของการมีหลาย ๆ เส้น ไม่ใช่เส้นยืนที่ห่าง ๆ กันที่จะทำให้ผ้าบิรจายเพราไยไม่แน่น

คุณสวิง ตันอุดุ "ได้ให้ข้อสังเกตว่าทุกส่วนเห็นพ้องกับเรื่องนี้แต่ในมุมมองที่หลากหลายขับข้องแตกต่างกันไป ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้านมีฐานข้อมูลหรือทุนมากน้อยแค่ไหน

แลกเปลี่ยนต่อประเด็นทิศทาง แนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ข่ององค์กรภาครัฐ สนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้

- คุณพัฒน์ อภัยมูล เห็นว่าเมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้วการทำความเข้าใจร่วมกับองค์กรรัฐได้จะเกิดประโยชน์และทำให้สถาบันองค์กรชาวบ้านเคลื่อนตัวได้เร็ว

- อาจารย์เจริญ มาลาโรจน์ เห็นว่ากลุ่มหนึ่งไม่จำเป็นที่ต้องรู้เรื่องทุกเรื่อง เนื่อง กลุ่มสืบสานภูมิปัญญา ล้านนาจากพื้นที่ในเรื่องเกษตร แต่ไม่จำเป็นที่จะรู้แบบแน่นเท่ากับกลุ่มเมือง แต่หน้าที่การมัดปึกควรเป็นของหน่วยหนุนต่าง ๆ เช่น วจส.สกอ.พอช. ฯลฯ

- อาจารย์สีลากอร์น บัวสาย มองว่าเมื่อได้จำแนกรายละเอียดของกลุ่มเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วอาจจะเป็นกลุ่มไม่เกิดกลุ่มไม่มีหลายปึก จะได้เป้าหมายที่ชัดและการแลกเปลี่ยนบทเรียนก็สามารถทำได้เข้มข้นมากกว่า เช่น เครือข่ายอุปถัมภ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวิธีการสอนซึ่งจะได้ประเด็นการเชื่อมคน 2 อายุข้าวหลังกัน แต่น่าเป็นเรื่องที่รับพยากรณ์และเกษตรซึ่งมีคู่ต่อสู้ส่วนใหญ่คือภาครัฐ การแลกเปลี่ยนจะเป็นวิธีการต่อสู้ ทั้งนี้เห็นด้วยว่าการมัดปึกเป็นเรื่องของหน่วยสนับสนุน

- คุณสวิง ตันอุดุ ซึ่งแจงว่าจริง ๆ แล้วงานที่อาจารย์เจริญทำมาเป็นการมัดปึกอยู่แล้ว ซึ่งในนั้นมีพื้นที่ สถาบัน ที่อนุจัง กลองสะบัดไชย ตัดตุง ฯลฯ คำว่าพื้นที่รู้ป้อมหรือปึกหรือการสร้างสังคมเรียนรู้มีหลายมิติ เช่น ปึกส่วนหนึ่งพ่ออุปถัมภ์ใจคำเข้ากับโรงเรียนสืบสานล้านนาแต่่ว่ามิติของพ่ออุปถัมภ์ใจคำนั้นเชื่อมกับระบบเมืองและระบบเมืองของหน่วยสนับสนุน

- คุณพัฒน์ อภัยมูล เสนอว่าขอให้มีผู้รู้หรือเครือข่ายต่าง ๆ มาช่วยหนุนเสริมการเรียนรู้ในพื้นที่ด้วย

- คุณสมคิด ต้มอินมูล เห็นความสำคัญของคนที่จะเข้าไปจัดการความรู้ที่อยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่แต่ก่อนเก่า สร้างกระแสด้วยชุมชนอื่นด้วย เช่น กรณีที่ชาวบ้านขยายที่นาเพื่อนำเงินมาใช้หนี้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของลูกแก่อนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เมื่อถึงวันที่ลูกต้องกลับมาอยู่ในชุมชนก็ไม่มีที่นาเหลืออยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านมีภูมิปัญญาเรื่องทำนามากมาย เมื่อไม่เห็นคุณค่าความคิดที่จะขยายจึงง่ายกว่าจะรักษา

- อาจารย์เจริญ มาลาโรจน์ มองว่ากลุ่มสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเข้าใจเรื่องราษฎร ป้าไม้และเอกสารสมควรแต่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ในการนี้การมัดปึกจึงขอเรียกร้องให้ประเด็นต่าง ๆ มาทำความเข้าใจกลุ่มสืบสานภูมิปัญญาล้านนามากขึ้น เช่น กรณีภัยพิบัติคลื่นยักษ์สินามิที่เกิดขึ้นที่ภาคใต้ สามารถนำเรื่อง ขึ้นมาอธิบายได้ หรือแม้แต่เรื่องรอยเลื่อนรอยต่อเปลือกโลกที่อำเภอเชียงดาวที่มีแนวโน้มการเกิดแผ่นดินไหว ในทางภูมิปัญญาพื้นบ้านได้ อธิบายให้นานแล้ว แต่ไม่ได้ครุยส์ใจเนื่องจากห่างเหินจากภูมิปัญญา ก่อนเก่ามาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สมัยโบราณมา วางแผนการศึกษาปี 2504 เป็นต้นมา

- คุณสวิง ตันดุด เสนอเพิ่มเติมในเรื่องการสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนที่ชัดเจน ภาคเหนือมีเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง แต่คำนิยามที่มีอยู่ไม่ได้ถูกหยิบมาใช้ เช่น เมืองกีซึ่งมาจากชื่อของบลังกีซ อันหมายถึงการสู้กับระบบที่เข้ามายังส่วนกลาง แต่ผู้คนไม่รู้ว่าอาณาบริเวณตรงนั้นเป็นของลัวะที่ปลดปล่อยตัวเองออกจากภาระของส่วนกลางหรือทุกวันนี้คือปลดปล่อยจากทุนนิยม หรือแม้แต่ แม่ทา ที่มาขอยกับจังหวัดเชียงใหม่เพื่อจะได้ใกล้จากเจ้าหน้าที่ ทั้ง ๆ ที่เดินทางไปลำพูนง่ายกว่า ทั้งนี้การนิยามพื้นที่ต่าง ๆ หรือว่ามัดปุกลักษณะใด คนในพื้นที่ต้องหาคำตอบด้วยตนเอง ส่วนสนับสนุนหรือหน่วยงานได้ไม่สามารถกำหนดได้

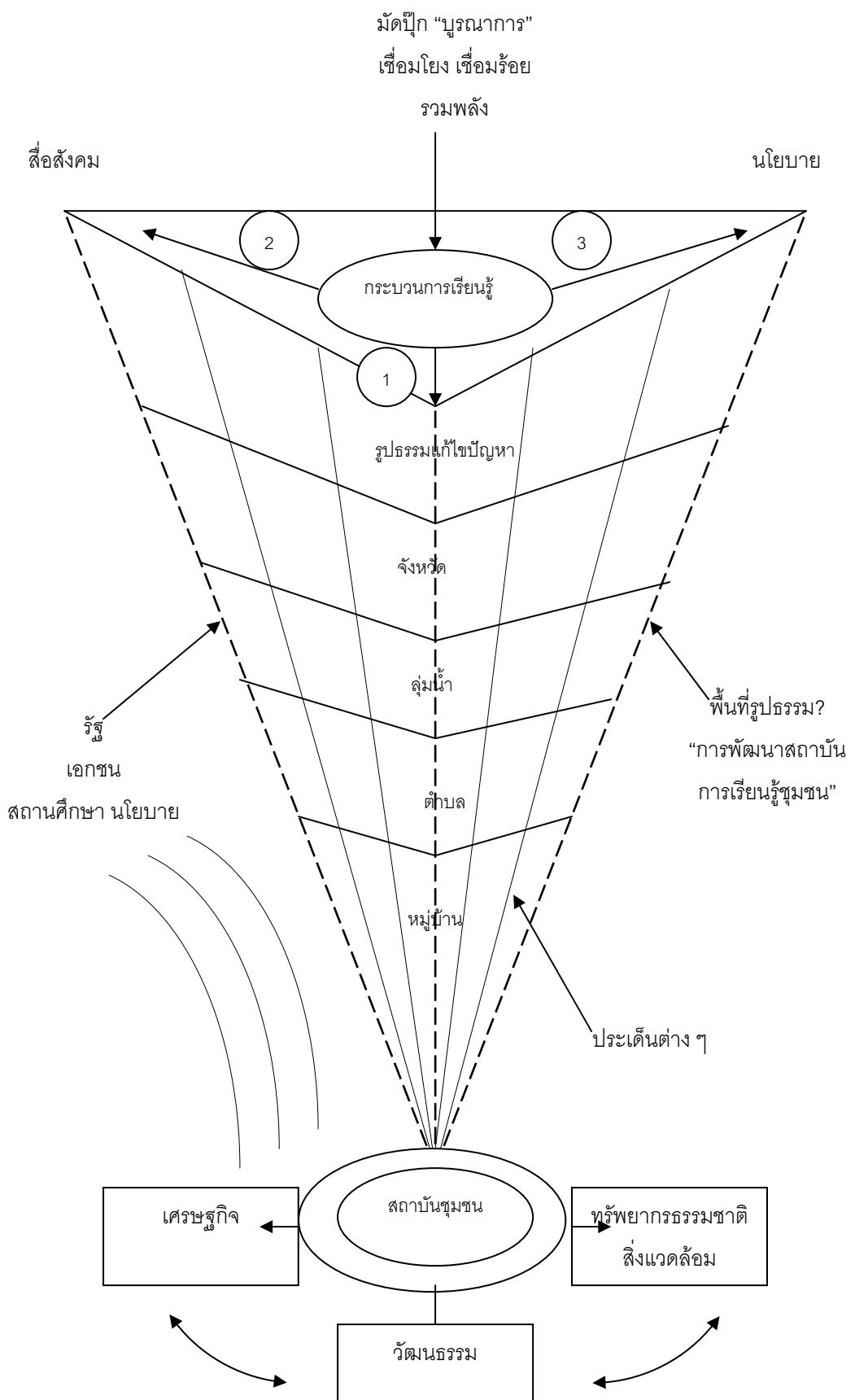
- อาจารย์สีลาราณ์ บัวสาย เห็นว่าหัวใจสำคัญของการมัดคือสิ่งที่เรียกว่าสัมพันธภาพหรือสารที่ทำให้มาเจอกันและมัดกันได้ ทั้งปุกเชิงพื้นที่และเชิงประดิษฐ์มีหลากหลาย ปัญหาที่ผ่านมาคือไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งการรู้ถึงกันไม่ได้หมายความว่าเขาเงินมาแบ่งกัน แต่ให้มีการสานความสัมพันธ์บางเรื่อง ทำงานร่วมกันเป็นระยะ

นอกจากนี้อาจารย์สีลาราณ์ ยังได้แจ้งให้ทราบเรื่องงานการวางแผนแก้ปัญหาความยากจนที่สกาว ศตจ. และพอช. ทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการวางแผนแก้ปัญหาจากระดับพื้นที่ขึ้นไป แม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกพื้นที่ที่ถูกเลือก แต่แนวคิดล่อนที่ต้องการคือการนำข้อเสนอจากประชาชนร้อยขึ้นไปเป็นข้อเสนอต่อคณะกรรมการให้รัฐเป็นฝ่ายตอบสนองมากกว่าให้รัฐกลงมา ดังนั้นในการอบรมเชิงปฏิบัติการกับผู้ว่าราชการจังหวัดจะเชิญเครือข่ายภาคประชาชนร่วมด้วย จึงขอให้เครือข่ายภาคประชาชนเตรียมข้อเสนอที่สามารถตีความได้ในฐานการขอดูทะเบียนคนจนที่ยังไม่ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและทุกจังหวัดต้องไปตรวจสอบใหม่ ในขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลใหม่คือโอกาสที่จะเข้าไปเพื่อจะบอกว่าข้อมูลรายครัวเรือนน่าจะเห็นปัญหาความเดือดร้อนที่แท้จริงในลักษณะไหนอย่างไร จากนั้นอาจารย์ขออนุญาตกับก่อนเนื่องจากติดภารกิจ

- คุณบุญสิง ชินวงศ์ ตั้งข้อสังเกตว่าการมัดปุกคือรวมกลุ่มหรือเชื่อมร้อย อาจารย์หรือนักวิชาการมักจะสร้างคำนิยามทั่วไป ให้ผู้คนแสวงหาความหมาย หากชาวบ้านไม่แสวงหา แล้วกลุ่มอื่นนักการเมืองหรือนักธุรกิจก็ช่วงชิงเอาไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง การขายปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร ฯลฯ ทั้งนี้ การทำนาหากินคือวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตซึ่งมีอยู่ทุกแห่ง เช่น กลุ่มของคุณพัฒน์เป็นกลุ่มทำนาหากิน รวมกันแล้วเป็นปุกเกษตร และรวมแล้วอยู่ในวัฒนธรรมหากรวมกันได้จะดีมากแต่ข้อข้อผิดจะดำเนินไปได้

วิเคราะห์ฐานศักยภาพในพื้นที่ แบ่งกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมิศาสตร์) ดำเนินรายการโดยคุณประนัย จตุพรพิทักษ์กุล

ก่อนการวิเคราะห์คุณประนัย ได้ทบทวนเรื่องการมัดปุก เพื่อให้เป็นที่เข้าใจร่วมกันเพื่อขับงานร่วมกันได้ ในแผนภาพหน้าถัดไป

คุณประยัดค จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายตามแผนภาพว่า การมัดจูก/ปีก คือ การรวมพลัง การบูรณาการ ตามที่คุณบุญส่ง ชินวงศ์ พุตึง ประเด็นแรกอย่างจะชวนให้ทุกจุดทุกพื้นที่ม่องคำว่ามัดจูกในความหมายของ เป้าหมายการทำงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1 มัดจูกตัวปฏิบัติการให้เห็นตัวความรู้ เห็นรูปธรรมการแก้ปัญหาที่จะอยู่ รอดได้ในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้เป้าหมายเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีเป้าหมายที่ 2 คือพื้นที่ทางสังคม เป็นการทำให้ เรื่องราวของชาวบ้าน เช่น ความคิดเรื่องหน้าหมู่ กล้ายเป็นวาระหรือประเด็นของสังคมด้วย กับเป้าหมายที่ 3 มัด จูกรูปธรรมเรื่องราวแบบนี้ไปสู่เรื่องนโยบาย

เมื่อการมัดจูกคือการเห็นว่าการทำงานมี 3 เป้าหมายนี้ เพราะฉะนั้นพื้นที่ที่จะมาจ่วงงานต้องมี เป้าหมายทั้ง 3 ข้อ เมื่อพูดถึงพื้นที่ทางสังคมมันมีหลายชั้น ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ทั้งเกิดประเด็นและมีนโยบายใน หมู่บ้าน เป็นกระแสแวดล้อมรวมในหมู่บ้าน เช่น นโยบายของทุกหมู่บ้านที่จัดสรรส่งเสริมการทำเกษตรริชั่น หรือ ประเด็นสุขภาพหรือผู้ดีเชือกที่ผลักดันไปสู่การร่วมดูแลช่วยเหลือคนในชุมชน ท้ายสุดเมื่อเป็นประเด็นก็ต้องมี องค์กรชุมชนดูแลจัดการเรื่องเหล่านี้ ตั้งแต่หมู่บ้าน ไปถึงตำบล ลุ่มน้ำ จังหวัด ประเทศไทย คือมีเป้าหมายการ เปลี่ยนแปลงและเชื่อมร้อยมัดจุกการเปลี่ยนแปลงทุกชั้น

ในกระบวนการมัดจุด อาจจะมัดเพื่อให้เห็นผลการเชื่อมโยงระดับพื้นที่แล้วจัดการปัญหาที่เกี่ยวโยง กับชาวบ้าน ทั้งเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านอย่างจะเห็นพื้นที่รูปธรรม ใน ความหมายที่สถาบันและองค์กรชาวบ้านต่าง ๆ มองเห็นร่วมกันและจัดการชีวิตริชั่นของชุมชนร่วมกันในทุกประเด็น อย่างเห็นพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชนไปมัดจูกเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อจัดการกับสถาบันข้างนอก ที่เข้าไป วันนี้พื้นที่ในขอบเขตที่ใกล้เคียงกันในทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ได้มาร่วมมัดปีกให้เห็นยอดมากขึ้น เพื่อหวังผลในแนวตั้งคือการจัดการเกี่ยวกับการปฏิรูปนโยบายหรือกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาในระดับชาติ ใน การจะต้องไปร่วมกับสายเครือข่ายการศึกษาทางเลือกดังที่ในเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาทำงานอยู่ การที่ ทุกส่วนของกระบวนการเรียนรู้เป็นจุดที่จะทักษะเชื่อมโยงนั่นคือจุดร่วมในการทำงาน เพื่อจะเคลื่อนไปทั้ง 3 เป้าหมายนี้และพร้อมที่จะเชื่อมโยงกับเส้นด้ายยืนหรือเครือข่ายต่าง ๆ ที่พร้อมจะดันกับสังคมด้วย

คุณสวิง ตันอุด เพิ่มเติมว่าหากดูแหล่งสนับสนุน เช่น พอช. ที่ทำโครงการพื้นที่ชีวิตท้องถิ่น โครงการที่ ได้รับการสนับสนุนจากสรส. 6 พื้นที่ต่างเป็นการร้อยเชิงมัดปีก เช่นเดียวกัน หรือแม้กระทั่งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน ความยากจนภาคประชาชนที่เคลื่อนขนาดใหญ่ระดับจังหวัดโดยมีพื้นที่เป็นตัวตั้งหรือ CEO ก็มัดปีกเช่นกัน

คุณประยัดค จตุพรพิทักษ์กุล ได้แจ้งให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของสำนักงานกองทุนสร้างเสริม สุขภาพ(สสส.) ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนองค์กรหนึ่งว่าขณะนี้ มีโครงสร้างใหม่ที่เกี่ยวกับภาคประชาชนซึ่งคุณ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นหัวหน้าชุดดูแล เนื่องจากโครงสร้างเก่าของสสส. หมดไปเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2548 ดังนั้นจึงมีการผลักดันให้นำพื้นที่เป็นตัวตั้งและนำร่องเริ่มปฏิบัติการภาคเหนือตอนบน โดยจะมีการหารือในวันที่ 29-30 เมษายน 48 ที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นช่วงหนึ่งที่ชาวบ้านจะประสานงานในการประชุม

คุณบุญส่ง ชินวงศ์ เสนอว่าต้องสื่อสารเรื่องการพัฒนา กับชาวบ้านให้ชัดเจน ไม่ให้เกิดความสับสน เพราชาวบ้านไม่รู้ว่าหน่วยงานนี้คืออะไร เป็นของรัฐหรือเอกชน ควรประกาศตัวตนให้ชัดเจนว่าเป็นจีโอดีคืออะไร และขยายความให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นชาวบ้านจะเข้าใจว่าเป็นจีโอดีเข้าไปขัดผลประโยชน์ ทำลาย ถ่วงความเริ่ญ นี่ คือความหมายที่ชาวบ้านไม่รู้ ปุกก์แตก คนทำงานก็ลำบาก ควรประกาศให้ชัดเจนไม่ต้องไปอยู่ข้างหลัง เพรา การทำงานเมื่อก่อนเข็นจีโอดีจะดึงชาวบ้านมาทำโดยล้มพลังของชุมชน ดังนั้น เข็นจีโอดีจะต้องเข้าหาจุดพลังเพื่อ จะได้ลดปัญหา

ก่อนปิดการประชุมในวันที่ 5 เมษายน 2548 คุณประยัดค จตุพรพิทักษ์กุล จึงได้ขอให้แต่ละพื้นที่ หรือจุดหลักได้ทบทวนและเตรียมนำเสนอในวันถัดไป ตามประเด็นต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ รูปธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่มีอะไรบ้างและชูความคิดอะไร
2. มีผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องราวดามข้อ 1 จำนวนกี่คน ใครบ้าง มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
3. มีโครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่ายร่วมกันอย่างไร มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
4. มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่กับคนกลุ่มใด มีกระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการอย่างไร มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
5. มีการจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่เรื่อย่างไรบ้าง มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
6. ประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปัจจุบันท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
7. ประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ
8. มีอะไรที่เป็นโอกาสที่ดี เช่น นโยบาย การดำเนินงานองค์กรภาครัฐ/เอกชน/อื่น ๆ ที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชนจะเป็นอย่างไร
9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชนจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้หากมีประเด็นอื่นสามารถเพิ่มเติมได้

วันที่ 5 เมษายน 2548 เปิดประชุมเวลา 17.30 น.

วันที่ 6 เมษายน 2548 เปิดประชุมเวลา 09.10 น.

คุณนัยนา หวยคำ ชี้แจงว่าการนำเสนอฐานศักยภาพพื้นที่ซึ่งเดิมอยู่ในกำหนดการเมื่อวานได้ขยายมาเป็นวันนี้ และขอให้แต่ละพื้นที่นำเสนอให้เห็นศักยภาพของพื้นที่อย่างละเอียด หลังจากนั้นคุณวราลักษณ์ ไชยพ จะได้มาระบุสรุปภาพรวมของแต่ละพื้นที่ที่กระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีความหลากหลายต่อไป

สำหรับการวางแผนกลุ่มอย่อยเพื่อวางแผนแนวทางยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันการเรียนรู้ กับชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งเดิมวางไว้เวลา 10.00-12.00 น. อาจขยายไปเล็กน้อยอย่างเร็วที่สุดที่ 11.00 น. หรือหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง ทั้งนี้จะพิจารณาเวลาที่กรอบ 15.30 น.

นำเสนอฐานศักยภาพในพื้นที่จากกลุ่มอย่างตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมิศาสตร์)

1.) พื้นที่จังหวัดน่าน โดยคุณสถาพร สมศักดิ์

“การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนและทรัพยากรังหวัดน่าน”

การนำเสนอวันนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการทำงานทั้งหมดเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ของคุณสถาพร สมศักดิ์เพียงคนเดียว

1. องค์ความรู้ รูปธรรมทางเลือก ที่เด่นชัดในพื้นที่/ที่ทำมาและที่คิดจะทำต่อ

ลำดับ	ลุ่มน้ำ	อำเภอ	หมู่บ้าน	องค์ความรู้
1.	ย่าง	ต.ศิลาเพชร อ.บ่อ	10 หมู่	- การจัดการป่า - การทอผ้า - หมอนีอง

2.	สะเนี่ยน	ต.สะเนี่ยน อ.เมือง	4 หมู่ จาก 16 หมู่	การจัดการป่า
3.	แหง	ต.ศรีสะเก๊ะ อ.นาน้อย	14 หมู่	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการป่า - ระบบเกษตรชั้น - แผนชุมชน

องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ป่ากาแฟ ป่ากล้วยที่ขับน้ำ วนเกษตร นา แปลงผัก สวน สรับปลา คอกสัตว์ ฯลฯ ที่ผ่านมา มีกิจกรรม ดังนี้

- การบวชป่าและสืบชะตาแม่น้ำ
- การทำระบบเกษตรกรรมยั่งยืน/การอนุรักษ์พันธุกรรมพื้นบ้าน ในเครือข่ายป่าชุมชนและเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน
- การเรียนรู้ศิลปะเพื่อให้เกิดจิตสำนึกรักษาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนและบ้านสันเจริญ และบางโรงเรียน

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้

2.1 ด้านการจัดการป่า

- คุณพัฒน์ ขันสลี ลุ่มน้ำย่าง ประธานป่าชุมชนคำເກົອປ້າ
- คุณเสวี่ยน สองศรีขวัญ ประธานป่าชุมชนจังหวัดน่าน
- คุณเจริญศักดิ์ เลิศราษฎร์ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ทำไร่กาแฟ รักษาป่าภูสัน แอบบ้านสันเจริญ

เจริญ

- พระสมคิด จารณัมโน เรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับชาวบ้านบัวป่า และทำแนวกันไฟ โดยไม่ใช้บุหรี่ของราชการ
- พระวุฒิกร บ้านสนบยา ท่านได้เข้าไปทบทวนเริ่มการอนุรักษ์เครือข่ายและศึกษาพันธุ์ป่า
- คุณสมนึก กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในลุ่มน้ำสะเนี่ยนซึ่งเป็นลุ่มน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงจังหวัดน่าน

ทั้งหมด

2.2 ด้านการเกษตร

- ผู้ใหญ่ชุมชนศักดิ์ ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน
- ผู้ใหญ่สิติ ตันళูชีพ ประธานกลุ่มเกษตรทางเลือก
- ผู้ใหญ่แก้ว บ้านป่าเลิง
- คุณอนันต์และคุณป่า กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่และมาร่วมกับกลุ่มเกษตรทางเลือก คำເກົອແມ່ຈົມ

- คุณหวน นักปรับปรุงพันธุ์ร่วมกับชุมชนอนุรักษ์พันธุ์พืช

ชุดเชิง

- เป็นผู้อุปถัมภ์เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ชุมชน
- เป็นแกนนำในแต่ละกลุ่ม/ตำบล/อำเภอ/ระดับเครือข่าย
- เป็นผู้สนับสนุนความกระตือรือร้น

จุดอ่อน

- ขาดทักษะการถ่ายทอด
- การเรียบเรียงข้อมูลยังไม่เป็นระบบ
- การเขียนร้อยข้ามข่ายยังมีน้อย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ของชุมชน, เครือข่ายร่วมกัน มีดังนี้

- การใช้เวทีประชุมเครือข่ายป้าชุมชนจังหวัดน่าน 3 เดือน/ครั้ง ส่วนเครือข่ายเกษตรยังยื่นประชุมทุกเดือน

- การใช้เวทีทรัพยากร ประชุมร่วมกับคุณมโนทัศน์ ขวัญแก้วเมือง ป้าไม่จังหวัดคนเก่าซึ่งขณะนี้เปลี่ยนเป็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน และพระสมคิด พระปลัด พระครูพิพิธ พระวุฒิกรรณ์ พระวัดน้ำใจ ครัวสิงแวดล้อมจังหวัดน่านและคุณพัฒนาจากเครือข่ายป้า โดยเป็นไปตามโครงสร้างพราชาบัญญัติอาสาสมัคร พิทักษ์สิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง

- มีพัฒนาการนำเสนอบัญหาของกลุ่มในระดับจังหวัด
- มีการอนุเครื่อมข้ามข่ายระหว่างเกษตรและทรัพยากร จากโครงการที่เป็นรูปปฐรวม เช่น พอช. ในโครงการเกษตรและเครือข่ายทรัพยากร ในการสนับสนุนจาก UNDP มาจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน
- มีคณะกรรมการโครงสร้างระดับข่ายและระดับจังหวัด
- มีการสร้างข่ายพื้นที่ด้วยสมาชิก

จุดอ่อน

- การวางแผนรายร่วมกันยังมีน้อย ต่างคนต่างทำ
- การอนุเครื่อมด้านการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงยังมีน้อย
- มีลูกหนานที่เปลี่ยนบ้านใหม่ข้างนอกยังไม่เข้าใจเป้าหมายของพ่อแม่

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับข่ายเกษตรและทรัพยากร โดยมีหลักสูตรในรูปแบบการให้ความรู้เรื่องแนวคิดการจัดการป้าชุมชน เกษตรยังยื่นที่ไม่เป็นหนึ่งเดียว พึงพาณเองได้ โดยใช้เทคนิคการศึกษาดูงานพื้นที่แล้วกลับมาประเมินผล

จุดแข็ง

- ฝึกทำแล้วมีการนำไปใช้ 10-20 %
- มีการสรุปและประเมินผล

จุดอ่อน

- ยังไม่ตกรเรื่องแนวคิดในเรื่องนั้น ๆ ยังมีภาวะหนี้สิน
- การสรุปบทเรียนและบททวนอย่างเชื่อมโยงยังมีน้อย
- มองประเด็นยังไม่มีความรอบด้าน

5. มีการจัดระบบฐานข้อมูล/สื่อเผยแพร่ของเครือข่ายเกษตรและเครือข่ายทรัพยากรโดยการทำจดหมายข่าวประจำเดือนสิงในเครือข่ายป้าชุมชนจังหวัดน่าน 300 กว่าป้าชุมชน และจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกเครือข่ายรายกุลและบุคคล ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิภาค เป็นฯ ลฯ ส่วนของเครือข่ายเกษตรทำจดหมายข่าว 3 เดือน/ฉบับ

จุดแข็ง

- มีข้อมูลการประชาสัมพันธ์งานเครือข่ายระดับพื้นที่ทุกเดือน
- สามารถให้ทราบการทำงานระหว่างสมาชิกด้วยกัน
- มีหน่วยงานราชการเริ่มให้ความสนใจ มีส่วนร่วมเสนอข่าว

จุดอ่อน

- ยังแยกฉบับกัน ระหว่างเกษตรและทรัพยากร
- งบประมาณสนับสนุนน้อย ไม่เพียงพอต่อการทำงานทั้งกระบวนการ
- ประชาสัมพันธ์เฉพาะสมาชิกในจังหวัดน่าน มีการตอบรับน้อยจากกลุ่มต่าง ๆ

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่รูปปฐmom

6.1 เครือข่ายเกษตรที่อำเภอทุ่งช้าง สันติสุข ภูเพียงและเวียงสา จังหวัดน่าน

6.2 เครือข่ายป่า 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ตอนเหนือลุ่มน้ำย่าง ตำบลศิลาแดงและตำบลศิลาเพชร ตอนกลางลุ่มน้ำสะเนียน ตอนใต้ลุ่มน้ำแหงและน้ำเหียนที่อำเภอนาน้อย ทั้งนี้ได้เคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนด้วยกันทั้ง 2 เครือข่าย

จุดแข็ง

- มีการนำแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรเข้าเป็นแผนด้านงบประมาณของอบต.ศิลาเพชร ในปี 2548 มีการทำแนวกันไฟที่ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย กับมีการบูชาป่า การตรวจป่า และการสืบชະต้าแม่น้ำ)
- มีเจ้าหน้าที่โครงการประจำพื้นที่และมีสมาชิกอบต.เป็นสมาชิกเครือข่ายทรัพยากรและเกษตรฯ ทำให้เกิดการประสานงานการจัดประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองและอบต.ร่วมวางแผนการทำงานร่วมกัน

จุดอ่อน

- บางอบต. เช่น อบต.สะเนียน มีปัญหาข้อบังคับเรื่องงบประมาณยังไม่ผ่าน ต้องยุบสภาพแล้วเลือกตั้งใหม่

7. ความร่วมมือ/ของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง

- มีโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและเป็นพื้นที่รูปปฐmomร่วมทำงานในจังหวัดน่าน เช่น โรงเรียนบ้านสัน เจริญ โดยอาจารย์สมบัติ, แบบตำบลพาหองมีสืบที่เป็นภาพรวมส่งเสริมให้เด็ก ๆ ร่วมพื้นที่

ป่า

จุดอ่อน

- พื้นที่ทำงานในระดับลุ่มน้ำทั้ง 3 ลุ่มน้ำ บางโรงเรียน ครุยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องพื้นที่รูปปฐmom

8. โอกาสในการพัฒนาพื้นที่รูปปฐmomด้านนโยบายของภาครัฐและเอกชนที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

โอกาสดี มีดังนี้

- ภาครัฐมีการจัดตั้ง เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน(การวางแผนสร้างการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีการพูดคุยในวันที่ 8 เมษายน 2548)
- การทำงานร่วมกันระหว่างป้ามีจังหวัดพร้อมที่จะร่วมทำจดหมายข่าวและคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
- การมีงบประมาณในการดำเนินงานในพื้นที่ 3 ลุ่มน้ำโดยมีเจ้าหน้าที่ลงประจำในพื้นที่และมีคณะกรรมการเครือข่ายป้าชุมชนทุกอำเภอ กับมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดการป่า
- มีปัญหาด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ในพื้นที่ได้แก่ อุทายาน การจับกุม ทำให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาสู้ เรียกร้องและเรียนรู้เรื่องแนวเขตป่า

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถานการเรียนรู้ทรัพยากรและเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน

- การหนุนเสริมพื้นที่รูปธรรม ในพื้นที่ 3 ลุ่มน้ำและเครือข่ายเกษตรกรเรื่อมร้อยพื้นที่ ให้เกิดเป็นประเด็นร่วม
- การประสานแผนในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคืออบต.เพื่อให้เกิดแผนการสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการทรัพยากร
- การกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันของแกนนำระดับจังหวัด
- การเกิดศูนย์การเรียนรู้ในระดับจังหวัด ของสถานบันฯ ต่าง ๆ มากขึ้น ไม่มีการแลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่จังหวัดน่าน

2.) พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง โดยพระอธิการเอนก จนทุปถุโญ

การนำเสนอไม่ได้นำเสนอในภาพรวม หากจะนำเสนอเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยเฉพาะเรียงดังอันมีลุ่มน้ำฝางเป็นเครือข่ายส่วนหนึ่ง ที่เรียงดังนี้เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีการมัดปักกันไว้แล้ว โดยมีศูนย์เรียนรู้และฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น เรียงดังลุ่มน้ำฝางที่วัดคลองศิลา

ความคิดที่เด่นคือมีศูนย์ประสานงานให้มีการเรียนรู้ซึ่งไม่ใช่ที่เรียนรู้แห่งเดียว หากแต่นำชาวบ้านไปเรียนรู้ที่อื่นด้วย เพราะจะนั่นศูนย์แห่งนี้ทำหน้าที่ 2 อย่างคือทั้งนำเข้าและนำออก นำเข้าเพื่อเขามาประยุกต์ปรับปรุงในพื้นที่และนำออกเพื่อกระจายสั่งข้อมูลข่าวสารกิจกรรมในพื้นที่ ตลอดถึงปัญหาในพื้นที่ออกไปให้สาธารณะได้รับรู้

1. องค์ความรู้ จัดทำทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด มีการจัดแบ่งหมวดการเรียนรู้ไว 4-5 หมวด ดังนี้

1.1 การจัดการทรัพยากรป่าและน้ำ ได้มีกิจกรรมนานาพื้นที่ จันมีแหล่งให้บุคคลภายนอกมาเรียนรู้และมีคืนที่จะนำเสนอให้คนอื่นได้รู้ด้วย เช่น พิธีกรรมสีบะชา บัวป่า ซึ่งได้ทำมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปี โดยเฉพาะเรื่องน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่เน้นในพื้นที่เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรต้นทุนของวิถีชีวิตริมแม่น้ำ แม่น้ำมีแหล่งเรียนรู้ 2 แห่งคือการจัดสรรวหรือกระจายฝ่ายของแม่น้ำ แม่น้ำมีฝ่ายให้ได้รู้ให้ได้ศึกษาว่าคนก่อนเก่ามีการทำเหมืองฝ่ายอย่างไร และการเลี้ยงฝีฝายซึ่งจะเรื่อมกับป่าตันน้ำ ประเพณีเหล่านี้ยังมีอยู่ เมื่อปีใหม่ผ่านไปก็ถึงเวลาที่ต้องทำพิธีนี้ เมื่อมีกิจกรรมเหล่านี้จะมีการประชาสัมพันธ์และหนังสือเชิญไปทางโรงเรียน ในหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้คนที่สนใจไปร่วมงาน

1.2 การพื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณี เป็นกรณีพิเศษเนื่องจากชุมชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง หากไม่มีการแก้ไขในปัจจุบันนี้อาจทำให้ชุมชนและทรัพยากรล่มสลายเช่นเดียวกันในระยะเวลาอีกไม่กี่ปี เพราะฉะนั้นชาวบ้านจึงตั้งตัวขึ้นมาโดยใช้ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ระหว่างชุมชนต่อชุมชน ระหว่างวัยต่างกัน มาเป็นตัวเชื่อมให้เกิดพลังในการร่วมและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งได้นำร่องพิสูจน์ได้ ว่าศิลปวัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวเชื่อมและเป็นตัวทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเรียกร้องและแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหมวดนี้จึงเป็นหมวดที่สำคัญ

1.3 การบริการส่งเคราะห์ชุมชนด้วยภูมิปัญญาพื้นที่พันธุ์สมุนไพรและค่าา หมวดเหล่านี้สามารถที่จะนำเสนอและมีแหล่งให้ผู้ที่สนใจเข้าไปเรียนรู้ได้โดยผ่านการจัดการและขบวนการจากศูนย์ประสานงานวัดคลองคิลาก

4. การแปรรูปหรือการถนอมอาหารและหัตถกรรมในชุมชน จากแต่ก่อนมีเฉพาะในครัวเรือน แต่ขณะนี้ มีการนำเสนอด้วยพื้นที่ให้มีรู้และเห็นเป็นหน้าหมู่ได้ เช่น ถั่วน่าเคน ถั่วน่าเมะมะ ฯลฯ นับวันเด็ก ๆ จะมีรู้จักทางศูนย์จึงมีบุคลากรและทรัพยากรที่บริการเรียนรู้ให้สืบท่อไปได้

5. หมวดการเรียนรู้ที่ต้องซุประดิษฐ์เป็นหมวดที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อพื้นที่ถูมน้ำฝังประสบปัญหา สิ่งแวดล้อมในการประกอบพื้นที่เศรษฐกิจเชิงเดียวขาดใหญ่ ทำให้สุขภาพในชุมชนเสื่อมลง จึงมีการประยุกต์ ระหว่างศิลปะกับสุขภาพ พบว่าศิลปะเหล่านั้นก่อให้เกิดสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจกับคนในชุมชนได้จึงจัดเป็นหมวดล่าสุดในปี 2547

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

สุมน้ำฝังมีศูนย์ประสานงานและการจัดแบ่งพื้นที่ครูแม่ครูเป็นกลุ่มเป็นหมวดดังข้างต้น ในพื้นที่ซึ่ง รวบรวมในวันนี้ได้ดังนี้

1. นายสุทัศน์ ลือชัย	2. นายสว่าง แก้วใจดี
3. นายตัน สายเครือคำ	4. นายหม่อง ชาหันน่อ
5. นายจิ่น ขันนูนเงิน	6. นายดี คำเน่อง
7. นางผ่องใส ขันนูนแดง	8. นางชอน ตัวงจิโน
9. นางหมุน บังเงิน	10. นางแยง แสงสุวรรณ
11. นางตีบ ขันนูนเงิน	12. นายปា ใหม่คำน้อย
13. นายทองดี สุกิน	14. นายแอก คำเมืองชัย
15. นายดวงดี ตัวงจิโน	16. นางผ่าน สุกิน
17. นายอ้าย ไชยเทพ	18. นายปี่ แสนเปียง
19. นางภา ไชยวรรณ	20. นางใหญ่ ใหม่คำน้อย
21. นางนาง บุญมาก	22. นายสมศักดิ์ บุญชู

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีศูนย์ประสานงาน พื้นที่ครูแม่ครู ไม่มีห้องเรียนที่เป็นสี่เหลี่ยมแต่เมื่อห้องเรียนชุมชน 6 ชุมชน ห้องเรียนธรรมชาติป่าชุมชน 8,100 กว่าไร่ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้านที่บริการให้คนที่สนใจทั่วไป

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

เท่าที่ผ่านมาส่วนมากจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในโรงเรียนต่าง ๆ เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ศูนย์กับโรงเรียน จึงมีหลายโรงเรียนที่ได้ส่งเด็กเข้ามาเรียนรู้ ซึ่งได้ที่ไม่มีเด็กเข้ามา ทางศูนย์ก็จะเข้าไปหาเด็กเองโดยการจัดเรียนรู้แล้วเชิญเด็กเข้ามาร่วม แต่เมื่อปัญหาดังที่สะท้อนให้ฟัง เมื่อawanรื่องความรับผิดชอบต่อตัวเด็กและค่าใช้จ่ายในการไปเรียนรู้ กับจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะการให้การศึกษาเรื่องการใช้สารเคมีในภาคเกษตรเป็นประจำทุกเดือนแก่สมาคมผู้บุริโภคทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยปัจจุบัน

นอกจากนี้มีการนำพ่อครูแม่ครูหรือผู้บริหารจัดการศูนย์ไปศึกษาเรียนรู้แต่ละหมวดแต่ละกลุ่มชั้น ก่อให้เกิดผลดีกับศูนย์ แต่บางครั้งพ่อครูแม่ครูก็ยังติดกับรูปแบบเก่า ข้อนี้เป็นจุดอ่อนที่จะต้องนำพ่อครูแม่ครูไปเรียนรู้การถ่ายทอดในแบบยุคใหม่

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ศูนย์ตั้งขึ้นมาโดยชุมชนและเงินบริจาคของสมาชิกเครือข่าย ไม่มีงบประมาณจากหน่วยงานทางการ ได้จึงมีความพร่องในการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะลายลักษณ์อักษร แต่เมื่อยุคที่ตัวพ่อครูแม่ครู

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้ง ๆ ที่มีงบประมาณเต็มที่แต่ห่วงงบประมาณกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มอื่น คิดขึ้นมาเสนอ นอกจานันยังไม่มีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุม อีกอย่างหนึ่งคืองานได้ที่ชุมชน จัดการเองทางองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่ค่อยให้ความสนใจ

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

โรงเรียนมีภาระเบี่ยงที่เป็นคุปสรคกับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก

8. โอกาสที่ต้องจัดสัมนาการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ชุมชนมีปัญหา ชุมชนจึงตระหนักถึงผลกระทบทำให้ตื่นตัวขึ้นมาก่อนที่ชุมชนจะล่มสลาย

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ท่านไม่อาจนำเสนอในที่ประชุม แต่ฝากไว้ไม่ยากให้มีการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือสอนในห้องเรียน สี่เหลี่ยม แต่ควรนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาจัดการให้เกิดจุดประสานงานและปรับให้เข้ากันน้อยเพื่อจัดการเรียนรู้ในแหล่งนั้น ๆ

แลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

- จุดประสานงานที่ควรพัฒนาคือคณะกรรมการที่จัดกระบวนการที่จัดกระบวนการต่าง ๆ ควรมีการเพิ่มศักยภาพและศึกษาเรียนรู้ให้มากกว่า ทั้งพ่อครูแม่ครูและเจ้าของกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ให้รู้เทคนิคการถ่ายทอดให้ร่วงขับและง่ายขึ้น

3.) พื้นที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขาน (เครือข่ายย่อยจากเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ) โดยคุณสุนทร ตุลลและตอบคำถาม โดยคุณพฤ โอล์ดเชา

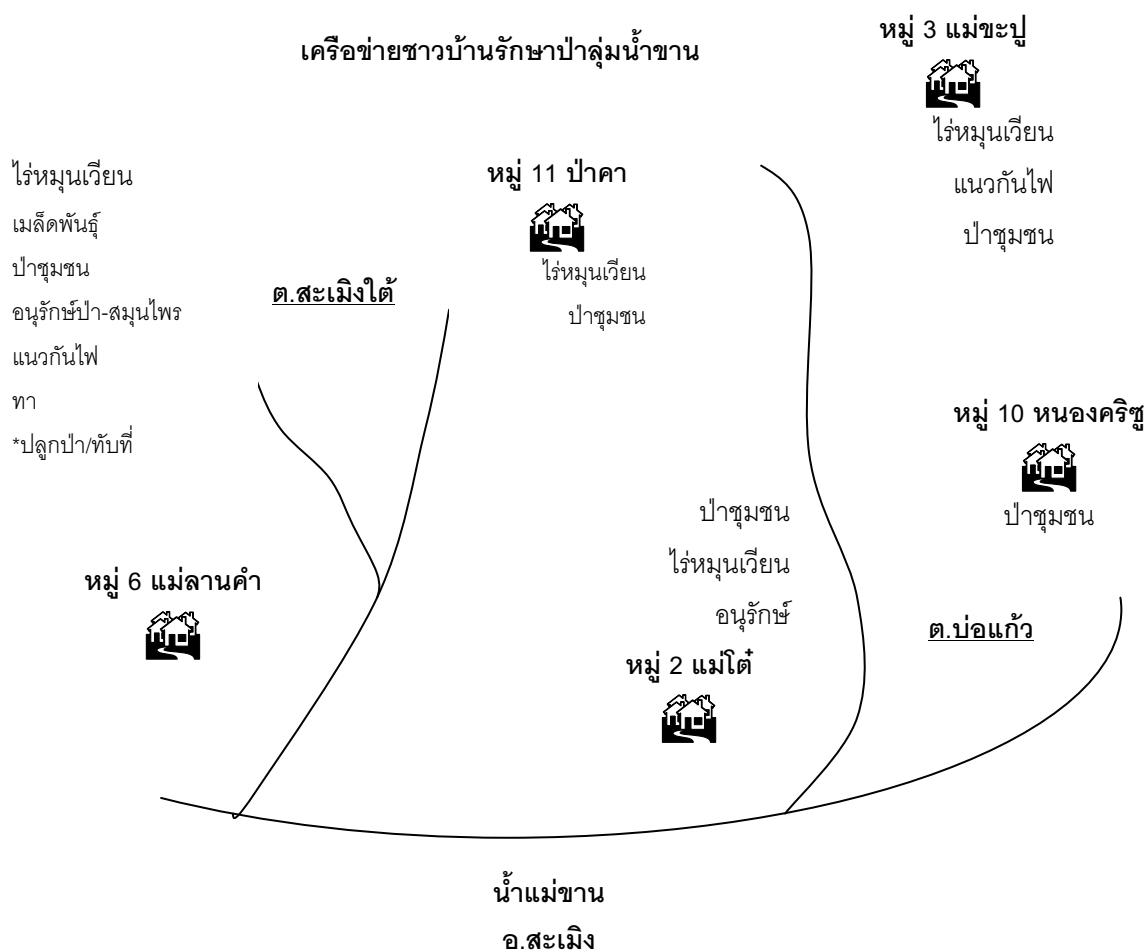
คุณสุนทร ตุลลได้อธิบายภาพรวมของลุ่มน้ำขานว่ามี 2 ตำบล 5 หมู่บ้าน และ 20 หมู่บ้าน คือ ตำบลสะเมิง ได้และบ่อแก้ว สำหรับตำบลสะเมิง ได้มีหมู่บ้านแม่ลานคำและป่าค่า ส่วนตำบลบ่อแก้วมีบ้านแม่ตือ หนองคริซและแม่ขะปู โดยมีน้ำแม่ขานไหลลงไปสู่อำเภอท่อง

เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขานมีสมาชิกในปี 2540 ประมาณ 2,000 คน มีองค์ความรู้ รูปธรรม ทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่ ดังนี้

1. บ้านแม่ล้านคำ มีองค์ความรู้เรื่องไร่หมุนเวียน เมล็ดพันธุ์ ป้าชุมชน การอนุรักษ์ป่าและสมุนไพร ทำแนวกันไฟและทา โดยมีจุดเด่นคือหน่วยจัดการด้านน้ำปลูกป่าทับที่ทำกินของชาวบ้าน แต่ขณะนี้ชาวบ้านถูกออกเกื้อบุบัดดแล้ว

2. บ้านป่าคา มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าและไร่หมุนเวียน
3. บ้านแม่ตี้ มีองค์ความรู้เรื่องป่าไร่หมุนเวียนและอนุรักษ์พันธุ์ปลา
4. บ้านแม่จะปุ มีองค์ความรู้เรื่องไร่หมุนเวียน ทำแนวกันไฟและป้าชุมชน
5. บ้านหนองคริฐ มีองค์ความรู้เรื่องป้าชุมชน แต่มีจุดเด่นคือชาวบ้านปลูกสตอเบอร์รี่มากโดยไม่มีไร่หมุนเวียนและใช้สารเคมีมาก

แผนที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขาน

2. ผู้รับ/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ จุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	องค์ความรู้	พื้นที่	ผู้รับ/ผู้ถ่ายทอด/ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้	ความคิด
1.	“ร่องมุนเกียน”	- แม่ล้านคำ หมู่ 6 5 หมู่บ้าน ต.สะเมิงใต้ - ป่าคา หมู่ 11 ต.สะเมิงใต้ - แม่ขะปุ หมู่ 3 ต.ป่าแก้ว	- แม่ล้านคำ 5 หมู่บ้าน * ยางทราย 6 คน * หัวยเหี้ย ช.2 ญู.2=4 คน * สบลาน ช.4 ญู.2=6 คน * บ้านใหม่ ช.10 ญู.5=15 คน * ล้านคำ ช.2 ญู.0=2 คน - ป่าคา 2 หมู่บ้าน * ป่าคานอก ช.2 ญู.3=5 คน * ป่าคานใน ช.1 ญู.1=2 คน - แม่ขะปุ ช.4 ญู.2=6 คน	- ໄร่องมุนเกียนรักษาอาหาร ป่า สตบ้าน สตบป่า คน ดิน น้ำ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและความเชื่อ เป็นระบบเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง ระบบหนึ่ง เป็นวิถีชีวิตและการผลิตที่เชื่อมโยง ทั้งระบบเป็นของหน้าหมู่แบ่งกันใช้ - ความสมดุล คน ธรรมชาติที่หลากหลายแบบ หนึ่ง - แต่กழงหมายไม่ยอมรับ (รัฐต้องยอมรับเป็น กழงหมาย)
2.	เมล็ดพันธุ์	- แม่ล้านคำ หมู่ 6 5 หมู่บ้าน - แม่ใต้ - แม่ขะปุ 10	- แม่บ้าน พอบ้าน เยาวชน 80 % - แม่บ้าน พอบ้าน เยาวชน 60 % - แม่บ้าน พอบ้าน เยาวชน 20 %	เป็นเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิม ยังยืนและเป็นความมั่นคง ของชีวิต อาหารไม่ใช่สารเคมี (แบ่งปันเมล็ดพันธุ์ควรพ) (วัฒนธรรมเกี่ยวทุกคน)
3.	ป่าชุมชน	ทุกบ้าน 5 หมู่บ้าน 2 ตำบล 20 หมู่บ้าน	- แม่ขะปุ ช.5 ญู.2=7 คน - หนองคริฐ ช.1 ญู.0=1 คน - แม่ใต้ ช.5 ญู.0=5 คน - ป่าคา ช.5 ญู.3=8 คน - แม่ล้านคำ ช.15 ญู.0=15 คน	คนต้องอยู่กับป่าธรรมชาติและอยู่ได้ - ป่าไม้ ธรรมชาติและเรามีชีวิตและมีศักดิ์ศรี - เราจะยังยืน ธรรมชาติยังยืนก่อน - รัฐ-โลกต้องให้สิทธิของทุกคน ทุกคนใช้พอดี
4.	แนวกันไฟ	3 ชุมชนเป็นหลัก - แม่ขะปุ - แม่ใต้ - แม่ล้านคำ	พอบ้าน แม่บ้าน ช. ญู. 夷าชน ช. ญู.	- ลดความแห้งแล้งและการเผาป่า - ชาวบ้านไม่เผาป่าและมีการจัดการไฟป่า ทำให้คนกรรภรรุ้งไฟไม่เข้าใจผิด กับไฟ สนับสนุนสิทธิชาวบ้าน - ไฟก็มีชีวิตวิญญาณ กระบวนการดี-ไม่ดี
5.	สมุนไพร	- สบลาน - บ้านใหม่	- สบลาน ช.1 ญู.0=1 คน - บ้านใหม่ ช.1 ญู.0=1 คน	- เรายังมียาที่พึงตัวเองได้บางอย่าง เป็นของทุกคนเพื่อทุกคน - ชาวไม่ได้อยู่เฉย ๆ แต่รู้จักป่า ทั้งการใช้ประโยชน์และการพึ่งพาป่าในเรื่องสมุนไพร
6.	หนองน้ำดอย	แม่ขะปุ	แม่ขะปุ ช.3 ญู.0=3 คน	หนองน้ำดอยกับความหลากหลายทางชีวภาพเป็น ที่น้ำซับ กับสตบป่า สตบ้าน คน เกี่ยวข้องกับ ระบบน้ำ แมลง กบ หอย ปู ปลา เรามีความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติ

ลำดับ	องค์ความรู้	พื้นที่	ผู้รู้/ผู้ด้วยทodal/ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้	ความคิด
				“เกือกูลตอกกัน” “สมดูล” ธรรมชาติสร้างตัวเอง

จุดแข็งของผู้รู้และผู้จัดกระบวนการเรียนรู้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชาวบ้านยังทำอยู่ 2. มีคนพูดได้บ้าง	1. สื่อสารไม่เป็น พูดภาษาไทยถี่่นกลางไม่ชัด 2. ไม่รู้จะสื่อเรื่องอะไร 3. ไม่มีสื่อมวลชนนำเสนอทำให้คนยังไม่เข้าใจ 4. ผู้นำออกมา/ลอย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน มีดังนี้

- กรรมการกลุ่มน้ำ
- กรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการป่า ประกอบด้วย เมืองบ้าน พ่อบ้านและ เยาวชน
- มีผู้นำอาชูโสและอีโซ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีกลุ่มคนอยู่ 2. อธิบายได้ 3. การจัดการแบบชาวบ้าน	1. ยังไม่ค่อยรู้เรื่องการจัดกลไก กลไกไม่เป็นระบบ ทางการ 2. ขบวนເອົ້າຈີໂຂ້ອົກຝີເລື່ອຍໆຍັງໄປ່ເປັນຂບວນ ชาวบ้าน ຍັງໄປ່ເຂົ້າໃຈຂບວນແລະເອົ້າຈີໂຂບາງສ່ວນ 3. สำนัก กลไก เพื่อสิทธิชັກນະກັນ “ທຶນເວົຣົກ”

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	รูปแบบ	กลุ่มคน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	งานเล็ก - การจัดการป่า - เอกบัญญาคือน เป็นเรื่อง - มีกลุ่มคนเมืองที่ อยู่ในชุมชน อยู่ในชุมชน	- นักศึกษา - กลุ่มเดินป่า ธรรมยาตรา - ชุมชน แลกเปลี่ยน นักเรียน เช่น สบ ลาง-รุ่งอรุณ กทม. - อบต.	1. มีคนมาร่วมกิจกรรม 2. มีพื้นที่ทำกิจกรรม	1. เข้าใจไม่ลึกซึ้ง 2. ไม่รู้ว่าต้องทำอย่างไร และอะไรต่อไป 3. ตัวเองอาจจะไม่เข้าใจ ลักษณะที่ทำและไม่เข้มข้น 4. ยังตอบคำถามสังคม ข้างนอกไม่ชัด

ลำดับ	รูปแบบ	กลุ่มคน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
2.	งานใหญ่ - บวชป่า - แนวกันไฟ - สีบะต้าป่า ดิน น้ำ (คน) -อนุรักษ์น้ำ ปลา -โดยเชิญจัดใน พื้นที่ - ชาวบ้านออกไป ร่วมเสนอตัวระดับ จังหวัด ภาค ร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ	- สื่อมวลชน - เจ้าหน้าที่รัฐ - สว. - กำนาด - เทศบาล อบต. - ครู พระสงฆ์ - แพทย์ - กลุ่ม ชุมชน พัฒนา		

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	ส่วนอยู่ที่กองเลขานุการมูลนิธิฯ - ชีดี - บอร์ด ข้อมูล เอกสาร - ไปสตอค์ หนังสือ	1. มีพัฒนาการ 2. ชาวบ้านส่วนหนึ่งใช้ เครื่องมืออิหริยาบайได้ ทั้ง แผนที่ พื้นที่จริงและบอร์ด	1. ส่วนพัฒนาไม่ดี 2. ชาวบ้านยังไม่เข้าเกี่ยวกับ ข้อมูล ไม่รู้ระบบข้อมูล 3. ไม่รู้การจัดการข้อมูล แบบปัจจุบัน
2.	ส่วนที่อยู่กับชาวบ้าน - แผนที่ บอร์ด - พื้นที่ทำกินจริง		

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. อบต.ยังคงใจชาวบ้านอยู่บ้าง 2. อบต.ออกหนังสือให้อุทิyanะลออกประกาศเขต อุทิyan	1. ไม่ผลักดันให้งานประจำผล และห้องถิน ชุมชนยัง เข้าไปทำอะไรไม่ได้ 2. ชุมชนยังไม่รู้วิธีที่จะเข้าไปและไม่รู้ว่ามีอำนาจ อย่างไรในอบต. เทศบาล 3. อบต. เทศบาลยังขึ้นอยู่กับคนอื่น

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เข้าไปสอนในบางโรงเรียน 2. ดึงครูให้นำนักเรียนมาร่วมกิจกรรมได้ระดับหนึ่ง	1. ยังมีครูบางโรงเรียนที่ยังไม่เปิดโอกาส 2. ชาวบ้านยังไม่มีระบบที่จะเข้าไปทำงานในโรงเรียนทำไม่เป็น พี่เลี้ยงยังไม่ค่อยสนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าถึงโรงเรียน 3. ชาวบ้านไม่ว่าง

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถานบันการเรียนรู้ชุมชน

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถานบันการเรียนรู้ชุมชน

แลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขาน

- กลุ่มอัคสมิ่งซึ่งเป็นกลุ่มประชาคมคนเมือง เข้าร่วมกับเครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขานมาตลอด มีความเข้าใจและเป็นปากเป็นเสียงให้กับชาวบ้านได้ส่วนหนึ่ง

- มีความพยายามสื่อสารเรื่องต่าง ๆ แต่บิบิวีชีวิตร่วมชาติกับคุณกรีตต่างกัน ชาวบ้านดำเนินชีวิตไปตามปกติโดยไม่ได้สังเกตตัวเองจึงไม่รู้ว่าจะต้องสื่อสารเรื่องใดกับคนภายนอก นอกจากนี้ วิถีชีวิตในป่ามีมิติของสิ่งที่คาดไม่ถึงตลอดเวลา ชาวบ้านจึงเพื่อพื้นที่ตัวเองไว้มาก ไม่เคยคาดถึงตัวเองว่าชุมชนนี้จัดการป่าหรือชุมชนได้ ทั้งที่ความเป็นจริงมีภูมิปัญญามากมาย ทางเจ้าหน้าที่บอกว่าไม่มีทั้งคุณทั้งโทษ หากเราอยู่เหนือมันก็ควบคุมมันได้ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ต่างกัน ทำให้กลุ่มนี้เริ่มหลงแต่อีกกลุ่มเจียมตัว

- ความหมายและความสำคัญของโน่น เป็นความหลากหลายทางชีวภาพคือเป็นที่ขับน้ำและควบคุมน้ำ เกี่ยวกับสัตว์ป่า สัตว์บ้านและคน ถ้าน้ำแร่จะเกี่ยวกับกบ หอย ปู ปลา จิงหรีด พีซักที่ขึ้นรอบ ๆ น้ำ ชาวบ้านมีภูมิปัญญาแต่ไม่ไปว่า ชาวบ้านเรียนรู้จากวิถีชีวิตจริงว่าถ้าหยิบจูดใหญ่แล้วจุดไฟนจะเสียหายต่อไป มีความสำนึกรอยู่ในตัวถึงความเชื่อมโยงต่อกันสิ่งในธรรมชาติซึ่งเป็นจุดที่ทำให้คนภายนอกสนใจทั้ง ที่ชาวบ้านเห็นเป็นเรื่องธรรมชาติ ทั้งหมดนี้สื่อว่าคนต้องเก็บกู้ภัยต่อธรรมชาติและต้องสมดุล คนใช้ธรรมชาติเกินไปหรือธรรมชาติใช้คนมากเกินไปไม่ได้ ต่างคนต่างมีศักดิ์ศรี เคารพกัน

- การตามหาความคิดกับชาวบ้านตรง ๆ อาจจะไม่ได้คำตอบ แต่หากถามว่าทำไม่ถึงต้องทำเช่นนั้นก็จะได้คำตอบ เช่น ทำไม่ต้องรักษาไว้หมุนเวียนและองค์ความรู้การจัดการป่าไว้ แม่บ้านตอบว่า ต่ำลงเจ้าลดลง ซึ่งหมายความว่าต้องการอยู่อย่างนี้ต่อไปนาน ๆ จนถึงลูกหลาน อันตรายกับความหมายของนักพัฒนาในคำว่า ยังยืน กับ ต่าชาเป ซึ่งหมายความว่าไม่อยากให้ใครมากำหนดให้ทำอะไรและอยากกำหนดให้เอง นั่นคืออิสรภาพ

- ชาวบ้านไม่ได้ต้องการสื่อเรื่องโน่นอย่างเดียว แต่ที่มากไปกว่านั้นคือต้องการบอกคนที่มาศึกษาว่า คนปกาก่อนมีความรู้ที่ไม่ใช่เรื่องโน่นอย่างเดียว และต้องการให้ความรู้ว่าธรรมชาติสามารถจัดการตัวเองได้เหล่านี้คือเรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังความคิดนั้น ๆ

- จุดเด่นคืออัตลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครในการนำเสนอ เช่น ภาษา

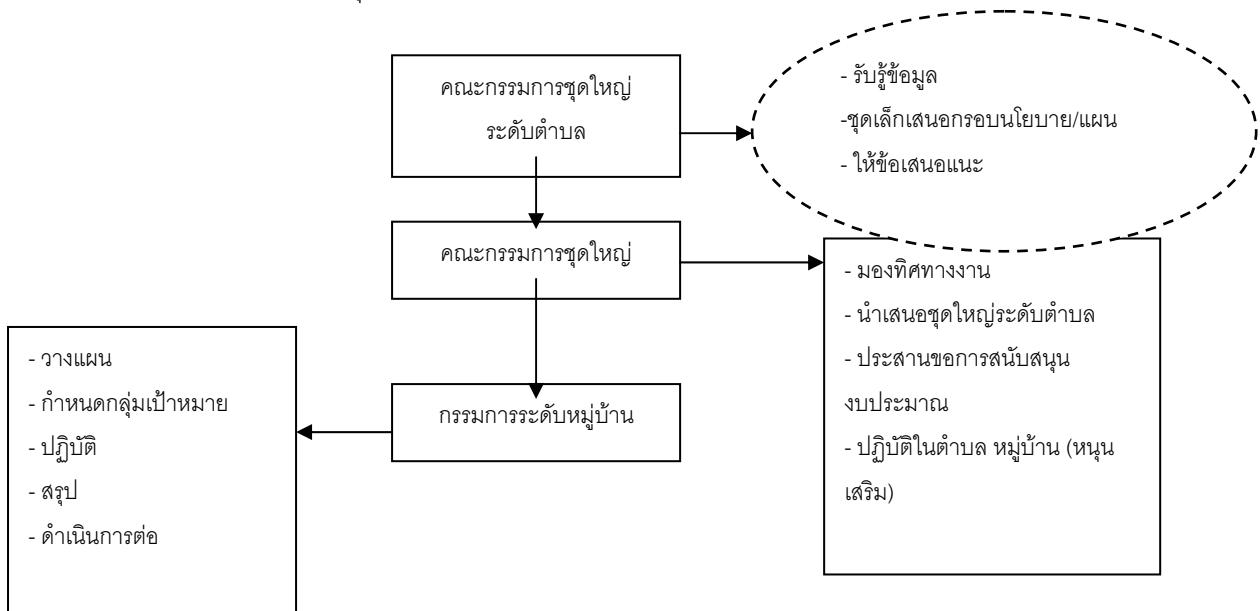
4.) พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ต้าโดยตัวแทนพื้นที่

- องค์ความรู้ รูปรวมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด และ
- ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน
  - วิทยากรตัวบลละ 20 คน วิทยากรหมุนบ้าน / เยาวชน / พระ 130 คน
  - นักจัดการความรู้ 10 คน / นักสื่อน้อย 10 คน

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน	ความคิด
1.	สุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> มีการทำเป็นขั้นตอน/กระบวนการวางแผนไปจนถึงการประเมิน วิทยากรให้ความรู้/แก่นนำแก้ไขปัญหาได้ พร้อมถ่ายทอดและเปลี่ยน เกิดการยอมรับวิทยากร 	<ol style="list-style-type: none"> ขาดการเติมความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้นำมีภารกิจมาก/หนากรถายไป 	<p>สุขภาพ 13 หมู่บ้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> เห็นปัญหาสถานการณ์ “เอ็ดส์” ในชุมชน แต่ปัญหาพื้นท้องญาติไม่สนใจ สื่อออกแบบน่ากลัว/รังเกียจคนในครอบครัว เอ็ดส์ไม่ใช่โรคแต่เป็นชีวิตครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม
2.	ป่า	<ol style="list-style-type: none"> มีความตั้งใจ/เสียสละ มีฐานข้อมูลและประสบการณ์การจัดการป่ามาก่อนที่นำมาใช้ในการถ่ายทอด มีการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญแก่ป่าสูรุ่นเยาวชน มีการใช้สื่อประกอบ 	<ol style="list-style-type: none"> การอนุสิริมพัฒนาความรู้ต้องมีระบบ ไม่มีเวลาเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องเพราบประกอบอาชีพ ผู้นำไม่เห็นความสำคัญ ต้องพัฒนาทักษะการถ่ายทอดการนำเสนอ นักสื่อน้อย บางคนใช้ชีวิทท่องจำ 	<p>ป่าชุมชน 1 หมู่บ้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> ที่ผ่านมายังไม่มีข้อมูลชัดเจน - สื่อ/แหล่งเรียนรู้/นักจัดการความรู้ 10 คน และสื่อตัวน้อย 10 คน - มีกลุ่มเครือข่ายเกิดขึ้นในตัวบล - สถานการณ์ลดลง/พูดแทนได้/แนะนำให้ความรู้ได้ 2. อย่างเห็นผลผลิตจากป่า/รายได้จากป่า 3. เป็นกระบวนการที่ทำให้คนพูดคุยกัน รวมการป่า 4. แม่บ้าน เยาวชน และเปลี่ยนเรื่องของชุมชนผลผลิตจากป่า การใช้ประโยชน์จากป่า องค์ความรู้จากป่า

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

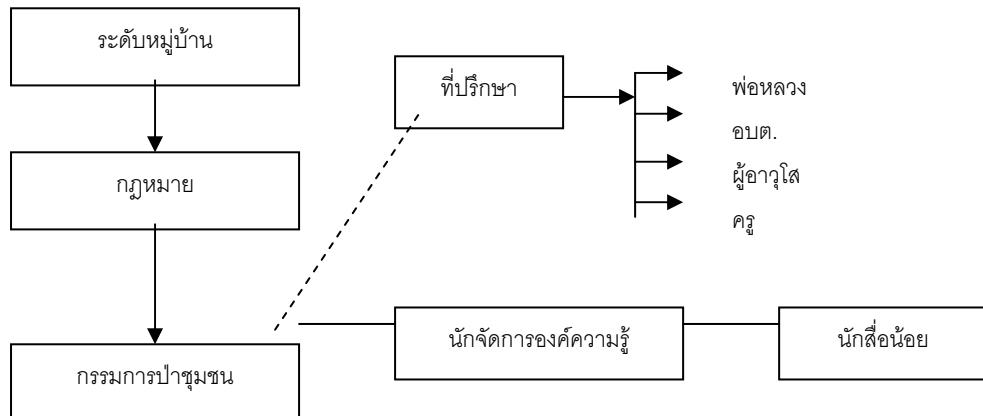
3.1 โครงสร้างประเด็นสุขภาพ

โครงสร้างประเด็นสุขภาพมีคณะกรรมการชุดใหญ่ระดับตำบลซึ่งทำหน้าที่รับรู้ข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะต่อการอบรมเชิงปฏิบัติ/แผน ถัดมา มีคณะกรรมการชุดใหญ่อีกชุดที่ทำหน้าที่มองทิศทางงาน นำเสนอแก่คณะกรรมการชุดใหญ่ระดับตำบล ประสานงานขอการสนับสนุนงบประมาณและปฏิบัติงานหนุนเสริมในตำบล หมู่บ้าน กับกรรมการระดับหมู่บ้านที่ทำหน้าที่วางแผน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ปฏิบัติงาน สรุปและดำเนินการต่อ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. เครือข่ายการหนุนเสริมการทำงานระดับตำบล/ หมู่บ้าน	1. ระดับหมู่บ้านยังไม่เข้มแข็ง ต้องหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประสบการณ์น้อย
2. ขยายบทเรียนได้	
3. ขอรับการสนับสนุนงบประมาณได้	

3.2 โครงสร้างประเด็นทรัพยากร

มีโครงสร้างการทำงานระดับหมู่บ้าน ระดับภูมาย และระดับกรรมการป้าชุมชนซึ่งมีที่ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้อาชุโสและครูเป็นที่ปรึกษา กับมีนักจัดการองค์ความรู้และนักสื่อน้อย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. บางคนเสียสละ/ตั้งใจทำงานอย่างจริง 2. นักสื่อน้อยให้ความสนใจเรียนรู้	1. ที่ปรึกษายังไม่มีบทบาทช่วยเหลือจัดการ/ไม่สนใจ 2. กรรมการบ้านคนได้มาเป็นเพราะจำใจ จึงไม่ได้มามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 3. ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือกับกรรมการ 4. ไม่มีตัวแทนทางการเพื่อให้เกิดการยอมรับ

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ประเด็นสุขภาพ

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	ประชาคมตำบล	ประจำบ้าน/อบรม	อบรม	ถ่ายทอดให้ความรู้กับคนในชุมชนได้	ผู้ปกครองยังไม่ค่อยเข้าใจเยาวชนที่เป็นที่มีวิทยากร
2.	แกนนำเยาวชน	เป็นวิทยากร	อบรมวิทยากร	มีเครือข่ายระดับตำบลและหมู่บ้านหนุนเสริมการเป็นวิทยากร	กระบวนการหนุนเสริมทักษะวิทยากรมีน้อย

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
3.	ชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้กับชุมชน - ให้ความรู้ แก่เยาวชน/พ่อแม่ลูก/คนทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> อบรมระดับหมู่บ้านในเรื่อง - ความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์ เพศศึกษา - ครอบครัวอุบคุณ - سانสัมพันธ์ ครอบครัว ลดช่องว่างระหว่างวัย 	<ul style="list-style-type: none"> มีกระบวนการทำงานร่วมกับตำบล หมู่บ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> กระบวนการ หนุนเสริมทักษะ วิทยากรณีน้อย

ประเด็นทรัพยากร

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	นักเรียน 8 โรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - ค่ายเยาวชน - หลักสูตรห้องถิน 	<ul style="list-style-type: none"> - เดินป่า/เล่นน้ำ - ศึกษาลำห้วย 	1. มีฐานข้อมูลดี	1. วิทยากรณี ประสบการณ์ น้อย
2.	ผู้นำชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ - ลงพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ่ายทอดโดยนักจัดการความรู้ - เดินป่า 	2. สื่อใช้ ประกอบ	2. บางคนขาดความมั่นใจ
3.	บุคคลภายนอกที่สนใจ	ให้ความรู้	เดินป่า/แหล่งการเรียนรู้	3. มีการสื่อสารต่อสาธารณะ ผ่าน	
4.	พ่อสอนลูก ถ่ายทอดจากคนเก่าคนแก่	เล่าให้ฟัง ทำให้ดู	<ul style="list-style-type: none"> - พาไปเดินป่า - หาของป่า - เก็บผัก 	หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์	

5. การจัดกระบวนการฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	องค์ความรู้	การจัดกระบวนการฐานข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	มีการจัดทำหนังสือพิมพ์ ชุมชนโดยเยาวชนในระดับ ตำบล ศูนย์ข้อมูลช่าวสาร ทุกหมู่บ้าน และจัดเสียงตาม สายในหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> 1. รณรงค์เผยแพร่ ครอบคลุ่มตำบล 2. พื้นที่อื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูล ช่าวสาร 3. ทุกหมู่บ้านได้รับข้อมูล ช่าวสารอย่างทั่วถึง 	<ul style="list-style-type: none"> 1. ฐานข้อมูลชุมชนยังไม่ ชัดเจนและขาดระบบในการ จัดการ 2. สื่อยังไม่หลากหลาย
2.	ทรัพยากร	มีการรวบรวมองค์ความรู้ เป็นเอกสาร สื่อ แผ่นพับ ชุด	<ul style="list-style-type: none"> 1. ข้อมูลชัดเจน/เข้าใจง่าย 2. ใช้เคลื่อนที่ได้ 	

ลำดับ	องค์ความรู้	การจัดระบบฐานข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
		นิทรรศการ และวิชีดีสารคดี	3. มีสีสันชัดเจน	

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปักครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	1. องค์กรปักครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญ 2. สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	-
2.	ทรัพยากร	องค์กรปักครองส่วนท้องถิ่นให้ความร่วมมือแต่ขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน	อบต.ในหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจและไม่ช่วยผลักดันงาน

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	1. ตัวแทนโรงเรียนเป็นคณะกรรมการร่วมหนุนเสริมการทำงานต่ำบลและหมู่บ้าน 2. จัดกิจกรรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องให้โรงเรียน	ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญที่อาจารย์เข้าร่วมกิจกรรม
2.	ทรัพยากร	1. ให้ความร่วมมือในการทำหลักสูตรท้องถิ่น 2. การทำโครงการอบรม “นักสื่อฯ น้อย”	1. ยังไม่ให้ความสำคัญอย่างแท้จริง 2. ไม่ร่วมเฉพาะหัวผังผลงาน

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาเรียนรู้ชุมชน

- การหนุนเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาและรัฐ
- ยุทธศาสตร์จังหวัด AIDS/CEO
- มีคนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานและศึกษาเรียนรู้

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาเรียนรู้ชุมชน

ให้ชุมชนรู้สังคมเก่า ชุมชนเป็นสุข พึงตนเองได้ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีสุขภาพดีและใจดี โดยมีแนวทางดังนี้

- พัฒนาถ่ายทอดให้เด็ก/เยาวชนให้รู้ความคิดของท้องถิ่นแทนคนรุ่นเก่า
- ร่วมมือกันทั้งตำบลและลุ่มน้ำ
- สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักรู้คนในลุ่มน้ำ องค์กรต่าง ๆ ทั้งวัด โรงเรียนและอบต.

- วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนแนวคิด การอภิปรายกิจกรรมของคนในชุมชน
  - ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - เก็บรวบรวมคันหาข้อมูลองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ทุกหมู่บ้านเพื่อนำมาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดการสืบสาน
  - จราจรตามเป็นเอกสารและจัดระเบียบ
  - สร้างมหาวิทยาลัยชุมชนเพื่อรองรับความรู้ความคิดของชาวบ้านให้เกิดการยอมรับ โดยให้พ่อครูแม่ครู พ่อคุย พ่อหนานมาเป็นครู โดยเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน บ้านตนเอง นำเป็นหลักสูตร
  - ผลักดันให้มหาวิทยาลัยชุมชนเป็นที่ยอมรับในระดับนโยบาย

* เป็นโจทย์ของพื้นที่พะ夷าที่จะบรรณาการระหว่าง 2 เรืองเข้าด้วยกัน

5.) พื้นที่โรงเรียนสีบานภูมิปัญญาล้านนาและกลุ่มรักษ์ล้านนา กรณีตัวอย่างพื้นที่เปียงหลวง โดยอาจารย์เจริญ มาลาโรจน์

คุณภายนอกอาจจะเข้าใจว่าทั้งโรงเรียนสีบ้านภูมิปัญญาล้านนาและกลุ่มรักษ์ล้านนาเป็นกลุ่มเดียวกันแต่สำหรับภายนอกแล้วไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน ความจริงมีเพียงที่ที่น่าสนใจคือภูมิปัญญาล้านนาและกลุ่มรักษ์ล้านนาเป็นที่รู้จักในส่วนของโรงเรียนสีบ้านล้านนา เช่น บ้านสันเจดีย์ อำเภอบ้านโง่ จังหวัดลำพูน บ้านสันปันเงิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่และบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ กับในส่วนของกลุ่มรักษ์ล้านนา เช่น บ้านแม่อคี อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ บ้านคงหลวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนและอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ในที่นี่พื้นที่เปียงหลวงเป็นตัวแทนการนำเสนอของทั้ง 2 กลุ่ม

1. องค์ความรู้ ปูพรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

องค์ความรู้เรื่องวิถีใต้เนื้องจากเป็นคนใต้หรือคำเมืองเรียกเดิม ในความเป็นจริงที่เปียงหลวงแบ่งเป็น ไทนอกและใต้ใน สำหรับใต้ในคือคนที่อยู่มานานแล้วและได้บัตรประชาชนบ้างแล้ว ส่วนไทนอกคือเพิ่งเข้ามาประมาณ 20 ปียังไม่ได้บัตรประชาชนซึ่งมีปัญหาที่จะเอียดก่อนมากมายในพื้นที่นั้น สำหรับวิถีใต้นั้นก็ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความคิด ตัวตนและศิลปะ

ความคิดคือต้องการดำเนินความเป็นได้และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขกับคนไทย ที่ไม่ใช่ไทย ที่มี ย.ยักษ์ ทั้งหลาย เน่น คุณ Kong คนเมือง คนลี้ลี้ เป็นต้น

2. ผู้จัดการทุกคนจะนิยมการเรียนรู้ กับจดเขียนและจดคุ่น

ຜູ້ຜູ້ດ່າຍທອດມີມາກມາຍ ໃນທີ່ນີ້ຢັກຕ້ວອຍຢ່າງເພີ່ມສ່ວນນ້ອຍທ່ານັ້ນ ເຊັ່ນ ພ່ອເຜົ່າປາຍເມີນ ສລ່າຈອ ບາງໃໝ່ມໍ
ເມືນຂອມ ທ່ານພະຄວັດຕ່າງໆ ແລະ

ส่วนผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ทุกวันนี้มีคุณนะหรือคุณต้องซึ่งไม่มั่นใจว่ามีการยกย้ายหรือไม่เนื่องจากเหตุผลครอบครัว และอีกส่วนคือเด็กนักเรียนชั้นม. 3 จำนวน 2-3 คนที่เก่งแต่ไม่มั่นคงในเรื่องการอ่านติดพื้นที่แลกภาระที่มากเกินไป

จุดแข็งที่ขาดเจนคือมีความเห็นียวน์ในความเป็นตัวมาก ศาสนาเข้มแข็ง ความเป็นตัวเข้มข้น ภูมิปัญญาหนาแน่น มีข้อสังเกตว่าการพ่อนเข้าหากันเป็นการบอกรสเชิงให้กัน ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง คนที่เก่งจะไม่ไปทำคนด้อยกว่าและคนด้อยกว่าจะเห็นชัดเจนไม่ไปทำอะไรกัน

จุดอ่อนคือเป็นพื้นที่ห่างไกล ไปมายาก ผู้ด้วยกระบวนการคือครูจะเป็นข้าราชการไม่ใช่คนในท้องถิ่น ชาวบ้านอ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ และสิ่งสำคัญคือชาวบ้านออกพื้นที่ยากเพรากทางราชการเห็นว่าไม่ใช่คนไทย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

กลไกการจัดการเรียนรู้เป็นแบบพื้นบ้านพื้นเมืองแบบเก่าธรรมชาติ โดยมีคนในชุมชน คนแต่่าคนแก่ เป็นพลังสำคัญ พระสงฆ์ ผู้นำตามธรรมชาติ พ่อแม่ และพี่กันต่าง ๆ ทั้งฝ่ายศาสนาและฝ่ายพิชั่งเป็นจิตวิญญาณลึก ๆ

จุดแข็งคือศาสนาจะเข้มแข็งกว่าคนเมืองมาก เห็นได้ชัดจากความหนาแน่นของชาวใต้ที่งานปอยส่าง ล่องที่วัดป่าเป้า นอกจานนั้นยังมีความลึกซึ้ง ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อนคือเมื่อลึกมากไปก็ขาดความกว้างเนื้องจากไม่ได้เปลี่ยนพันธุกรรมคนภายนอกด้วยเหตุผลข้างต้น อีกอย่างหนึ่งคือขาดแคลนทุนทรัพย์ เพราะอุดมการค้าขายข้างนอกไม่ได้ ขาดการศึกษาเบรียบเทียบและได้ดีเดียว

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชนที่พัฒนาเรียนมาเล็กน้อย ในรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ ดังเดิมและวิถีชุมชน

จุดแข็งคือระบบเครือญาติและผู้อาวุโสที่ยังหนีบแน่นทำให้ชุมชนยังคงคุ้มกันเองได้ ส่วนจุดอ่อนคือ มีแนวโน้มที่จะถูกทลายด้วยค่านิยมวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ

5. การจัดกระบวนการสอนข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ยังไม่ค่อยชัดเจน

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

อบต.เข้มแข็งอาจใส่ชุมชน แต่ก็ยังมีการเอาไว้กันเบรียบกันเล็กน้อย

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

95 % ของคนที่จัดการศึกษาในระบบเป็นคนข้างนอก มีเพียงประมาณ 5 % ที่เป็นคนในท้องถิ่นและเป็นคนใต้ที่ไม่ได้สนใจความเป็นใต้ แต่พัฒนาเป็นข้าราชการเป็นชนชั้นสูงของสังคมจึงจะเลยวิถีชีวิตชุมชนและพื้นท้อง

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ความเข้มแข็งในวิถีชีวิตของชาวใต้ที่เปี่ยงหลง

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

เป้าหมายการเน้นอัตลักษณ์โดยที่สามารถอยู่ร่วมท่ามกลางความหลากหลายของความเป็น ไทย ได้แนวทางคือการเสริมสร้างความเข้มแข็งในเรื่องต่อไปนี้ ได้แก่ องค์ความรู้ ความเชื่อมั่น ทุนทรัพย์ อาชีพ และอักษรใต้ สิ่งที่นำเสนอให้รุ่นใหม่ไม่รู้ด้วยเหมือนคนเมืองที่เข้าเรียนโรงเรียนซึ่งไม่สามารถอ่านตัวเมืองได้แล้ว สถานการณ์คนไปต่อนนี้คล้ายกับคนเมืองเมื่อ 5 ปีก่อน

6.) พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เตี้ยะแม่แตะ โดยคุณไวยิ่ง ทองบือ

“การพัฒนาสถานการเรียนรู้ชุมชน” ชนเผ่า พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เตี้ยะ-แม่แตะ ตัวอย่างนำเสนอบ้านห้วยสัมปoyer ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

1. องค์ความรู้ ปูร่วมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

- วรรณกรรม “ชา” ปกาเกอะญอ ได้แก่ ปอละ / ปอกขอ / ปอประหยด / ปอมนตี / ปอวาอี
- การเล่านิทานและเล่าต่อๆ กัน ได้แก่ ปอวาอี
- หมอดำแม่ ได้แก่ สอยลาใหม่ / ต่าหยูใหม่ / เยลาใหม่
- ศิลปะการรำดาบ ได้แก่ ปอประหยด / ปอมนตี / เล็ก
- การดนตรี ได้แก่ ปอกขอ เก่งเรื่องเต้นรำ / ดีดซึ่ง / สีซอ
- พิธีกรรมรอบปี ได้แก่ ปอนช้อ ละผู้ชายที่นับถือพุทธเกือบทุกคน
- ประกอบอาชีพ ครุภัณฑ์เก่งเรื่องการหานอนหน่อไม้
- หาของป่าและล่าสัตว์ ได้แก่ หน่อพอเบี้ยป่า / ปอเบจจะ
- การต้มเหล้า การทำสาเหล้า ได้แก่ แนววะใหม่
- ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ได้แก่ ปอละ / บุญเลิศ / ปอคู
- หัตถกรรมผ้า ได้แก่ ยุทธชัยใหม่ / และผ้าห่มสีใหม่เกือบทุกคน
- งานฝีมืองานไม้ ได้แก่ พงษ์เทพ
- การจัดการทรัพยากรชุมชน / ระบบการผลิต เช่น การเลี้ยงสัตว์ / ระบบการผลิตระดับครัวเรือน
- ระบบที่เชื่อมต่อชุมชน เช่น งานแต่งงาน / งานศพ / งานปลูกบ้าน / วัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว/การเผือกเผา
- ฯลฯ

กำกົດຫຼືອຄວາມຄິດ

1. จะสำรวจวิถีชีวิตอย่างไรให้รอดกล้ามกลางกระแสงโลกาภิวัตน์
2. เรียกความภาคภูมิใจของชนเผ่าให้กลับคืนมาได้อย่างไร
3. การแสดงตัวตน(ชนเผ่า)อย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางความหลากหลายได้
4. การพัฒนาต้องมาจากฐานวัฒนธรรมของคนชุมชน

2. ผู้รู้ ผู้ถ่ายทอด ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้

การรำดาบ / เทหน่า / การเล่านิทาน / การจักstan / การทอดผ้า การข้อมผ้ารวมชาติ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>1. องค์กรชาวบ้านได้ก่อตัวกันในนามกลุ่มอนุรักษ์ บนพื้นที่สูงcombe จ.จอมทอง 40 หมู่บ้าน ตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความภูมิ ปัญญา/การดำเนินวิถีที่เดิม</p> <p>2. แกนนำเยาวชนและผู้รู้อยู่ในกระบวนการ การพัฒนาด้านการจัดการองค์กรชุมชนโดยตลอด เช่น การรื้อฟื้นรื้อกิจกรรมด้านประเพณี (หล่อปั้กฯ</p>	<p>1. ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังแยกแยะไม่ออกระหว่าง วัฒนธรรมใหม่กับเก่า(ความรู้ใหม่กับความรู้ ดั้งเดิม)</p> <p>2. ระบบการผลิตเชิงพาณิชเข้ามาร้ามระบบ การผลิตพึ่งตนเอง</p>

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>หล่อเหลา (เป็นต้น)</p> <p>3. บุคลากรโรงเรียนเป็นชนเผ่า ทำให้ง่ายต่อการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้จัดการเรียนการสอนมาแล้ว</p>	

3. โครงสร้าง / กลไก องค์ประกอบในการจัดการเรียนของชุมชนหรือเครือข่ายร่วมกัน

- ผ่านกระบวนการหลักสูตรห้องถินโดยใช้โครงสร้างของกลุ่มอนุรักษ์บพพื่นที่สูงนำโดย จอมทองร่วมกับสถานศึกษาในชุมชนได้แก่ โรงเรียนชั้นประถม และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน
- ผ่านการถ่ายทอดที่ไม่ได้เป็นทางการ ได้แก่ การถ่ายทอดให้ลูกหลานของตนเองได้เรียนรู้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
การทำงานผ่านโครงสร้างเครือข่ายฯ (กลุ่มอนุรักษ์ฯ)	จะต้องทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย (ชาวบ้านทั่วไป) ให้เข้าใจมากขึ้น

4. มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กับกระบวนการ หลักสูตร รูปแบบวิธีการ ประสบการณ์จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนอย่างเป็นทางการซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เช่น การเรียนการสอนเรื่ององค์ความรู้ชนเผ่า งานฝีมือ ภาษาชนเผ่า ร่วมกับโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นนำเยาวชน อีกทั้งมีการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมซึ่งปัจจุบันเป็นหอประชุม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
มีผู้ช่วยด้านงานหนึ่งที่พร้อมจะให้การถ่ายทอด	<ul style="list-style-type: none"> - การกลับมาใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ - ขาดงบประมาณสำหรับผู้ถ่ายทอด (ที่ผ่านมาให้ค่าตอบแทนในรูปของค่าครุ)

5. ระบบฐานข้อมูล การสืบเผยแพร่

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ข้อมูลเกิดจากขณะทำกิจกรรม เช่น หล่อเหลา(ทำแนวกันไฟ), หล่อปักก่า (ลี้ยงผีป่า) การจัดการป่าต่างๆ	ขาดเอกสาร หรือ สืบเผยแพร่ต่อสาธารณะชน

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>1. มีระบบโครงสร้างการปกครองชนเผ่า (อีโซ) คือผู้นำตามประเพณีซึ่งสืบทอดเชือสายจากตระกูล</p> <p>2. การปกครองท้องถิ่น ผู้นำส่วนใหญ่ (เกื้อหนอด) เป็นแกนนำที่ร่วมกิจกรรมกับงานพัฒนาแบบเจ้า</p>	อีโซ คือ สัญลักษณ์มากกว่าปฏิบัติการ เมื่อองค์กรระบบการปกครองสมัยใหม่ ได้แก่ กำนัน / พ่อหลวง / อบต มีบทบาทมากขึ้น จนลดความสำคัญของ อีโซ

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ครูส่วนหนึ่งเป็นชนเผ่าและเป็นคนในชุมชน จึงง่ายต่อ การจัดการเรียนการสอน ครูมีความสนใจดำเนิน กิจกรรมร่วมกับชุมชนด้วยดี	กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการถ่ายทอดผ่านผู้รู้ส่วนใหญ่ ข้าง ขาดกระบวนการค้นหาองค์ความรู้

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. องค์กรชนเผ่าให้การสนับสนุน(IMPECT) ปัจจุบัน พื้นที่ก่อจุ่มอนุรักษ์ มีการดำเนินงานด้านการศึกษา รวม 4 โรงเรียน และ 6 ศูนย์เด็กเล็ก 2. ถนนนำส่วนใหญ่เป็นคนที่เกิดจากผลผลิตของฐาน แนวเดียวกับเรา	ความร่วมมือกันขององค์กรรัฐกับองค์ชนเผ่ายังไม่ดีพอ เกี่ยวกับข้อจำกัดขององค์กรยังมีอยู่

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

มีเป้าหมายคือความเป็นกลางเรียบง่ายที่มีความมั่งคั่งเท่าเทียมกับสังคมไทย

ส่วนแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ฐานการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรม เช่น เปลาะ (ศูนย์การบ่มเพาะ) อันเป็นสถานที่สำคัญในชุมชนที่ทำหน้าที่รวมความแข็งแกร่งให้แก่ชุมชนนั้น นอกจากร้านนี้ เปลาะยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ของคนจากผู้รู้ผู้รับ กิจกรรมจะดับชุมชนจะจัดขึ้นที่เปลาะ ไม่ว่าการก่อตั้ง ปีหรือกลางปี ,งานแต่งงาน ,งานศพและกิจกรรมถ่ายขององค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น งานหัตถกรรม บทเพลง บทสำนวน เป็นพื้นที่สำหรับคนทุกเพศทุกวัยมาเรียนรู้ร่วมกันที่เปลาะ เสมือนเป็นวัดสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา เป็น โรงประชุมสำหรับบุรุษชาวบ้านบางอย่าง เป็นโรงเรียนเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นแม่กระทั้งพื้นที่แสดงออกถึง ความสามารถการณ์การขับลำนำ ดนตรี เป็นโรงเรียนสำหรับแขก เปลาะจะทำหน้าที่รับใช้ชุมชนให้เกิดความ เชื่อมแข็ง

ในช่วงเช้าของวันที่ 6 เมษายน 2548 มีการนำเสนอดูฐานศักยภาพจากพื้นที่ต่าง ๆ 6 พื้นที่ หลังจากพัก รับประทานอาหารกลางวัน ในช่วงบ่ายก่อนที่จะนำเสนอพื้นที่ต่อไป คุณประษยด จตุพรพิทักษ์กุล ได้แนะนำ รายละเอียดมหาวิทยาลัยชีวิตซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามเชื่อมสถาบันในระบบมหาชนให้มีวิทยาลัยหรือ มหาวิทยาลัยของชาวบ้าน ขณะนี้ในจังหวัดเชียงใหม่ มี 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ลุ่มน้ำปิง ศูนย์เมืองพร้าว และศูนย์สัน ปุโลย ทั้งนี้จะมีการพูดคุยเรื่องนี้ในเดือนพฤษภาคม กับเชิญร่วมงานทดสอบผ้าป่าที่บ้านห้วยส้มสุก อันเป็นพื้นที่ที่ ทางมูลนิธิศึกษาพัฒนาชุมชนบททำงานและเป็นพื้นที่ที่คุณประษยดได้เริ่มชีวิตอาสาสมัครเมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว

คุณนัยนา หวยคำ ขอให้ที่ประชุมกระชับการนำเสนอโดยนำเสนอโดยนำเสนอสุรุปเป็นภาพรวมหรืออย่างน้อยให้ ครอบคลุมใน 4 หัวข้อแรก เนื่องจากจะต้องยุติการประมีนศักยภาพภายในเวลา 14.00 น. เพื่อที่จะได้ไปยังวาระ ต่อไปคือการวางแผนยุทธศาสตร์แนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้ นำเสนอฐานศักยภาพในพื้นที่จากกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมิศาสตร์) ต่อจากช่วงเช้า

7.) พื้นที่หัวยบลิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยพัฒนาโภค

การนำเสนอนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเนื่องจากยังไม่พื้นที่อื่น ๆ อีก

1. องค์ความรู้ รูปธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด มีดังนี้

- ไร่หมุนเวียน เป็นความรู้ที่ได้เรียนรู้มาตั้งแต่เกิดมาโดยไม่ได้ไปเรียนที่ไหนเพราะอยู่กับชีวิต
- เมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ
- การทดลอง ย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มสตรี
- การจัดการป่าชุมชนทุกหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน 12 หมู่บ้าน มีภาระเบี่ยงที่ชัดเจนและรู้ได้ด้วยวิธีชีวิต เช่น ลังเกตจากต้นไม้ใหญ่จะรู้ว่าเป็นเขตไร่หมุนเวียน
  - การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 หมู่บ้านได้แก่ หัวยอี้ หัวยตองกือ น้ำสูหายใจ และหัวยกุ้ง เป็นหมู่บ้านนำร่องเพื่อสื่อสารกับคนภายนอกโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ
  - การตีมีด ได้แก่ พะจ่าโน พะเสดีและพะเสทุ กับสามารถถ่ายทอดให้กับลูกหลานได้พอสมควร
  - ยาสมุนไพร ได้แก่ สมชายและจอมีสา เนื่องด้วยไม่สามารถพึงพาหน่วยงานสาธารณสุขได้เพราะ อนามัยมีไม่เพียงพอและไม่มีบุคลากรอยู่ประจำ
    - การเพาะลั่วยไม้ เช่น รองเท้านารี ได้แก่ สาจู อาศารีและแสงชัย

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

- ทุกบ้านในตำบลหัวยบลิง
- สตรี
- กลุ่มผู้นำอาชุสและเยาวชน

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีเครือข่ายระดับตำบล ทุกหมู่บ้านเข้ามาเป็นคณะกรรมการ

จุดแข็งคือทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายกลุ่นหัวยบลิง ตนได้แก่ ชุมชน 11 หมู่บ้าน อบต. วัด โรงเรียน หน่วยตั้นน้ำ อนามัยและนักพัฒนา มีการประชุมต่อเนื่อง 2 เดือน/ครั้ง

จุดอ่อนคือคนรุ่นใหม่ยังไม่เข้ามาเนื่องจากไปเรียนข้างนอก

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

กลุ่มผู้นำเครือข่าย หน่วยงานรัฐโดยนายอำเภอหน้า ทุกอบต. ภาคีกิจชาดูงานที่หัวยบลิง นักศึกษาและองค์กรต่างประเทศร่วมศึกษาดูงานในพื้นที่จริงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บางครั้งไม่สามารถ สื่อสารด้วยคำพูดกับชาวต่างประเทศได้จริงต้องใช้ภาษาเมือง

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีการทำแผนที่เมเดล ภูมิปัญญาหมู่บ้าน เช่น ระเบียบการจัดการป่าชุมชน กับการออก รายการวิทยุ เนื่องจากไม่มีปีรชณ์และโทรศัพท์

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

อบต. เข้ากับชุมชนได้และเข้ามาสนับสนุนเครือข่ายเนื่องจากเป็นปากกาเกอบูตั้งตำบล เมื่อไม่เห็นด้วย หรือไม่พอใจชาวบ้านพูดได้เต็มที่ สวนจุดอ่อนคือยังไม่มีความต่อเนื่องในราะ 4 ปีของอบต. สำหรับจ้าน้ำที่รู้สึก ไม่ค่อยเข้ามาเนื่องจากหนทางไกล

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

โรงเรียนให้ความสนใจอย่างและไม่ให้ความสำคัญ เพราะมีแนวคิดต่างกัน

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ชุมชนรวมกันกลุ่มและต่อรองบางอย่างได้

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

- มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิชีชีวิตชุมชน ตัวอย่าง หลักสูตรท้องถิ่นที่ยังไม่สอดคล้องกับวิชีชีวิตชุมชน คือครูให้เด็กสามารถรับรู้มาสั่งแล้วให้คำแนะนำตามความสวยงาม ซึ่งอันที่จริงพ่อแม่ควรเป็นผู้ให้คำแนะนำมากกว่า เนื่องจากว่าเป็นผู้สอนและประเมินได้จากความคงทนไม่ใช่ความสวยงาม

- จัดการท่องเที่ยวเป็นตัวดึง แต่มีเป้าหมายเพื่อให้คนได้ศึกษาเรียนรู้วิชีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน การท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจะมีข้อกำหนดที่เกี่ยวกับชุมชน เช่น ห้ามพิสูจน์ ห้ามดื่มสุรา เป็นต้น แตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป จึงขัดแย้งกับบริบททั่วโลกโดยทั่วไป

- สถาบันที่เชื่อมโยงข้อมูลที่หลากหลายให้คนภายนอกและคนที่กำหนดนโยบายสาธารณะมาเรียนรู้ในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมา มีนักศึกษาทั่วโลกมาร่วมงานกับชุมชนได้ รวมถึงมุ่งหวังให้เกิดการสลายความคิดเห็นเชิงเดียวให้ได้ จาก “รวมเลือดเนื้อชาติเชือกไทย” มาเป็น “รวมเลือดเนื้อชาติทุกแห่ง”

8.) พื้นที่บ้านจุ่มเมืองเย็น โดยตัวแทนกลุ่มสตรีบ้านท่าป่าสัก ตำบลท่าปลาดุก จังหวัดลำพูน

จากการสุ่ปัวร่วมกับชาวบ้านพบว่าที่ผ่านมาทำงานมากแต่ไม่ได้คิดว่าเป็นงาน ทั้งนี้ผู้ใหญ่เข้ามาร่วมงานแต่ไม่มีเยาวชนเข้ามาร่วม ก่อนหน้าที่จะเข้ามาร่วมงานกับบ้านจุ่มเมืองเย็น ไม่มีใครยกเป็นผู้นำ เนื่องจากมีภาระงานที่ไม่สามารถปล่อยเวลาสามารถทำกิจกรรมได้ กล่าวคือพื้นที่ตำบลท่าปลาดุกขณะนี้มีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ชาวบ้านต้องลุกขึ้นเก็บตั้งแต่เช้ามืด กับมีการทำวัฒนธรรมซึ่งต้องรีดนมวัวแต่เช้าเรื่นกันขณะเดียวกันชาวบ้านส่วนหนึ่งไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม จึงไม่ค่อยมีใครมาทำงานชุมชน ผู้นำจึงเป็นผู้นำชุดเดียวกัน 3-4 ปีมาเนี้ย ขับเคลื่อนงานด้วยกัน 15 คนตลอดมา

เมื่อได้มาพบกับบ้านจุ่มเมืองเย็น มีการพูดคุย ปรับโครงสร้างและพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น สำหรับโครงสร้างของกลุ่มและผลสำเร็จของการทำงานก็คล้ายกับพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไปเมื่อสักครู่ ส่วนประสบการณ์การทำงานได้อาศัยการเรียนรู้จากชุมชนประกอบในการทำงาน

จุดแข็งของกลุ่มนี้ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก เต็มร้อยทุกครั้ง กลุ่มแม่บ้านทำงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายและทำงานมาตลอด แต่จุดอ่อนคือไม่มีผู้ใต้ด้วยการเป็นกรรมการหรือผู้นำ การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบและขาดการประเมินการทำงาน

โอกาสที่ดีคือการได้พบกับกลุ่มบ้านจุ่มเมืองเย็น เนื่องจากมีการพูดคุยในหมู่บ้านมีน้อย หากไม่ได้มาเรียนรู้กับบ้านจุ่มเมืองเย็น ก็จะไม่ได้โอกาสอีก นี่เองชาวบ้านต้องประกอบอาชีพไม่มีเวลา แต่เมื่อบ้านจุ่มเมืองเย็นเข้ามา ชาวบ้านก็ให้ความสนใจเข้ามาร่วม ด้านการทำงาน หลังจากได้มาอบรมได้กลับไปประเมินงานตลอดทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีความมั่นใจในการประชุม เป็นโอกาสที่ดีสำหรับชาวบ้านที่จะได้มาร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป

เป้าหมายการทำงานของกลุ่มมืออยู่แล้วเพียงแต่จะปรับเข้าหากันได้อย่างไร สำหรับการทำงานในตำบลท่าปลาดุก มีการลงพื้นที่ 8 หมู่บ้าน ผู้ชายทำเรือป้าชุมชน สาวผู้หญิงทำเรืองบทบาทผู้นำ บทบาทแม่ที่ดี

สำหรับแนวทางการทำงาน มีความคิดที่จะให้ลูกเป็นคนสนใจต่องานของพ่อแม่ นอกจากนี้ชาวบ้านต้องการคู่และคนทำงานด้านการสื่อสารงานเขียนที่เป็นคนในพื้นที่เพื่อช่วยงานชุมชน ทั้งนี้การทำงานเพื่อชุมชนเป็นเรื่องที่เหนื่อยยากพอสมควรไม่มีชาวบ้านคนใดมา yayชิงตำแหน่งการเป็นผู้นำและสำหรับแม่หลวงทึ่งเป็นผู้นำเสนออย่างต้องการการเรียนรู้จากเวทีนี้เพิ่มเติม

เสนอเพิ่มเติมจากตัวแทนบ้านจ้ามเมืองเขียน

ชื่อกลุ่มบ้านจุ่มเมืองเย็นมีพ่อครูมาลา คำจันทร์หรืออาจารย์เจริญ มาลาโจนเป็นผู้ตั้งชื่อ กลุ่มทำงานในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ สำหรับพื้นที่ที่ตำบลท่าปลาดุกเป็นพื้นที่สมาคมส่งเสริมศักยภาพชุมชนของคุณหมง อีก 3 ทีมเป็นทีมโพธิ์ยาลัย วัดสวนดอก อีก 2 ทีมเป็นทีมของคุณต่อม ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับพื้นท้องกลุ่มชาติพันธ์ กับทีมสารวัณสุขอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

บ้านจุ่มเมืองยெ็นเริ่มงานตั้งแต่ปี 2547 กับหมู่บ้าน 85 หมู่บ้าน ซึ่งขณะนี้ (2548) เพิ่มขึ้นเป็น 200 กว่าหมู่บ้านโดยการขยายกลุ่มเพื่อน

สำหรับตำบลท่าปลาดุกมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน โดยมี 8 หมู่บ้านที่บ้านจุ่มเมืองเย็นทำงานด้วย ด้านศักยภาพหรือข้อจำกัดในชุมชนเป็นเหมือนตัวอย่างนั่นก็คือไม่มีเงินดิจิทัลหรือคนภายนอกเข้ามาเรียนรู้กับชาวบ้าน เนื่องจากหลายรุ่นที่เข้าไปถูกตั้งข้อสงสัยว่าเป็นกลุ่มที่ทำให้ชุมชนแตกแยกกันเป็นคุณมิวนิสต์ ทำให้เข้าไปค่อนข้างยาก และอีกอย่างพื้น壤ของชาวบ้านตำบลท่าปลาดุกเป็นคนที่ออกจากหมู่บ้านค่อนข้างยาก และแม้จะเป็นคนได้ย่อง เช่น ตำบลแม่ท่า ก็จะพยายามมีอนาคตที่ชาวบ้านตำบลท่าปลาดุกเคยไปศึกษาดูงานก็ไม่สามารถออกจากบ้านได้เช่นกัน

ชาวบ้านท่าป่าสักขับเคลื่อนโดยแกนนำสตรีแม่บ้านในการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องยาเสพติด คอมทรัพย์ ฯลฯ พ่อบ้านเป็นผู้ปฏิบัติ ตัวอย่างกรณีพ่อบ้านพยาบาลตั้งกลุ่มคอมทรัพย์แต่ไม่สำเร็จ คือพ่อบ้านเดิมวัยมาลัยปี ต้องการตั้งกลุ่มคอมทรัพย์แต่ไม่สามารถหาเงินได้ ทำให้กลุ่มแม่บ้านได้เข้าไปวางแผนและจัดการตั้งกลุ่ม เปรียบเหมือนบ้านทั้งบ้านให้แม่บ้านจัดการทุกอย่างส่วนพ่อบ้านคอมแรงและคอมใจอย่างเดียว และยอมให้ในความสามารถทุกเรื่อง เนื่องได้ว่าในพื้นที่ 8 บ้านของตำบลท่าปลาดุกจะมีการทำางานใน 3 ลักษณะ คือ 1. กลุ่มบ้านหนึ่งแม่บ้านขับเคลื่อนทั้งหมด 2. กลุ่มพ่อกำนันเพียงรายและพ่อบ้านขับเคลื่อนเรื่องป่าได้รับ วางแผนโดยกลุ่มสีเขียว กับบ้านหนึ่งที่ขับเคลื่อนด้วยแกนนำพ่อบ้าน ได้คันபบตัวตนของตัวเองจนแก่ปัญหาเรื่องน้ำ ได้ 3. ขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยชาวชนในเรื่องยาเสพติด

โดยภาพรวม 8 บ้านสามารถขยายการทำงานไปถึง 14 หย่อมบ้านที่มีความเป็นพี่เป็นน้องกันได้ ชุมชนนี้แม้ชราบ้านพูดไม่เก่งแต่การทำงานก็พิสูจน์กันได้ในพื้นที่ สิ่งที่สำคัญคือมีโอกาสส่องคมาระยนั้นข้างนอกน้อยมากดังที่แม่หลวงกล่าว

อีกส่วนคืออาชีพเป็นข้อจำกัด เป็นอาชีพไร้ญาติคือข้าพอดฝึกอ่อนต้องเก็บให้ได้ขนาด ไม่สามารถไปร่วมงานต่าง ๆ ได้ อีกอาชีพคือการเลี้ยงวันนที่ต้องให้เวลาเป็นชั่วโมง 1 ชั่วโมงเวนชั่วโมง ไม่มีเวลาไปประชุม จะนั่นคุรังนี้จึงถือเป็นนิมิตหมายที่ดีที่ได้มาเรียนรักบคนอื่น ๆ

9.) พื้นที่ตำบลแม่สุน อำเภอ芳งโดยคุณคำแปลง หลวงยานะ

พื้นที่ตำบลแม่สุนทำงานประเด็นสุขภาพกับผู้ติดเชื้อ เด็กกำพร้าและคนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จากการทำงานพบว่าไม่เพียงผู้ติดเชื้อเท่านั้นที่มีปัญหาสุขภาพ แต่ยังรวมถึงคนทุกคน องค์ความรู้ที่เด่นชัดในตำบลแม่สุนคือการสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนในการทำงาน นอกจากเอดส์แล้วยังมีเรื่องป่าและอื่น ๆ ด้วยเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์

กระบวนการทำงานมีการจัดตั้งกองทุน เช่น กองทุนเอดส์ กองทุนข้าวสาร กองทุนหีดหอม และกองทุนอุ่นใจรักของเยาวชน

เรื่องสุขภาพได้นำเสนอต่อพื้นบ้านของคนเฒ่าคนแก่จากบ้านหนองยา หมู่ 7 มาว่ามูลนิธิเด็ก ๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพให้ผู้สูงอายุและลักษณะนิสัยของเด็กที่มีนิสัยแข็งกระด้างให้อ่อนโยน เนื่องจากเด็ก ๆ ในตำบลแม่สุนมีกว่า 100 คนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เรื่องป่ามีหัวหน้าชุดราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเป็นผู้ถ่ายทอด หากเป็นเรื่องประชาคมเอดส์คือคุณคำแปลงและคณะกรรมการระดับตำบลประมาณ 20 คน

กลุ่มมีความตั้งใจทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไป แต่ยังไม่สามารถเสนอการทำงานเป็นเชิงวิชาการได้

โครงสร้างการทำงานมีคณะกรรมการตั้งแต่หมู่บ้านไประดับตำบลถึงระดับเครือข่าย

ประสบการณ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการไปแลกเปลี่ยนกับประชาคมเอดส์ที่อื่น ๆ คือตำบลบ้านหลวง สันทราย แม่น้ำวัง และแม่น้ำ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาจัดตั้งแกนนำเยาวชนในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องเอดส์ โดยใช้หลักสูตรเอดส์และเพศศึกษา กับเยาวชน

การสื่อสารระดับหมู่บ้านคือหอกระจายข่าว ระดับตำบลคือสถานีวิทยุชุมชน

ฐานข้อมูลเผยแพร่ มีการจัดเก็บข้อมูลในระดับตำบลและหมู่บ้าน โดยศึกษาข้อมูลทั้งเรื่องเอดส์ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคนในหมู่บ้านและตำบลมาช่วยทำ ศึกษาว่าในหมู่บ้านมีอะไรที่เกี่ยวกับเป็นสวัสดิการได้ไม่เพียงแต่กองทุน

จุดแข็งขององค์กรปัจจุบันส่วนท้องถิ่นคือมีงบประมาณ แต่ยังไม่ให้ความสนใจเรื่องสุขภาพของชาวบ้านเท่าที่ควร ยังคงเห็นความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า

ด้านครุยังยึดติดว่าเด็ก ๆ จะต้องเรียนจากงานดาวเทียม ออกไปปักพื้นที่ไม่ได้ ไม่ซัดเจนในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาหรือยังปรับตัวเองไม่ได้

แม้จะไม่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐเท่าที่ควรแต่ยังมีโอกาสที่องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปเกือบหนึ่ง หรือเสริมสร้างให้กลุ่มได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายคือการเน้นการเอาประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานมาจัดระบบรวมความคิด นำไปสู่การถ่ายทอดเป็นทางการให้เป็นระบบมากขึ้น ไม่ใช่ลักษณะการจัดเวลาที่ประชุมกันแต่เป็นในลักษณะเสนอภารกิจข้าวกิน น้ำด้วยกันหรือที่เรียกว่าม่วนจันสนเล้า เพื่อให้มีการพูดคุยถ่ายทอดกันหลายเรื่อง ทั้งนี้ความมีการพัฒนาให้เป็นที่เรียนรู้ศึกษากระบวนการทำงานของตำบลแม่สุนต่อไป

10. พื้นที่ตำบลแม่ท่า โดยคุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

กลุ่มตำบลแม่ท่าได้เป็นสถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรยั่งยืนแม่ท่าเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2548 ถือว่าเป็นการรวมสถาบัน 2 สถาบันเข้าด้วยกันระหว่าง สถาบันเกษตรและสถาบันทรัพยากร

ความคิดที่สำคัญคือการให้คนอยู่กับธรรมชาติแบบยั่งยืน เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้รวมกลุ่ม กันแบบพื้นเมือง ทำงานเพื่อสังคมและพึ่งตัวเอง

1. องค์ความรู้ รูปธรรมทางเลือกเกษตรยั่งยืน/การจัดการทรัพยากร/การจัดการองค์กร ที่สำคัญ

“สืบสานภูมิปัญญา รักษาวัฒนธรรม

ก้าวนำเกษตรยั่งยืน พลิกฟื้นป่าชุมชน

รวมพลังคนสู่การพึ่งตนเอง”

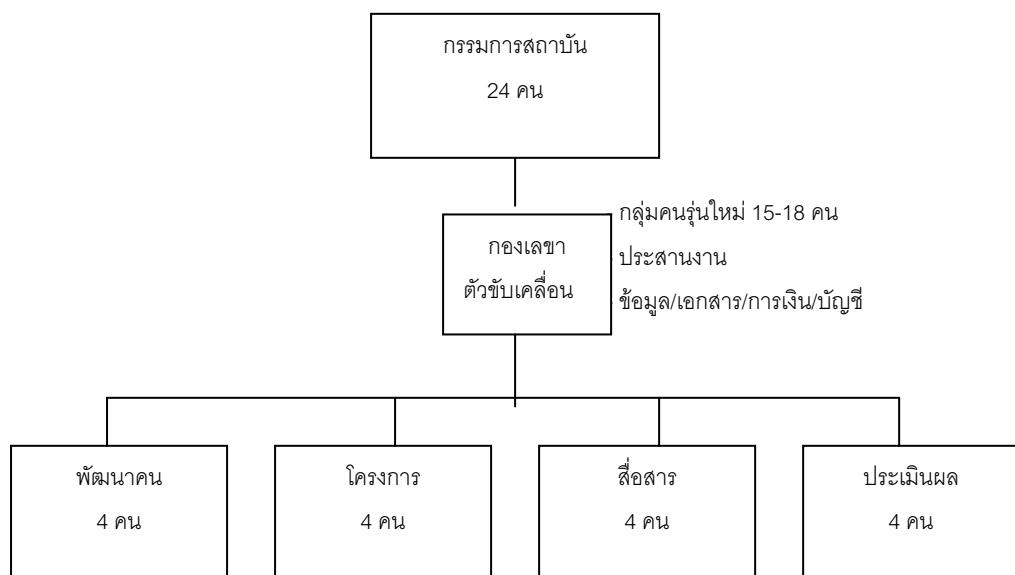
เรียนจากธรรมชาติ/ปฏิบัติจริง/เรียนความจริงในชุมชน

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้ ประมาณ 27 คน

ลำดับ	ชื่อ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	อนันต์	มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของชุมชนและนำเสนอเป็นระบบ	-
2.	อินทร์	มีความกล้าหาญ ความตั้งใจและมีประสบการณ์	นำเสนอไม่เป็นระบบ
3.	สวัสดิ์	มีความตั้งใจและประสบการณ์	ข้อมูลไม่ทันสมัย
4.	ประเสริฐ	มีความตั้งใจ ทำจริงและมีความรู้เรื่องป่า	ภาระครอบครัว
5.	วิรัตน์	มีความรู้และเป็นที่ยอมรับของหมู่บ้าน	ข้อมูลไม่ทันสมัย
6.	พัฒน์	มีความรู้และประสบการณ์	กำหนดเวลาไม่ได้
7.	พนกร	มีความรู้และประสบการณ์	ภาระครอบครัว
8.	สมศักดิ์	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
9.	เสริม	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
10.	อินสอน	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย นำเสนอไม่เป็นระบบ
11.	เจริญ	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
12.	สร่าง	ประสบงานเก่ง	ไม่กระตือรือร้น
13.	สุพรรณ์	มีความรู้และประสบการณ์ ถ่ายทอดได้	ไม่มีเวลา
14.	บางเกี้ย	มีความรู้และประสบการณ์ ถ่ายทอดได้	ไม่มีเวลา
15.	อาวุณ	มีความรู้และประสบการณ์	ไม่มีเวลา

ลำดับ	ชื่อ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
		ถ่ายทอดได้	
16.	ประเทืองศรี	มีพื้นที่ชัดเจน	นำเสนอเฉพาะพื้นที่
17.	กานกศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
18.	เทอดศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
19.	ยุทธศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
20.	พิชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
21.	ธวัชชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
22.	ศิลปชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
23.	โภคล	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
24.	ศรีพร	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
25.	มัทนา	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
26.	พานี	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
27.	แรมใจ	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข

2. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยกรรมการสถาบัน 24 คน กองเลขานุการซึ่งเป็นคนขับเคลื่อนทำหน้าที่ประสานงาน ทำงานเด้านักข้อมูล เอกสาร การเงิน การบัญชี จำนวน 15-18 คนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ กับฝ่ายต่าง ๆ 4 ฝ่าย ได้แก่ พัฒนาคน 4 คน โครงการ 4 คน สื่อสาร 4 คน และประเมินผล 4 คน

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ และกระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบบริการที่ใช้

- ทุกกลุ่มคน
  - พื้นที่ศึกษาดูงาน
  - ค่าย/จัดฝึกอบรม
  - จัดประชุม สมมนา แลกเปลี่ยน
  - ฝึกงาน

จุดอ่อนคือ ไม่มีหลักสูตรชัดเจนมีเพียงกำหนดการ

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสืบเผยแพร่

- องค์ความรู้ 5 เรื่อง ทรัพยากร เกษตร หมอดีเมือง เนื้องฝาย ประเพณีวัฒนธรรม(เอกสารในงานสรส.)
- พื้นที่จริงรูปธรรม ป่า เกษตร สหกรณ์
- วิชีดี/วิดีโอด

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ไม่มีการเล่นการเมืองเนื่องจากเป็นกลุ่มเดียวกัน	1. ไม่ค่อยเข้าใจบทบาทตัวเอง
2. เป็นที่ยอมรับของชุมชน	2. ระเบียบ นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการกระจายอำนาจ

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชุมชนให้ความร่วมมือ ชาวบ้านรักโรงเรียนมาก	1. ครูบางคนไม่ยอมเข้าใจไม่ยอมรับ
2. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ดี	2. เป็นโรงเรียนในผืนดินยังไม่ดี

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

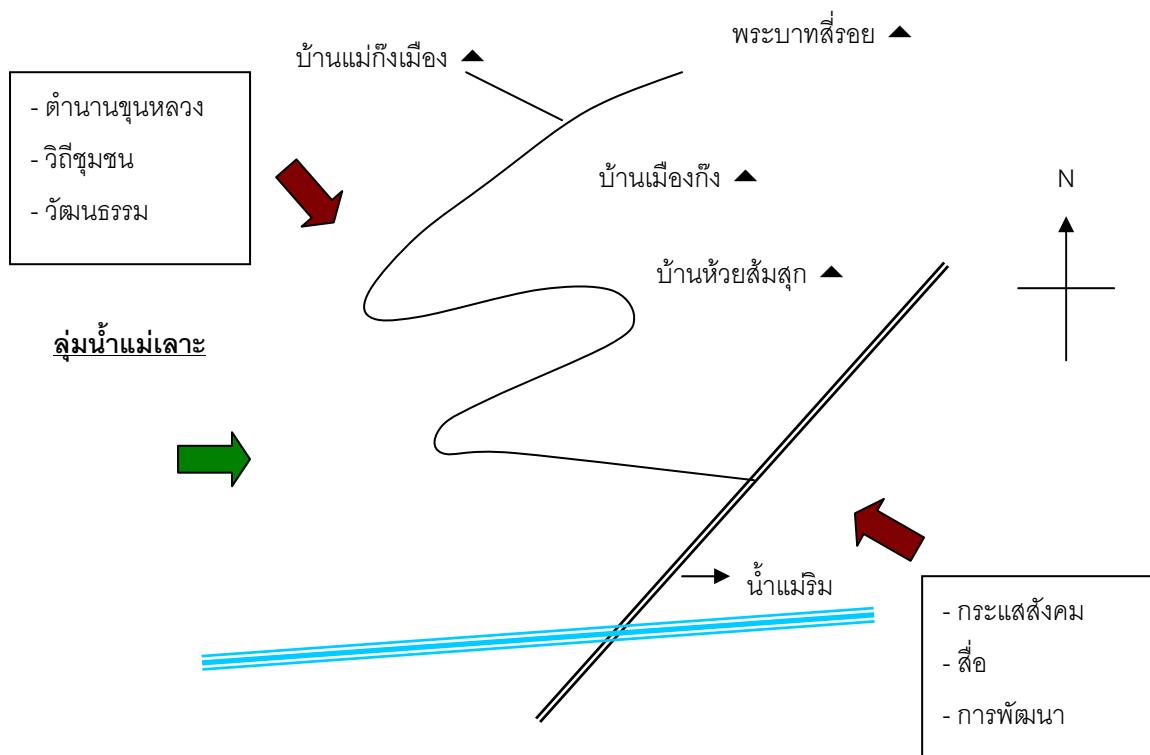
- มีองค์กรคือสหกรณ์และอบต.รับรอง/สนับสนุน
- หน่วยงานข้างนอก สสส. พอช. UNDP ศกอ. ให้การสนับสนุน

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

สภาพชุมชนแม่ท่า อันประกอบด้วย วัด สถาบันแม่ท่า อบต. โรงเรียน อนามัย แม่บ้านและเยาวชน โดยมีบทบาทควบคุมดูแล ถอดถอนองค์กรต่าง ๆ ได้

11. พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เลา โดยคุณถนนศักดิ์ เจริญ

แผนที่ลุ่มน้ำแม่เลา

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลากประกอบด้วยหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชุมชน

1. องค์ความรู้ปูriminatorทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

- พระพุทธรูปสี่ร้อย
- ตำนานพ่อขุนหลวง
- การจัดการทรัพยากร
- เกษตรอินทรีย์

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

องค์ความรู้มีหลากหลาย แต่ไม่ได้นำมาใช้ ทั้งด้านเกษตร การจัดการป่า วัฒนธรรม คนหรือผู้รู้กลุ่มนี้ ล้วนปฏิบัติจริงและมีประสบการณ์ทั้งยังเป็นคนในชุมชน แต่ที่ไม่เห็นภาพการเปิดตัวหรือนำเสนอเนื่องจากไม่มีเวลาและเป็นผู้นำจึงมีภาระมาก

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

- ระดับมูลนิธิที่ทำขบวนการจัดการป่า การเกษตร
- ระดับสหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรชาวบ้านที่เกิดตามมา
- ระดับเครือข่าย

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

- ระดับโรงเรียนในชุมชน สอนเด็กนักเรียนและแลกเปลี่ยนระดับหมู่บ้าน
- หน่วยงานราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล รถส. สำนักแม่ริม
- ระดับเครือข่ายจังหวัดคือเครือข่ายเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสืบเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีมากเพรำมีคืนเข้าอกมาก มีการจัดทำข้อมูลจริงแต่ไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบ

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็งคือสร้างภาพพะบทสี่ร้อยเป็นจุดขายได้

จุดอ่อน

- ไม่จัดระบบข้อมูลเผยแพร่
- ไม่สนับสนุนกลุ่มอาชีพ แต่เน้นเรื่องการพัฒนาระบบที่น้ำ
- ไม่สนับสนุนการพัฒนาการจัดการความรู้

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็งเปิดโอกาสให้เข้าไปทำงาน สวนจุดอ่อนคือไม่มีหลักสูตรเป็นโรงเรียนเด็กเล็ก

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

หน่วยงานตอบรับการทำงานกลุ่ม เช่น โรงพยาบาลกับโรงเรียนนอกชุมชน มีการจัดกิจกรรมและวางแผนร่วม

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

หลังจากแต่ละพื้นที่ได้นำเสนอครบถ้วนแล้ว คุณวราลักษณ์ ไชยทพ จึงได้มาร่วมกลุ่มสรุปต่อที่ประชุม

ประมวลสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ โดยคุณวราลักษณ์ ไชยทพ

ชุมชนการเรียนรู้ในภาคเหนือที่ได้นำเสนอในวันนี้มีพื้นที่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มากมาย กลุ่มแรก จังหวัดน่าน มีชุมชนการเรียนรู้ในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ดังนี้ ลุ่มน้ำสะเนียน 4 หมู่บ้าน องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่า โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ลุ่มน้ำย่าง 3 องค์ความรู้ได้แก่ การจัดการป่า การทอผ้า หมอดื่ง และลุ่มน้ำแหง ต.ศรีสะเกช อ.นาน้อย 14 หมู่บ้าน ซึ่งมีองค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าโดยภูมิปัญญาชาวบ้านและเกษตรยั่งยืน

จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่แรกคือเบียงหลวง อำเภอเวียงแหงซึ่งมีองค์ความรู้เรื่องวิถีตี ลุ่มน้ำฝาง ตำบล เกียงดัง มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการทรัพยากร การพื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ราธิตประเพณี มีการประยุกต์ศิลปะ ชุมชนและสุขภาพ มีการรักษาชุมชนด้วยสมุนไพรและคacao พื้นที่ลุ่มน้ำขาน ตำบลบ่อแก้วและตำบลสะ เมิงได้ท่วงกันเป็นเครื่องข่ายลุ่มน้ำขานในการจัดการป่าชุมชน มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชนปกาเก อยู่ในหลายเรื่อง ตั้งแต่เรื่องไร่หมุนเวียน การรักษาเมล็ดพันธุ์ห้องถิน การจัดการป่า การใช้สมุนไพร โหน่ และ การอนุรักษ์พันธุ์ป่า ลุ่มน้ำแม่เตียะแม่เตะ อำเภอจอมทอง มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการลุ่มน้ำทั้งต้นน้ำท้ายน้ำ การจัดการป่า ความเชื่อพื้นเมืองชุมชนแห่งปากกู่แม่ ตำบลแม่สูน อำเภอฝาง มีองค์ความรู้เฉพาะเรื่องในการ ดูแลรักษาสุขภาพกลุ่มผู้ติดเชื้อ ตำบลแม่ท่า กิ่งอำเภอแม่อ่อน มีระบบเกษตรทางเลือก การจัดการทรัพยากร การจัดการเหมืองฝาย หมอดื่ง

จังหวัดพะเยา มีลุ่มน้ำแม่ต้า องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่า การดูแลรักษาสุขภาพ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลุ่มน้ำห้วยปูลิง องค์ความรู้ทั้งหมดข้างต้น

จังหวัดลำพูน ตำบลท่าปลาดุก

การรวบรวมข้อมูลพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งองค์ความรู้และนักจัดการความรู้ทั้งหมด เป็นไปเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการทำสื่อเผยแพร่แก่คนทั่วไปที่สนใจ ให้สามารถเข้าถึงได้ทั้งการรับข่าวสารข้อมูลและการเข้าถึงพื้นที่ เช่น นำไปลงในเว็บไซต์ในรูปแบบแผนที่การเรียนรู้ที่สามารถคลิกเข้าไปดูได้ง่าย พร้อมกับมีรายละเอียดที่สามารถเดินทางไปยังพื้นที่ได้ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ที่รวมรวมได้ในวันนี้มีหด้ายะระดับ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านคน คือคร้อยากมาวิถีก็มาเรียนรู้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นพ่อครูแม่ครู ท่านพรารถนาหรือกลุ่มที่เป็นผู้รู้ในหมู่บ้าน

2. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านกลุ่มหมายถึงมีกระบวนการเรียนรู้ โครงการฯ โครงการทำเรื่องอะไรก็มาจัด กระบวนการกรุกกรุนและเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม

3. การจัดการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม มีหลายเรื่อง เช่น เวทีมหกรรมต่าง ๆ เวทีบัวบาน การจัดทำแนวกันไฟ การแสดงประเพณีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ มีกิจกรรมของชุมชนจัดขึ้นมาแล้วให้คนข้างนอกเข้ามาร่วมร่วม

4. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านการเข้ามาศึกษาดูงาน เนื้อหาได้แก่กลุ่มคนต่าง ๆ สามารถจัดกลุ่มเรียนรู้ ศึกษาดูงานเฉพาะเรื่องกันไป เช่น พื้นที่แม่ท่า

5. การเรียนรู้ผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประชุมสัมมนา ซึ่งเน้นเฉพาะชาวบ้านด้วยกันหรือระหว่าง เครือข่ายในหมู่บ้าน

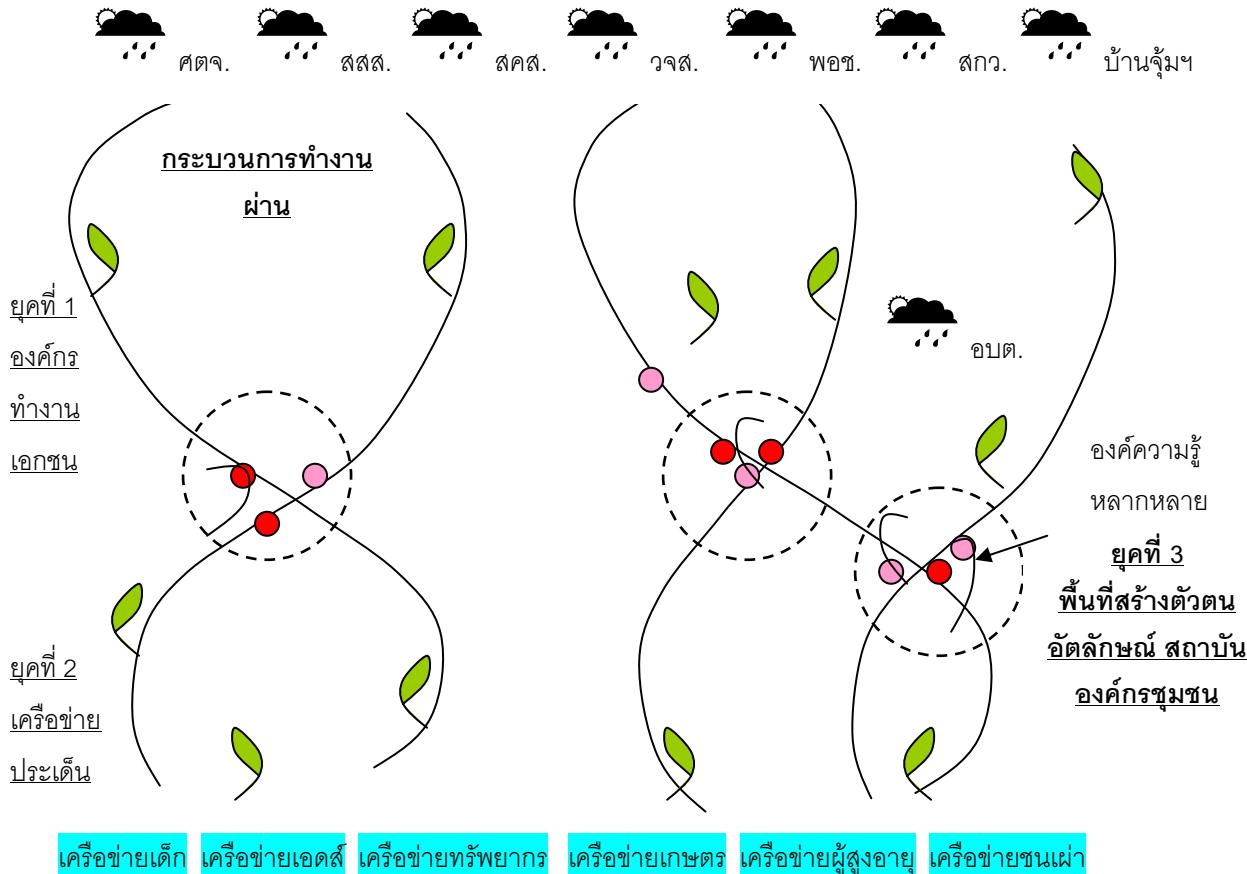
สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ได้แก่

1. ชาวบ้านในพื้นที่ เรียนรู้กันเอง หากสอนเป็นทางการเน้นที่เยาวชนและนักเรียนในโรงเรียน แต่หากจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านเวทีผ่านกิจกรรม ก็จะเป็นผู้นำชุมชนหรือสมาชิกชุมชนที่เป็นเครือข่าย
  2. ชาวบ้านนอกพื้นที่ ครรชนใจเรื่องอะไรก็การแลกเปลี่ยนกันข้ามพื้นที่
  3. คนภายนอก หรือชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน เช่น สมัชชาคนจนที่อยู่ภาคอื่น ชาวบ้านต่างเผ่า ต่างพื้นที่ ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดมาร่วมเรียนรู้ นักวิชาการ ครู นักศึกษาต่าง ๆ มาร่วมเรียนรู้ ข้าราชการทั้งในและนอกพื้นที่ นักการเมือง สส.สว.คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ชนชั้นกลางทั่วไปที่สนใจและเข้ามา
- การประเมินศักยภาพตามองค์ประกอบหลัก ดังนี้
1. เรื่องกระบวนการ วิธีการในการจัดการเรียนรู้ บางคนก็อยู่ในระดับที่แหล่งส่วนใหญ่ไม่มีหลักสูตร พยายามเป็นแบบแล้วแต่กลุ่มสนใจ ครออยากมาเรียนรู้เรื่องอะไรก็จัดกระบวนการให้
  2. ระบบฐานข้อมูล บางพื้นที่มีสื่อและฐานข้อมูลในการเรียนรู้ค่อนข้างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นโมเดล แผนที่ บางพื้นที่เป็นรูปแบบบิชีดีซีเป็นศักยภาพอ่อนหนึ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าชาวบ้านมีศักยภาพที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับคนข้างนอกได้มากน้อยแค่ไหน
  3. ผู้รู้หรือผู้ให้ความรู้ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทั้งหมด แต่ละเรื่องสามารถบอกได้ว่าใครเรื่องนี้ มีผู้รู้อยู่ในหมู่บ้าน
  4. โครงสร้างและกลไกจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พยายามให้มีกลุ่มที่หลากหลายมาร่วมในกระบวนการ หรือโครงสร้างการเรียนรู้ มีบางพื้นที่ที่ขับไปประสานกับครุหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นมาร่วมการจัดการเรียนรู้ด้วย ซึ่งจุดนี้เป็นอยู่กับศักยภาพของชาวบ้านในการประสานหรือแม้แต่ร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะมาประสานงานร่วมกับชาวบ้านหรือไม่
  5. กลุ่มเป้าหมายที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายในระดับต่าง ๆ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ในระดับชาติและระหว่างชาติ ทั้งหมดนี้เป็นตัวประเมินศักยภาพของชาวบ้านว่าอยู่ในกรอบเรียนรู้ระดับใด มีจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละเรื่องอย่างไร

หลังจากคุณวราลักษณ์ ไชยทัพ ได้ประมวลข้อมูลจากการวิเคราะห์และนำเสนอต่อที่ประชุมแล้ว ว่าจะต่อไปเป็นการนำเสนอแนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้

นำเสนอแนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้

1. คุณประหยด จตุพรพิทักษ์กุล มีข้อเสนอที่รวมไว้ได้จากการประมีนฐานศักยภาพพื้นที่ 2 เรื่อง ดังนี้ เรื่องแรก การสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจและการยอมรับจากสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น เรื่องที่สอง การเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มผู้รู้และผู้ถ่ายทอด
2. คุณสวิง ตันอุด ได้เสนอเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนด้วยแผนภาพด้านล่างนี้

เครื่อข่ายเด็ก เครื่อข่ายเอดส์ เครื่อข่ายทรัพยากร เครื่อข่ายเกษตร เครื่อข่ายผู้สูงอายุ เครื่อข่ายชนผ่า

1. ยุคที่ 1 การทำงานผ่านองค์กรในโครงการต่าง ๆ โดยองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เมื่อ 10 ปีที่แล้วมีโครงการพัฒนาชนบทสันกำแพง โครงการวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ยุคที่ 2 การทำงานผ่านเครือข่ายประดิบ มีการตั้งเครือข่ายมากนัย เช่น เอดส์ หมู่เมือง ผู้สูงอายุ ฯลฯ เครือข่ายเหล่านี้เกี่ยวพันกันบางครั้ง ประกอบกับมีการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สสส. วจส. พอช. สก.ว. แต่ขณะนี้การทำงานได้เคลื่อนไปอีกยุคหนึ่งแล้วในข้อที่ 3

3. ยุคที่ 3 การทำงานผ่านพื้นที่ที่สร้างตัวตน อัตแลกชันและสถาบันองค์กรชุมชน เป็นการทำงานที่ไม่ได้ต้องการใบและเครื่อแต่ต้องการผลหรือตัวผู้นำปัญญาหรือองค์ความรู้ เรียกว่าเป็นยุคขององค์ความรู้หรือการสร้างพื้นที่รูปธรรมเป็นยุคที่พื้นที่ต้องสร้างตัวตนหรืออัตแลกชันของตนเองขึ้นมา ดังนั้น หากเครือข่ายนี้ขึ้นไปคนทำงานจะรู้ว่าได้รับการยอมรับและได้รับความเชื่อถือจากคนอื่น แต่ต้องมีความรู้และตัวตนที่แข็งแกร่ง สำหรับผลทั้งหลายต่อไปอาจจะไม่ติดเครื่อแต่มันจะไปสร้างรากฐานของมันอีกในพื้นที่ ตัวอย่าง อาจารย์ไปสนับสนุนเครือข่ายวัฒนธรรม เมื่อมีเด็กเยาวชนเก่งเรื่องดนตรี เขาก็จะไปสร้างเครือข่ายของเข้าขึ้นมาในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมาเครือข่ายไม่มีอัตแลกชัน เป็นเพียงประดิบ แต่อัตแลกชันนี้คือสถาบันองค์กรชาวบ้านที่ต้องสถาปนาตัวเองขึ้นมาในลักษณะนี้

เมื่อต้องการผล จึงต้องมีพื้นที่ในผลของตนเองและผลจะสร้างความมองงาม นี่คือการเคลื่อนตัว หากคนทำงานพัฒนายังติดอยู่กับยุคเก่า ๆ จะอยู่ไม่ได้ เช่น นอร์ทเนตรของโศนค์โครงการทำอะไรไวบ้างอย่าง แหล่งทุนจะไม่สนใจ เนื่องจากแหล่งทุนไม่สนใจความเป็นองค์กรทำงานเหมือนสมัยก่อน หากขณะนี้มีเครือข่ายเอดส์ 300 กว่ากลุ่ม และมีผลอะไรบ้าง สามารถรู้ได้ในลักษณะที่ต้องสร้างอัตแลกชันขึ้นมาอีก พื้นที่ทางกลมต่าง ๆ ถ้าถูกขึ้น ถูกจัดการขึ้นมาใหม่เช่นไม่ใช่หมายความว่าเครือข่ายหรือองค์กรหมดความสำคัญ อย่างไรก็ยังคงทำหน้าที่ของตนเอง แต่หมายความถึงขณะนี้ต้องไปทำให้ผลของงานในพื้นที่นั้น ๆ ต่อไปอีก คือผลเป็นต้นกำเนิดต่อไป

สำหรับองค์กรขณะนี้ต้องลดภาพความเป็นองค์กรลงแต่ไปเสนอภาพองค์กรชุมชน สถาบันการเรียนรู้ ของชาวบ้านขึ้นมา เนื่องจากองค์กรทุนห่วงกังวลเรื่องการทำให้งบประมาณถึงชาวบ้านอย่างแท้จริงจึงพยายาม พัฒนากระบวนการทำงานตลอด ดังนั้นหากเริ่มจากสร้างพื้นที่อัตลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเสนอภาพและเสนอภาพ เครื่อข่ายใหม่ที่ไม่ใช่เครือข่ายเดิมซึ่งเป็นเครือข่ายประเด็น เช่น เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ เท่านั้น หากแต่เป็น เครือข่ายการเรียนรู้และผลักดันในการเสนอภาพการสร้างสังคมเรียนรู้ เนื่องจากต้องใช้องค์ความรู้มาสร้างสังคม เรียนรู้

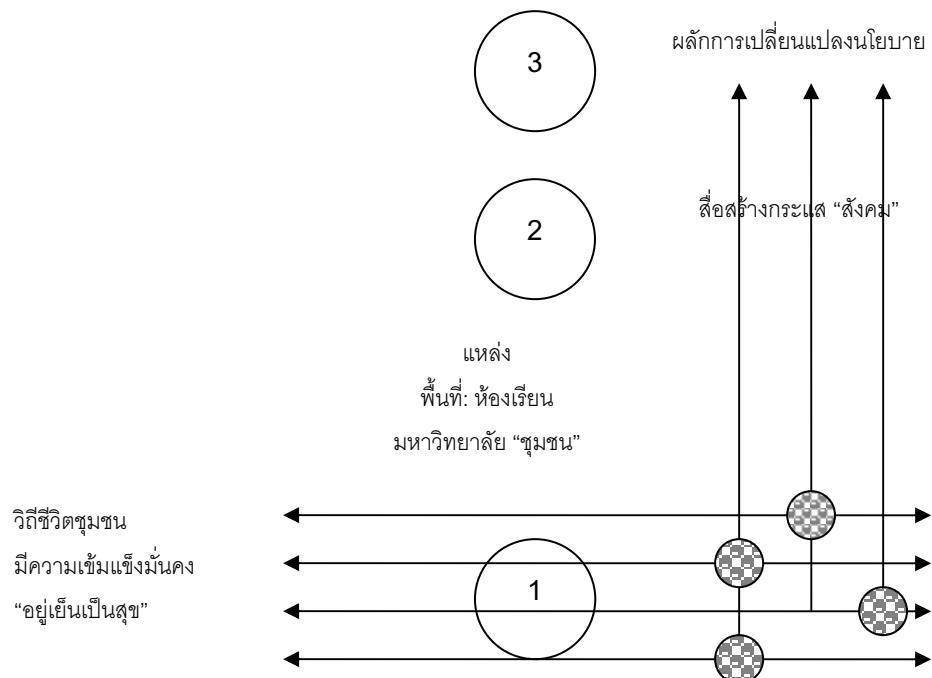
การสร้างอัตลักษณ์โดยใช้ภาพรวมอย่างโดยย่างหนึ่ง หากทำได้จะสามารถเข้าได้หลายประเด็น เช่น ภาพรวมชุมชนหลวงปัลจังก์ วิทยาลัยชาวบ้าน โรงเรียนชាតานา ฯลฯ เมื่อพูดเรื่องการศึกษา ความรู้ภูมิปัญญา ชาติ พันธุ์ ยุทธศาสตร์ความยั่งยืน หรือแม้แต่การเมืองภาคพลเมือง ชาวบ้านพูดได้ทุกเรื่อง เพราะชาวบ้านมีพื้นที่ของ ตนเอง สำหรับการสนับสนุนจากองค์กรทุนหรือผู้ที่ตอกย้ำไปแล้ว มีเข้ามายังและหลายแหล่ง

3. คุณสิ่ง ดันอุด ได้เสนอกระบวนการทำงานในภาพใหญ่ โดยอธิบาย ดังนี้

การใช้องค์ความรู้เป็นตัวตั้งในการทำและสถาปนาความเป็นชุมชนขึ้นมาให้มีอัตลักษณ์ของตนเอง ยัง มีองค์ประกอบสำคัญอีก 4 เรื่อง ได้แก่ คนเสิร์วิหรือคนสนับสนุน ปราษฐ์ คนรุ่นใหม่ และสังคมภายนอก องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้ต้องเชื่อมโยงเรียนรู้ถึงกันด้วยทั้งสังคม จากนั้นการประเมินศักยภาพชุมชนตามที่คุณ ประยัดเสนอเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการเรียนรู้ชุมชนร่วมกันได้ ทั้งนี้เป็นการสร้างฐานของชาวบ้านให้สามารถรับ การสนับสนุนจากองค์กรทุนได้หากคิดในเชิงการสนับสนุนจากภายนอก ขณะนี้ไม่สามารถไปทลายกรอบแหล่ง สนับสนุนงบประมาณได้ อย่างไรก็ตามแนวโน้มของแหล่งสนับสนุนจะลงไปในจุดที่มีฐานรองรับที่ดี ดังนั้น ประเด็นที่ต้องหารือกันต่อไป มีดังนี้

- 1.) เราจะพัฒนาโครงสร้างการหรือกระบวนการในการทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจนได้อย่างไร
- 2.) เราจะรวมกันจัดตั้งคณภาพเพื่อขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างไร
- 3.) เราจะเชิญเหล่าสนับสนุนงบประมาณมาพูดคุยให้ชัดเจนถึงกระบวนการทำงานของเรา
เนื่องจากที่ผ่านมาบางครั้งชาวบ้านถูกกระทำ เช่น จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกจาก กระทรวงมหาดไทยในการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจน โดย ศตจ. ต่อจากนี้ชาวบ้านต้องรุกต้องนำข้อเสนอ ไปเจรจาต่อรอง นี้เป็นการพลิกสถาบันการณ์ไม่ให้เป็นพื้นที่ที่ถูกกระทำ
4. คุณประยัด จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายแผนภาพสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน ที่ได้แนวคิดจาก ข้อเสนอของอาจารย์สีลารณ์ บัวสาย ดังนี้

สถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน

คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายว่าสำหรับจุดพื้นที่ต่าง ๆ มีภาระหน้าที่ 3 ส่วนพร้อมกัน ดังนี้ ส่วนที่หนึ่งการทำให้เป็นห้องเรียนชุมชนร่วมกัน เรียกว่าด้วยแนวโน้ม แต่ละพื้นที่พร้อมจะภาครณา สร้างตนของสร้างสถาบันให้เป็นห้องเรียนกับคนภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและระหว่างพื้นท้องด้วยกันเองด้วย แต่ละจุดมีเป้าหมายเรื่องนี้ร่วมกัน

ส่วนที่สอง พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แนวเส้นตั้ง ทำหน้าที่พร้อมสื่อสารความคิดความรู้ให้เป็นกระแสสังคมในวง กว้างมากขึ้น

ส่วนที่สาม สถาบันพร้อมจะเป็นพื้นที่ยืนยันหรือพื้นที่ผลักดันในทางนโยบายร่วมกับเส้นด้วยอื่น ๆ เช่น เส้นการศึกษาทางเลือก เส้นป่า ฯลฯ

จากนั้นคุณสวิง ตันอุด ได้ขอความเห็นที่ประชุมเกี่ยวกับการร่วมกันพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน ซึ่ง ที่ประชุมต่างเห็นด้วยกับการขับเคลื่อนสถาบันการเรียนรู้ชุมชนร่วมกัน โดยมีข้อเสนอจากที่ประชุม ดังนี้

ข้อเสนอการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

1. การจัดทีมงานเขียนโครงการร่วม ทีมขึ้นเดลี่อื่นซึ่งมาจากตัวแทนแต่ละพื้นที่ สำหรับองค์กรพัฒนาจะ เป็นฝ่ายสนับสนุนด้านข้อมูล

2. ชื่อและขนาดหรือระดับที่ขัดเจนของสถาบันการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเมื่อตั้งขึ้นมาแล้วจะมีพื้นที่ของผู้รู้ และพื้นที่ของผู้เรียนรู้ด้วย

3. การทำให้รู้ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ การแลกเปลี่ยนให้ข้อคิดต่อกันอย่างสม่ำเสมอจะเป็นรัวที่ป้องกันการตกลงกับดับต่าง ๆ กับการรวมพลังดังกล่าวเชือกซึ่งเปรียบได้กับป่า ที่มีความหลากหลาย ต้นไม้แต่ละชนิด น้ำซับ น้ำซึม ฯลฯ จนเป็นป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพให้สัตว์ต่าง

ฯ ได้เข้าไปพึ่งพาอาศัยอยู่อย่างยืนได้ และเป็นปึกในบางเวลา กับการทำในพื้นที่ที่มีแนวคิดอยู่แล้วจากนั้นจึงขยายอกไป

4. การทำให้การเรียนรู้กระจายออกไปถึงระดับนโยบาย กฎหมาย ด้วย ไม่เพียงแต่การเรียนรู้ที่ส่วนคนทำงานเท่านั้น

5. ความชัดเจนของสถาบันการเรียนรู้ชุมชนในแต่ละมุมที่แตกต่างจากสถาบันการเรียนรู้ของรัฐเพื่อไม่ให้ติดกับดักการเรียนรู้

6. การหาหรือนิยามตัวตนที่ชัดเจนมาต่อสู้ เนื่องจากคนทำงานไม่ค่อยเชี่ยวชาญในการยกระดับหรือนิยามหรือการต่อสู้ว่าที่รวม การมีสถาบันที่นิยามตัวเองได้ชัดเจน สร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ ขึ้นมาจะเป็นพลังในรูปแบบหนึ่งและยังสามารถนำไปต่อรองกับองค์กรสนับสนุนให้ชัดเจนได้ โดยไม่อยู่ในฐานะถูกกำหนดจากหน่วยงานข้างนอกอีกด้วย

7. การมีตัวตนที่ชัดเจนของสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นพันธมิตรกันอย่างแท้จริงที่จะสามารถอ้างถึง เสริมแรงและอ้าตักเตือนกันได้เมื่อมีความผิดพลาด

8. การจัดการบริหารงบประมาณที่ไปถึงการจัดการเรียนรู้ของชาวบ้านและทำโดยชาวบ้านที่เข้าใจร่วมกันแล้ว เพื่อให้ปึกเล็กพัฒนาไปสู่ปึกใหญ่ที่มีอำนาจต่อรองกับนโยบาย

9. การปรีกษาหารือกับเครือข่ายให้ชัดเจน เพื่อจะได้นำความเห็นและข้อเสนอมาว่ามีกับคณำทำงานต่อไป

10. การประมวลข้อมูลที่ได้จากการหารือทุกครั้งเพื่อทบทวน ตรวจสอบและทำงานต่อโดยไม่ช้าช้อน เป็นสิ่งจำเป็น กับต้องมีการส่งข้อมูลกลับไปกลับมาเพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างคนทำงานอย่างต่อเนื่องด้วย

11. การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์มาช่วยสนับสนุนการทำงาน เนื่องในทางปฏิบัติต้องทำงานและใช้เวลามากขึ้น

12. การเสนอแนวทางส่วนหนึ่งในวันนี้ยังไม่ครบถ้วนเนื่องจากยังมีพื้นที่เรียนรู้อีกมากที่ไม่ได้มาร่วมเวทีนี้ ทั้งนี้ พื้นที่ได้ที่สามารถประสานการสนับสนุนจากองค์กรทุนได้โดยตรงก็สามารถขับเคลื่อนได้ทันที

สรุปการประชุม

1. ชี้แจงบทบาทหน้าที่

- ประธานงานก่อสร้างการจัดการเรียนรู้ - สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคุณประยศ จตุพรพิทักษ์กุลและคุณนันยนา หาวยคำ
- ประธานงานสถาบันวิชาการและองค์กรทุน - วิทยาลัยการจัดการทางสังคม โดยคุณสวิง ตันอุด

2. ขอให้แต่ละพื้นที่หารือร่วมกับสมาชิกหรือเชิญพื้นที่อื่นที่ทำมาแล้วเข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นการทำความเข้าใจร่วมกันในการเคลื่อนงาน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมประเด็นได้

1.) ความคิดเห็นต่อค่าต่าง ๆ ที่ใช้ในการประชุม 2 วันนี้ (5-6 เมษายน 2548)

- มัดปุ๊กหรือสถาบันการเรียนรู้ชุมชน
- การร่วมกันพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน
- ผล เครื่อง ฯลฯ

2.) ประเด็นการประเมินศักยภาพพื้นที่ร่วมรวม “การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน”

(เอกสารแนบ)

3.) แบบสำรวจประเมินการจัดการเรียนรู้โดยแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (เอกสารแนบ) ซึ่งในข้อ

6. ขอให้เติมที่อยู่ของผู้รับผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายในการอนุนัติบริมนาก จัดการเรียนรู้ต่อไป

3. ขอให้ส่งข้อมูลรายละเอียดทั้ง 3 ประเด็นนี้ ภายในวันที่ 25 เมษายน 2548 เพื่อทางวิทยาลัยการจัดการทางสังคม คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะได้จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการขับเคลื่อนและแลกเปลี่ยนครั้งต่อไป

แต่ละพื้นที่สามารถส่งข้อมูลมาถึงคุณวราลักษณ์ ไชยทัพ ได้ 2 ช่องทาง

- จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ paintskymom@hotmail.com
- จดหมาย สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 โทรศัพท์ 053-380566, 810624

4. สำหรับผู้ที่สนใจโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต ขอให้กำหนดวันประชุมไว้ในวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2548 เป็นเบื้องต้น แล้วทางวิทยาการจัดการทางสังคมจะประสานอีกครั้ง

พระอธิการเอนก จันทปุณณ ได้กล่าวปิดประชุม โดยขอบคุณอนุโมทนาแก่เจ้าหน้าที่ที่จัดประชุมและเจริญพรกับผู้เข้าร่วมให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและไปมัดจุกในพื้นที่ด้วยความสำเร็จ

วันที่ 6 เมษายน 2548 ปิดประชุมเวลา 15.30 น.

ผู้บันทึก : ลิตาพรวน จันทร์พิมานสุข

ภาคผนวก

2. ประชุมหารือ กรอบการประเมินผลและกระบวนการติดตามประเมินผล

กิจกรรม การประชุมปรึกษาหารือ กรอบการประเมินผลและกระบวนการติดตามประเมินผล

- วัตถุประสงค์ 1. เพื่อทบทวนการทำงานและทำความเข้าใจร่วมกัน
2. เพื่อให้การทำงานมีความชัดเจนกับทิศทางในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กับเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. อาจารย์มาลา คำจันทร์	โรงพยาบาลสีบ้านภูมิปัญญา
2. คุณจอนนิ โอดิเชา	กรรมการสรส.ภาคเหนือ
3. พศ.สมพงษ์ นุญเลิศ	โพธิสัทชา (กรรมการ)
4. คุณสหทัย วิเศษ	โครงการแม่ตัว
5. นายสัคร ทانا	โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนแม่สุริน
6. นายส่างคำ จางยอด	โครงการสืบสารลายไทย
7. นายกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ท่า จำกัด
8. นายโภคศล สิงทองแท้	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ท่า จำกัด
9. คุณเทอดศักดิ์ กองพรหม	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ท่า จำกัด
10. คุณไพบูลย์ ภิโลคำ	วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำวัง
11. คุณปุ่สดี มองชอน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
12. คุณกรรณิคันธ์ วิลาวัลย์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
13. คุณพกการัตน์ ทิพย์สุวรรณ	โพธิสัทชา
14. คุณอารียา กาแก้ว	โพธิสัทชา
15. คุณมนัสชัย สังคมสุขใส	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
16. คุณประayah จตุพรพิทักษ์กุล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17. คุณนันยา หวานคำ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18. คุณปริศนา พรหมมา	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
19. คุณสมคิด ตุ้มอินมูล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
20. คุณสุนันทา ชีสาระ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีการและขั้นตอน

- 9.00 - 9.30 น. ลงทะเบียนและพร้อมกันที่ห้องประชุม
- 9.45 – 10.00 น. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม และแจ้งวัตถุประสงค์การประชุม
- 10.00-12.00น. เสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม^{จากนั้นพักรับประทานอาหาร}
- 13.00-15.30 น. ปรึกษาหารือถึงกำหนดการติดตามประเมินผล

สถานที่และเวลา

ณ บ้านชารแก้ว (มหาวิทยาลัยพายัพ) วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เวลา 9.30 – 15.30 น.

ผลการดำเนินกิจกรรม

- เวลา 9.45 น. เปิดการประชุม
- ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุม และแจ้งวัตถุประสงค์การประชุม ในการทบทวนภาระงานด้านการติดตามประเมินผลที่ผ่านมา เพื่อให้การทำงานมีความชัดเจนกับทิศทางในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กับเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้
- ระยะที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดการทำงานร่วมกัน ทีมประเมินได้เข้าร่วมกับพื้นที่ทั้ง 5 โครงการ ได้ตัวชี้วัดตามสภาพของพื้นที่ ประเด็นการขับเคลื่อนงาน
- ระยะที่ 2 ทีมงานประเมิน ติดตาม เยี่ยมเยียนในการทำงานของพื้นที่รูปธรรม มีการรายงานผล
- ระยะที่ 3 การติดตามประเมินผลกระทบท้ายก่อนปิดโครงการ
- ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวถึงภาพรวมของงานติดตามและประเมินผลโครงการ เนื้อหา และวัตถุประสงค์ ตามประเด็นหัวข้อในเอกสารประกอบการประชุม “แนวทางการติดตามประเมินผล โครงการ สรส.ภาคเหนือ” และขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากที่ประชุม

**ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เอกสารประกอบการประชุม “แนวทางการติดตามประเมินผลโครงการ
สรส. ภาคเหนือ”**

คุณประยัดค	ให้ข้อสังเกตดังนี้
	1. ความหมายและตัวชี้วัดความสุข จากมุมมองของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ โดยตั้งเป็นโจทย์ในกระบวนการประเมิน ทำให้เห็นการเรียนรู้และประเมินผลในประเด็นนี้ร่วมกัน 2. บทบาทของ สรส.ส่วนกลางต่อกระบวนการในภาค ว่ามีบทบาทอย่างไร 3. กระบวนการติดตามประเมินผลภายใต้ กระบวนการตั้งแต่เริ่มโครงการ และ กระบวนการประเมิน
พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	ชี้แจงข้อสังเกตดังนี้ 1. บทบาทของ สรส.ส่วนกลาง ถูกระบุนไว้ในเอกสารประกอบการประชุมข้อ 5.4.2 2. ในการอบรมแนวคิด งานติดตามประเมินผลเป็นบทเรียนโครงการที่สรุปทั้งหมดสามารถเป็นกลไก เป็นเครื่องมือให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากที่สุด เป็นบทสรุปที่สามารถเป็นบทเรียนโครงการทั้ง 3 ส่วน คือ - ระดับกลไกภาค - ระดับโครงการพื้นที่รุปปัชธรรม - งานติดตามประเมินผลทั้งหมด
พ่อหลวงジョンนิ คุณประยัดค	ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของคนรุ่นใหม่ในฐานะนักจัดการความรู้ ตั้งข้อสังเกตและข้อคิดเห็นดังนี้ 1. เสนอแนะว่าควรตั้งข้อ 5.4.2 เป็นประเด็นหลักอีกหนึ่งข้อว่า กลไกการติดตามประเมินผลภายใต้ 2. คำนิยามและความหมายของนักจัดการความรู้ กับนักจัดกระบวนการ การสร้างการเรียนรู้ ว่าแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างคนเพื่อรองรับกับบทบาทที่คาดเดนต่อไป 3. ให้ข้อคิดเห็นว่า โครงการภายใต้ สรส. ที่กำหนดเป้าหมายไว้ตั้งแต่เริ่มคือ การปฏิบัติพร้อมพัฒนา มีความยืดหยุ่นในการทำงาน โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความสำเร็จ จะต้องคำนึงถึงการได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นหัวใจสำคัญ

4. กล่าวสนับสนุนข้อสังเกตของพ่อหลวงジョンนิเกี่ยวกับบทบาทของคนรุ่นใหม่ใน การจัดการชุมชนและในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของชุมชน เยาวชนที่เกิดขึ้นใน โครงการอยู่ในบทบาทใดภายใต้กระบวนการของชุมชน

พ่อหลวงジョンนิ

กล่าวเสริมว่า ในแห่งวัฒนธรรมแต่ละชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีวิธีคิด แนว ปฏิบัติในการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น ช่วงหน้าฝนน้ำท่วม เพื่อไม่ให้คนในชุมชน โศกเศร้าเสียใจที่น้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน จึงเกิดประเพณีลอยกระทงขึ้น เกิด ความรื่นเริง สนุกสนานในชุมชน ความมีการจัดหมวดหมู่จากบทเรียนที่เกิดขึ้น คือ หมวดปัญหา และหมวดวิธีแก้ เพื่อเอื้ออำนวยให้คนรุ่นหลังได้นำความรู้ไปใช้ ประโยชน์ต่อไป

อ.มาดา

การประเมินผลในแห่งคิดของคนทำงาน นักเรียน นักศึกษา เมื่ออาจารย์ออกข้อสอบ เป็นปนัยหรืออัตนัยก็ตาม มีความไม่แตกต่างกัน หากนักเรียนเรียนด้วยความพร้อม และไม่เป็นปัญหาสำหรับคนทำงานในพื้นที่โครงการต่างๆ หากทำกันอย่างซื่อสัตย์ จริงจัง กจะจะไม่มีนักเรียนคนใดสอบได้คะแนนเต็ม 100 และกจะจะไม่มีครสอบไม่ผ่าน คิด 1, ร, หรือ นพ สำหรับคนทำงานในพื้นที่ไม่น่ากังวลใจหากทำงานไปตามความมุ่ง หมาย อย่างจริงจัง มีสติและเตรียมพร้อมตลอดเวลา

คุณสมคิด

1. โครงการแต่ละโครงการมีจุดเด่นแตกต่างกัน ความมีบทเรียนร่วมกัน จุดเหมือน-จุด ต่าง เพื่อเป็นฐานหรือบทเรียนแก่งานอื่น หรือเครื่องข่ายอื่น
2. การเปิดพื้นที่ทางความคิดของคนทางสังคมของแต่ละโครงการเกี่ยวกับเรื่องราว การจัดกระบวนการเรียนรู้, จินตนาการร่วมกันมากันน้อยเพียงใด ความมีข้อเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดกัน ซึ่งความสุขของแต่ละคน แต่ละท้องที่อาจแตกต่างกันใน รูปแบบการให้ความสุขจะแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีจินตนาการร่วมกันได้

พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ

กล่าวสรุปทั้งหมดว่า ภาระงานมี 2 ชั้น คือ

1. วิธีชีวิต เป็นตัวตนที่แท้จริง มีความยั่งยืน
2. การขับเคลื่อนวิถี มีกลุ่มคนภายนอกที่อยากริบผลที่จะเป็นแบบอย่างໄได เติม ปัจจัย เพื่อความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม จึงเกิดโครงการ สรส. ขึ้น ภายใต้กลไกของโครงการ ในเชิงระบบจึงเกิดคำถามว่าเมื่อเติมปัจจัยให้แล้ว การ ดำเนินงานเป็นอย่างไร เป็นตัวอย่างได้หรือไม่ จึงเกิดการติดตามและการประเมินผล ขึ้น มีแนวคิดที่ไม่ใช้การตัดสิน แต่เป็นกระบวนการที่ช่วยสะท้อนให้ด้วยความเป็นกลาง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับคนอื่นได

	ความเชื่อมโยงหลายๆ ประเด็น แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน มีจุดร่วมกันดังนี้
คุณนัยนา หวานคำ	วัตถุประสงค์ของการประเมินผล เพื่อเป็นทิศทางในอนาคต ความมีการดำเนินงานอย่างไรต่อไป
พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	จากเริ่มโครงการมีการกำหนดแนวทางและเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งบางพื้นที่อาจขับเคลื่อนได้ด้วย จากปัจจัยหลายๆ สาเหตุ ขณะนี้การทำงานของทีมประเมินคือการสรุป ประมาณความเห็นจากการติดตาม เพื่อทิศทางอนาคต ยกตัวอย่างกรณีเปียงหลวง สร้างนักจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น นอกจากกลุ่มโรงเรียนขยายผลไปยังเยาวชนนอกรัฐ โรงเรียน กลุ่มหนุ่มสาว จนลึกลงชุมชนเครือข่ายพื้นที่อื่นๆ ซึ่งนอกจากเน้นวัฒนธรรม ประเพณีแล้ว ทำอย่างไรให้วิถีการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมเอื้อต่อการมีอยู่มีกิน เช่น หากคนในชุมชนมีความเชี่ยวชาญในบางเรื่อง เมื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว อาจทำอุปกรณ์เครื่องใช้ในพิธีเป็นของที่ระลึก ขณะนี้พื้นฐานทางวัฒนธรรมขยายประเด็น คน ชุดความรู้เชื่อมโยงเป็นบูรณาการ ได้ทั้งระดับกว้างและลึก ให้ข้อเสนอแนะและตั้งข้อสังเกตว่าควรกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ในการประเมิน ทำให้ทบทวนว่าแต่ละโครงการจะขยายตัวอะไรในบริบทที่พัฒนา สามารถได้ข้อมูล เหล่านี้จากเวทีสังเคราะห์ (ปรากฏในข้อ 2.3 ในระหว่างการทำงานมีหน้าที่หลักในการเสนอแนวทางจากการติดตามประเมินผล)
คุณประยัดค	เสนอให้เพิ่มวัตถุประสงค์การประเมินในเอกสารเพื่อเป็นข้อมูลสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในอนาคต ทิศทางของผู้เกี่ยวข้องในอนาคต โดยบันทึกเป็นหลักฐาน ในข้อ 2.4
พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ (พี่กะปี)	ชี้แจงกระบวนการประเมินในการลงพื้นที่ ถูกแบ่งออกเป็น 3 ครั้งคือ <ol style="list-style-type: none"> การเข้าไปร่วมสร้างตัวชี้วัดจากพื้นที่จริงร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนงาน การติดตามการดำเนินงานระหว่างการดำเนินงาน การประเมินผลก่อนสิ้นสุดโครงการ ซึ่ง ณ ปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 3 ก่อนสิ้นสุดโครงการ และจะมีเวทีสังเคราะห์อีก 1 ครั้ง ข้อเสนอในเชิงกระบวนการ การจัดเวทีแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุด สำหรับประเด็นการประเมินข้อ 1-3 สามารถเก็บข้อมูลได้จากชาวบ้าน โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่กระบวนการ การกลุ่มที่ต้องการข้อมูลในแนวลึกควรเลือกประเด็น ซึ่งแต่ละพื้นที่ควรเลือกประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน พูดคุยกันในแนวลึก ทำให้เกิดความสนุกและความน่าสนใจในการเปิดเวทีชุมชน

- พศ.สมพงษ์ กล่าวเสริมว่า การประเมินมีประเด็นคำถามกล่าง แต่ละพูดคุยเพื่อลงลึกประเด็นใหม่ นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ ขอความคิดเห็นจากที่ประชุมเพื่อสะท้อนความรู้สึกและ ข้อคิดเห็นภายหลังจากที่ทีมประเมินลงพื้นที่ติดตามประเมินผลแต่ละพื้นที่
- ร.ท.สัคร กรณีของพื้นที่แม่สุรินเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับ ชุมชนเป็นชุมชนน้องใหม่ หลังจากที่ทีมประเมินลงพื้นที่ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ชุมชน ในมุมมองของชุมชนมีความเชื่อถือและยอมรับนักจัดการความรู้ท้องถิ่น มากกว่านักจัดการการเรียนรู้ เพราะเป็นคนในพื้นที่ การยอมรับมีน้อย และมีความคุ้น ชินกับวิถีชุมชน ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แลกเปลี่ยนความรู้ ที่มุ่งมองแนวคิดจากทีมประเมิน สามารถสะท้อนสิ่งที่ชุมชนมองไม่เห็น จากการที่ทีม ประเมินลงพื้นที่ครั้งที่ 2 มีส่วนช่วยให้คนในชุมชนมองเห็นว่า ความรู้เก่ากับความรู้ ใหม่ สามารถกันทางออกของชุมชนได้ โดยการรวมกันและพัฒนาฐานความรู้ เพื่อ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ความรู้สึกส่วนตัวรู้สึกดีภายหลังจากที่ทีม ประเมินลงพื้นที่ โล่งอกที่สามารถปลดปล่อยสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชน
- ครูส่างค้า การเข้าไปของทีมประเมินเป็นการดึงความกล้าออกจากตัวเอง ดังกล่าวที่เพื่อน ชาร์ต่างชาติเขียนไว้ว่า ดึงความกล้าออกมากล้าไว้ฟ้อนรากันมัน การประเมินเหมือนการ ทดสอบของนักเรียนที่เรียนมาตลอดซึ่ง ไม่ทราบว่าผิดหรือถูกจนกว่าจะได้สอบ ใน ความรู้สึกส่วนตัว มีความกลัวนักวิชาการ แต่กลับกันเมื่อบุคคลภายนอกได้เขียนชุม ปีงหลวง คนในพื้นที่ต่างมีความดีใจที่ได้รับรองและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาว ไทยใหญ่ เช่น อาหาร , วัฒนธรรม และภาษา ให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม ได้สัมผัส
- คุณสหทัย เสนอแนวคังนี้
1. มีความกังวลใจเรื่องภาษาที่ใช้ ซึ่งจะต้องขอ匕ายให้ชาวบ้านในชุมชนได้รู้และ เข้าใจก่อนที่จะพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูล เช่น คำว่า สถาะ, ผลผลิต, ผลลัพธ์, ประสิทธิภาพและประสิทธิผล
  2. มีความต้องการให้ทีมประเมินมีเวลาในการพบปะชุมชนเพื่อจะทำให้ทราบข้อมูล เป็นต้น ช่วยลดเวลาในเวทีชุมชน
  3. ลดความตึงเครียด บรรยายกาศในเวที
  4. บทเรียนที่เกิดขึ้นจากการอธิบายให้ชาวบ้านในชุมชน นักเรียนนี้จากการอบรมที่เรียนตาม เอกสาร สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงๆ ซึ่งออกมายิ่งใจ จิตวิญญาณ ต้อง ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เพื่อจะได้ข้อมูลแต่ละประเด็น แต่ละคน

พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	เรียนถามที่ประชุมจากการขับเคลื่อนงาน ทีมงานแต่ละโครงการมีความเป็นสุขตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และหลังจากที่ทีมประเมินสะท้อนผลการดำเนินงาน ทีมงานแต่ละโครงการเกิดสภาวะอย่างไร
คุณสหทัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. บางธงกีสามารถดำเนินการไปด้วยดี บางธงเกิดการติดขัดจากปัจจัยหลายอย่าง 2. ขณะทำงานขาดความทุ่มเทการดำเนินงาน แต่ยังสามารถดำเนินงานต่อไปได้ด้วยดีจากขณะทำงานหลัก ไม่เกิดความอึดอัด
นายกานกศักดิ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. รู้สึกกลัวในตอนแรก เพราะ ต.แม่ท่า ผ่านการประเมินหลายครั้งจากหลายองค์กร กลัวกับการประเมินแบบเก่า คือ การนั่งถามประเมินตามเอกสาร แต่สำหรับการประเมินครั้งหลังๆ รู้สึกสบายใจมากขึ้น เพราะ ทีมงานประเมินความเข้าใจมากขึ้น จึงสามารถประเมินได้ง่าย ซึ่งการประเมินเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงาน ไม่สามารถชี้วัดว่าดีหรือไม่ดีได้ 2. ลักษณะการประเมิน อย่างให้ลงคุณลักษณะงาน มากกว่าการจัดเวทีพูดคุย ลงคุณภาพพื้นที่จริง การปฏิบัติงานตามพื้นที่จริง
พศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	<p>ชี้แจงขั้นตอนการลงพื้นที่ประเมินมืออยู่ 3 ประเด็นด้วยกันคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชักถาม พูดคุย ผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. ลงพื้นที่ สภาพพื้นที่จริง 3. เอกสารการทำงาน <p>ซึ่งการลงพื้นที่ของทีมประเมินนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการเตรียมข้อมูลนำเสนอ</p>
อ.ไพบูล	มีความประ伤ค์ ขอความร่วมมือกับทีมประเมิน
พ่อหลวงジョンนิ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควรสร้างนักประเมินผลท้องถิ่นควบคู่กันไป 2. ควรมีเวทีสื่อกับสังคม ที่สามารถรับรู้ เรียนรู้ได้ง่าย 3. ควรมีการประเมินผลตนเอง Self Evaluation ทั้งสภาระทางการมูลจิตใจ ร่างกาย สิ่งแวดล้อม แล้วขยายไปประเมินครอบครัว และสังคมต่อไป <p>ตั้งข้อสังเกตว่าคุณภาพทำงานมีความสุขในการทำงานตามโครงการ สรส. นึ่มกันน้อย เพียงใด ก่อนจะไปทำให้ชุมชนเป็นสุข</p>
พีกกะปี	กล่าวเสริมว่าเป้าหมายของโครงการ สรส. คือการลดทุกข์ เพิ่มสุข ให้กับชุมชน

การประเมินผลภายนอก

อ. ไหญ์

สรุปกระบวนการประเมินผลภายนอกคือ

โครงสร้างของการประเมินภายนอกอีกอย่างหนึ่งคือการประเมินภายนอกเป็นอย่างมาก เพราะค่อนข้างจะละเอียดและมีระบบ การประเมินภายนอกเป็นการประเมินทั้งหมดของโครงการ เป็นระยะๆ เพื่อการปรับปรุง และขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งขึ้น มีความตรงเป้าหมาย

การประเมินภายนอก มุ่งเน้นที่จุดต่างจากจุดเก่า ที่จะคุณค่ากับโครงการเป็นรูปธรรม คำถ้าหลัก คือ “อะไรเป็นจุดต่างกัน” เพราะทุนเดิมมีอยู่แล้วซึ่งโครงการ สรส. เป็นตัวเร่ง ตัวกระตุ้นให้เร็วขึ้น หัวข้อหลักในการประเมินคือ

1. โครงการ สรส. เริ่มจากจุดไหน ที่ให้คุณค่าเพิ่มขึ้นจากการขับเคลื่อนเดิมของวิถีชีวิต
2. ปัจจัยอะไรที่เกิดการเข้ามต่อในแนวคิด กระบวนการที่เป็นวัตกรรมกับบริบทจริง อะไรเป็นตัวเข้ามายิงหรือปัจจัย และทำให้เกิดความยั่งยืนเป็นต้นแบบโครงการอื่นๆ

พี่เนน

กล่าวเพิ่มเติมการประเมินภายนอกดังนี้

การประเมินภายนอก เป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งให้เห็นจุดบกพร่อง จุดที่นักปฏิบัติขาด เป็นการแยกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

การประเมินภายนอก มุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายภาพของพื้นที่ภาคเหนือ ให้เจ้าของทุนได้รับทราบ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากการดำเนินโครงการให้คุณค่ากับพื้นที่อย่างไร

ความแตกต่างของการประเมินภายนอกและการประเมินภายนอก ทีมประเมินภายนอกจะเข้าไปคุยกับ ร่วมกิจกรรมมากกว่าทีมประเมินภายนอก วัตถุประสงค์การประเมินผลภายนอกโครงการ

1. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน กลไก
2. งบหรือเป้าหมายโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
3. การบริหารจัดการ โครงการในการประสานงานวิจัย
4. ข้อเสนอแนะจากการประเมิน

เรื่องแจ้งให้ทราบและหารือที่ประชุม

1. งานสัมมนาในชุดโครงการ สรส. ทั่วประเทศ วันที่ 30 พฤษภาคม 2548 เรียนเชิญเข้าร่วมประชุม ภาคละ 8-10 ท่าน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการชี้แจงวัตถุประสงค์การประเมินภายนอกร่วมกันนำเสนอ ยุทธศาสตร์การทำงานและกลไกภาค กำหนดผลลัพธ์ความสำเร็จของโครงการร่วมกัน รูปแบบการประเมิน รายละเอียดแต่ละโครงการและความคาดหวังผลลัพธ์ของโครงการ
2. กำหนดการติดตามประเมินผลโครงการ

วัตถุประสงค์	1. สภาพความเป็นจริงของพื้นที่
	2. คนทำงานและกลุ่มป้าหมาย
	3. เอกสารหลักฐานอื่นๆ

กำหนดการ

เดือนพฤษภาคม 2548

วันที่ 21-22	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่สุริน
วันที่ 23-24	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่ต้า
วันที่ 26-27	เวทีโครงการ “สู่วัฒนธรรมสู่สุข” จ.สุรินทร์
วันที่ 28-29	ประชุม สรส.
วันที่ 30	ประชุมประเมินผลภายนอก กทม.

เดือนมิถุนายน 2548

วันที่ 1	ประชุมกลไกภาค
วันที่ 2	ทบทวนงานแม่wang (ตีกขาว)
วันที่ 5	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่ท่า
วันที่ 9-10	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่wang
วันที่ 10	โครงการย่อยนำส่งเอกสารงบการเงิน (ปิดงบประมาณ)
วันที่ 15	โครงการย่อยนำส่งรายงานความก้าวหน้าบันสมบูรณ์
วันที่ 17-18	เวทีสังเคราะห์บทเรียนโครงการ
วันที่ 25	ฝ่ายประเมินนำส่งรายงานการประเมินผลบันสมบูรณ์
วันที่ 27	เวทีเสนอผลการประเมิน
วันที่ 30	เวทีเสนอผลการประเมินและประชุมกรรมการอำนวยการสรุป

โครงการ

3. โครงการ “อ่าวมหาดไทยสู่สุข” ในวันที่ 26-27 พ.ค. 48 ณ ศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิพัฒนาอีสาน (NET) เป็นหนึ่งในกระบวนการเพื่อเผยแพร่การศึกษา องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในภาคอีสานสู่สาธารณะ คล้ายกับที่ภาคเหนือจัดที่พื้นที่แม่น้ำ ที่บ้านทุ่งหลวง โดยนำสิ่งที่เรียนรู้มาเผยแพร่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ในชุมชน รายละเอียดกำหนดการและกิจกรรมตามแผนท้ายโครงการ ซึ่งทางโครงการแม่ตัว ประสงค์ร่วมเดินทางไปร่วมงานจำนวน 3 คน กำหนดการเดินทางจะแจ้งให้ทราบต่อไป

คุณประยัดค

มหาวิทยาลัยชีวิต เป็นการร่วมมือเพื่อყ่ายดับ ทาง วจส. กับทาง คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หาแนวทางการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาในระบบร่วมมือสนับสนุนความเป็นสถาบันชาวบ้าน มีการประสานงานในพื้นที่ทำงานร่วมกัน ทั้งในโครงการ สรส. และโครงการอื่นๆ ในเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน ถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความเป็นสถาบันการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในจังหวัดในการนำร่องโครงการ คือ ฐานเริ่มจากกลุ่มลุ่มน้ำปิง เชียงดาว, อ.พร้าว, อ.ดอยสะเก็ด และลุ่มน้ำวัง เปิดในหลักสูตร สาขาวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป้าหมายหลักคือการสร้างคน สร้างผู้นำ ให้อยู่กับท้องถิ่น เริ่มเทอมแรกคือเดือนมิถุนายน ปัจจุบันอยู่ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน การจัดการหลักสูตร ร้อยละ 40 เป็นวิชาพื้นฐานที่ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอน อีก ร้อยละ 60 เป็นวิชาชีวิตหรือวิชาที่ท้องถิ่นต้องมีการจัดการร่วมกัน ต้องมีองค์ประกอบร่วมกันทั้งทางประชารัฐชาวบ้าน และคณาจารย์ ในท้องถิ่น โดยใช้มหาวิทยาลัยชีวิตเชื่อมโยงพันธมิตรกลุ่มต่างๆ เข้ามาร่วมมือกัน ใช้เป็นสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้ของชาวบ้าน ทั้งนี้เทอมแรกจะมี 2 วิชา คือวิชากระบวนการทัศน์ในการพัฒนา และวิชาการจัดการความรู้ เป็นวิชาเฉพาะ ไม่ถูกบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนทั่วไป คุณสมบัติของผู้เข้าเรียนจะต้องจบ ม.6 หรือกำลังศึกษาอยู่

พีระปี

การจัดการฐานข้อมูล ปัจจุบันการนำข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่รู้ประรรรมมาใช้งานมีความช้าช้อนของข้อมูล ไม่มีระบบในการจัดเก็บข้อมูล จึงเกิดปัญหาในการนำข้อมูลไปใช้งาน เพื่อแก้ปัญหานั้นจุดนี้ จึงมีการตั้งต้นพัฒนาระบบในระยะแรกจะทำฐานข้อมูล 5 พื้นที่ในโครงการ และนำไปเชื่อมโยงกับพื้นที่รู้ประรรรมอื่น เกิดความในการทำฐานข้อมูล 13 ประเด็น มี 3 เรื่องใหญ่

1. ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์, เศรษฐกิจ, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของผู้คน
2. ข้อมูลลุ่มหรือแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ความรู้ในการจัดการการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้รู้ในชุมชน
3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การจัดการการเรียนรู้ องค์การพัฒนา องค์กรภาคี

กระบวนการในการจัดทำมี 2 รูปแบบ

1. จัดส่งบุคลากรช่วยจัดทำแต่ละพื้นที่ คือ พื้ต้องช่วยประเมินและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ ต.แม่ทา, น่องอ้อจะช่วยประเมินและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ ต.แม่สุริน จัดทำให้เสร็จสิ้นก่อนสิ้นเดือนพฤษภาคม เพื่อเป็นประโยชน์ในการเขียนรายแต่ละพื้นที่ ส่วนพื้นที่เปียงหลวงและแม่ต้าพี กะปีจะลงไปช่วยในการจัดทำทั้ง 2 พื้นที่
2. ให้คนในพื้นที่ร่วมกันคิดกันเขียน เพื่อเป็นรายงาน ควรจัดทำให้เสร็จสิ้นภายในต้นเดือนมิถุนายน คือ พื้นที่แม่wang คือพัฒนาทีมคนในพื้นที่มาช่วยกันทำ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน ทำให้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เป็นกระบวนการสร้างเด็กอิควิตี้การหนึ่ง

อ.มาลา

ให้ข้อคิดในการทำงานว่า เมื่อเรามีความพอใจในชีวิต อยู่ที่ไหนก็มีความสุข แท้จริง ความสุขอยู่ที่ใจ มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ถ้าเราคิดว่าทำงานแล้วมีความสนุกก็จะมีความสนุก ถ้าทำงานแล้วคิดว่าทำงานเกินเงินที่ได้รับ ก็จะเป็นทุกท่านที่และมีโอกาสที่ เชียงตุง ชื่นชมเครื่องเงินหนึ่งชิ้นคิดเป็นเงินไทย 2,000 บาท แต่คุณค่าของมันเกือบ 2 หมื่นบาท แต่คุณที่บันลายอายุ 70 กว่าปี ปั้นด้วยความสุข จึงได้แก่คิดว่า หากเราทำงานด้วยความสุขเป็นที่ตั้ง ผลงานจะออกมากดี แต่ถ้าคิดว่าจะเอารายได้หรือเงินเป็นตัวตั้ง มักจะมีสิ่งที่มาหยุดการทำงานนั้น สำคัญอยู่ที่ใจ หากเราเอารถอยเป็นตัวตั้ง สมองนำหน้าใจไป สมองเป็นตัวสร้างความทุกข์ เพราะบุคคลสมัยนี้สมองถูกสอนให้คิดเห็นแก่ตัว ครอบครัวเรา บุคคลใกล้เคียงเรา ไม่นึกถึงคนอื่น ถูกคิดด้วยฐานของสมองมากเกินไป ถ้าความสนุกเป็นที่ตั้งงานจะออกมากดี แต่ถ้าความสำเร็จเป็นที่ตั้งงานออกมากจะไม่ค่อยดี

พ่อหลวงขออนันต์

ให้แบ่งคิดและคำอวยพร ให้ทำงานอย่างมีความสุขมีความสนุกในการทำงาน

ပိဋကတ်

ภาคผนวก

3. อบรมการเขียนรายงานเพื่อสื่อสารกับสังคม

อบรมการเขียนรายงานเพื่อสื่อสารกับสังคม

วันที่ 17 พฤษภาคม 2548

ณ บ้านชาวแก้ว มหาวิทยาลัยพายัพ

วัตถุประสงค์ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพคนทำงานของโครงการให้มีทักษะในการเขียนรายงานออกสู่สังคมวงกว้าง เนื่องจากระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเขียนรายงานเพื่อส่งแหล่งทุน แต่ละเลyiการรายงานสิ่งที่ทำต่อสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจขยายการรับรู้สู่คนกลุ่มต่างๆ ให้มากขึ้น

รายชื่อผู้ร่วม	กิจกรรม/องค์กร/ที่อยู่
1. นายบุญส่ง ชินวงศ์	วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำวัง วัดจำลอง หมู่ 5 ต.บ้านกาด อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
2. คุณพัชชา เจริญสุขบุญสังข์	วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำวัง วัดจำลอง หมู่ 5 ต.บ้านกาด อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
2. คุณนิพัล ศรีอ่องดอย	บ้านทุ่งหลวง 29 หมู่ 2 ต.แม่วิน อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
3. คุณสุพันชัย พลัดภัย	บ้านทุ่งหลวง 23/1 หมู่ 7 ต.แม่วิน อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
4. คุณสารกร ทانا	โครงการฯ แม่สุริน 53/1 หมู่ 3 ต.บุนยาน อ.บุนยาน จ.แม่ฮ่องสอน
5. คุณส่างคำ จางยอด	โครงการฯ สืบสานลายไทย 35 ถ.รัตนโกสินทร์ ต.วัดเกตุ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
7. คุณโภคสุด ลิงห์ทองแท้	สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด 136 ม.4 ต.แม่ทา กิ่งอ.แม่อ่อน จ.เชียงใหม่
8. คุณเทอดศักดิ์ กองพร	สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด 136 ม.4 ต.แม่ทา กิ่งอ.แม่อ่อน จ.เชียงใหม่
9. คุณสวัสดิ์ คำฟู	โครงการสุขภาพเพื่อชุมชน 225/112 ม.2 ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
10. คุณอารียา กาแก้ว	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท่องถิ่นราชภัฏโพธิ์สักธาตุ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
11. คุณพกการัตน์ ทิพย์สุวรรณ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท่องถิ่นราชภัฏโพธิ์สักธาตุ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
12. คุณครุณี ร่องพีช	วิทยาลัยการจัดการทางสังคม 225/112 ต.แม่วิน อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
13. คุณสุพัตรา อินทัยศ	วิทยาลัยการจัดการทางสังคม 225/112 ต.แม่วิน อ.แม่วงศ์ จ.เชียงใหม่
14. คุณกาญจนा แฉลงกิจ	กพอ.เหนือ 108 ถ.ด้านขาม ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
15. คุณกิตติพันธ์ กันธินะ	เครื่องข่ายเยาวชนภาคเหนือ 35 ถ.รัตนโกสินทร์ ต.วัดเกตุ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
16. คุณรจเรช วัฒนาพาณิชย์ ชุมชนคนรักป่า 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
17. คุณประหยด จตุพรพิทักษ์กุล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
18. คุณนันยา หวานคำ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
19. ปริศนา พรหมนา	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

20. คุณนันสชัย สังคมสอดใส	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
21. คุณสมคิด ตุ้มอินมูล	สถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกย์ตระกูลยืน 225/112 หมู่บ้านสินธนา ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
22. คุณสุนันทา ชีสาระ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วิทยากร กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่

1. คุณสวิง ตันอุด	วิทยาลัยการจัดการทางสังคม 225/112 ต.แม่วิน อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่
2. คุณอรุณี เวียงแสง	196/6 หมู่ 8 ต.ปางหมู อ.เวียง จ.แม่ฮ่องสอน
3. คุณนันทา เบญจาริรักษ์ สำนักข่าวประชาธิรัฐ 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	

ประเด็นการพูดคุย

- ความหมายและความสำคัญของการเรียนรายงานสู่สังคม โดย คุณสวิง ตันอุด
- การเลือกเรื่องที่จะสื่อสารกับสังคม โดย คุณอรุณี เวียงแสง
- แนวทาง รูปแบบงานเขียนเพื่อการเรียนรายงานสู่สังคม โดย คุณนันทา เบญจาริรักษ์

เนื้อหาการอบรม

เนื้อหาที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการเรียนรายงานสู่สังคม โดย คุณสวิง ตันอุด ปัญหาในระยะที่ผ่านมาของคนทำงานคือ

- มีข้อมูลยอดอยู่ในสภาพกองกระดาษ เช่น รายงานการประชุม, รายงานการวิจัยและอื่นๆ
- การเขียนรายงานอยู่ในสภาพที่ขาดการมั่นคง ความรู้สึกและจินตนาการ มีแต่งานแต่ขาดความงาม
- รายงานแต่ผลสำเร็จแต่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องรายระหว่างทางการไปถึงความสำเร็จ

แนวทางการรายงานสู่สังคม

- หยิบเรื่องเล็กมาสร้างจินตนาการผ่านทักษะที่คนมองนัด เช่น
  - สะท้อนเรื่องราวผ่านการร้องเพลง
  - การเขียนเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม
  - การวาระรูปหรือถ่ายภาพ
- การเขียนรายงานจะต้องทำไปโดยยึดถือว่าเป็นความคงจะ ไม่ใช่เรื่องที่เป็นภาระซึ่งจะทำให้เกิดความสุขกับการทำรายงานการรายงานต้องนำเรื่องของชีวิต เช่น นำเรื่องน้องถูมีภารณรังค์เรื่องยุ่งยาก เพื่อ

ป้องกันโรคไข้เลือดออก หรือต่อต้านความรุนแรงของภาคใต้โดยนำเรื่องน้องช่องเด็กมาพูด และนำสิ่งเด็กๆ น้อยๆ ความคงงานและศิลปะ มานำเสนอ กับสังคม เนื่องจากในปัจจุบันนี้คุณต้องการบริโภคความงาม ศิลปะ และจินตนาการ

- พื้นที่ทางความคิดคือความยั่งยืนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายสร้างพื้นที่ทางความคิด คือใช้ห้องงานและความคงงานควบคู่กัน เทคนิค คือ การนำเรื่องเด็กๆ มาดำเนินเรื่องราว เพื่อชักจูงสู่เรื่องราว กว้างๆ สู่สังคม ความคงงานสามารถสัมผัสได้ด้วยประสิทธิภาพสัมผัส เช่นการมองเห็นได้ด้วยตา หูฟัง จมูก ที่สุดคุณเข้าไป ใช้จินตนาการ โดยจะหันเรื่องราวเหล่านี้สู่สังคม แต่ละคนไม่มีความสามารถหรือทักษะในการเขียนรายงานให้เป็นความคงงานได้ จึงต้องสร้างโอกาสและเปิดโอกาสให้กับตัวเองบ้าง ต้องเปิดใจ และได้รับการฝึกฝน ฝึกความคิดของตัวเองที่เคยชิน ฝึกต่อแหล่งทุน เพื่อให้เกิดความเป็นปกติวิถี กับตัวเอง จะได้สร้างงานออกแบบมีศิลปะและเกิดความงาม

อภิปรายแลกเปลี่ยน

- คุณสมคิด ดูมอันมูล เสนอความเห็นว่า การมุ่งเป้าหมายมากเกินไปจะไม่สนับสนุนงานดังที่ครู มาลาได้ก่อตัวไว้ และเห็นด้วยกับวิทยากรในประเด็นที่ว่าต้องเปลี่ยนผูมุ่นของการเขียนงาน ไม่ นุ่งไปที่เป้าหมายอย่างเดียว มีความสุขกับงานในระหว่างทางด้วย ต้องเปลี่ยนจากภายในตัวเรา ไม่คิดว่าการเขียนเป็นภาระ
- ครูส่างคำเสนอความเห็นว่า การเขียนรายงานของแต่ละคนมีมุ่นของต่างกัน บางคนเขียน ออกแบบอย่างไม่เป็นศิลปะ เนื่องจากคิดว่าการเขียนรายงานเป็นภาระกิจ
- พ่อน้อยส่ง เสนอความเห็นว่า แต่ละคนมองเห็นความคงงานของงานแตกต่างกันเนื่องจาก จินตนาการ พื้นที่ทางความคิดอยู่ในครอบของจินตนาการ ระบบทุนนิยมสมัยใหม่ได้จำกัด พื้นที่ทางความคิด

เนื้อหาที่ 2 การเลือกเรื่องที่จะสื่อสารกับสังคม โดย คุณอรุณี เวียงแสง

กระบวนการสื่อสารต่อที่สาธารณะ/สังคม ประกอบไปด้วย 3 ส่วน

- ผู้สื่อ ต้องทบทวนตัวเอง ค้นหาความคิดเฉพาะตัวว่ามีความสามารถในการสื่อทางด้านใด เช่น พูดเก่งเขียนเก่ง หรือมีความคิดด้านใด ผู้สื่อแต่ละคนมีทักษะที่แตกต่างกัน
- เนื้อหาสาระที่จะสื่อสาร สาระที่จะสื่อสารมักประกอบด้วย 3 ส่วน หลักคือ เป้าหมาย(ในโครงการของสรส. หมายถึง 6 ชั้นร่วม 2.กระบวนการที่ไปสู่ชั้ง(เป้าหมาย) ส่วนที่ 3 คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน อะไรเป็นสาระเด่นอะไรเป็นความงามที่ต้องดึงออกมา
- สังคมซึ่งหมายถึงผู้ที่เราต้องการสื่อสารด้วย ต้องวิเคราะห์ว่าเป็นใคร คนในชุมชน/ลุ่มน้ำ อำเภอ จังหวัด ภาค หรือ ประเทศ

อภิปรายแลกเปลี่ยน

1. ปริศนา พรหมมา การสื่อถ้อยคำสังคมมีหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของงานเขียน ถ้าจะพูดถึงเฉพาะงานเขียนจะมีแนวทางพัฒนาศักยภาพด้วยอย่างไรบ้าง? ซึ่งโดยสรุปน่าจะประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ มีใจ, คืนหัวตัวเองและฝึกฝน คุณอรุณี เวียงแสง วิทยากร เสนอว่า เราต้องลองทำก่อนถึงจะทราบว่าคนมองนั้นดีอะไร และถ้าไม่ได้มีเฉพาะงานเขียนเพียงอย่างเดียว อาจจะใช้วิธีของการทำ VCD หรือ VDO ได้
2. พ่อน้อยบุญส่ง ชินวงศ์ : คนเราเกิดมาที่มีภาระอยู่แล้ว เป็นภาระทางด้านจิตใจ หลังจากนั้นก็เกิดกระบวนการคิดพิจารณา จนเกิดเป็นภาระทางด้านการทำงาน ประเด็นคือจะมองภาระที่มีเป็นความงามได้อ่าย่างไร
3. คุณอรุณี เวียงแสง : ภาระในมุมมองของวิทยากร อาจเป็นภาระชีวิตก็ได้ ในเรื่องของการทำงาน เราต้องกำหนดตัวชี้วัดใหม่ มีวิธีคิดอยู่ในใจ เมื่ออยู่ภายใต้แหล่งทุน ภาระที่ต้องทำคืองาน เราต้องมองให้ออกว่าเป็นความงาม และจินตนาการอ่อนนุ่มให้ได้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของแหล่งทุน
4. ครูส่างคำ จางยอด : ได้ทำงานเขียนของตัวเอง เรื่องการฟ้อนนก ซึ่งพบว่า เมื่อไม่ถูกกำหนดด้วยแหล่งทุน งานเขียนที่ออกมาก็จะมีอิสระ มีจินตนาการในการเขียนมากขึ้น
5. คุณสมคิด ดุ้มอนมูล : งานแต่ละอย่างคงไม่ยากเกินไปที่เราจะทำได้ เราสามารถทำให้เกิดความงามของงานขึ้นมาได้ และทบทวนลงทั้ง 6 ชั้นที่ต้องทำรายงานส่งแหล่งทุน บ้างพื้นที่สามารถทำได้มากและอาจมากกว่า 6 ชั้นที่กำหนดไว้ แต่บางพื้นที่อาจไม่ครอบคลุมทั้ง 6 ชั้น เสนอให้มีการดึงเอาความงามของธงแต่ละอันออกมานำเพื่อสื่อสารกับสังคมดังนี้

1. คน → ยกตัวอย่างพื้นที่แม่ท่า ตามความคิดเห็นของตัวเอง คนในที่นี่คือเยาวชนต้นแบบทั้ง 3 รุ่น คือรุ่นแรก 6 คน รุ่นถัดมา 11 คน และรุ่นที่สาม ประมาณ 40 คน ต้องถอดแบบอุปกรณ์ ประกอบด้วยความแตกต่างด้านความคิด ความคิดแปลกใหม่ เกิดนิวัตกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความงามในงานเขียนเรื่องของผู้คน
2. สร้างความรู้ → หมายถึง หลักสูตร ทุกพื้นที่ได้จัดทำหลักสูตร โดยพื้นที่ทุ่งหลวงได้ทั้งหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้และได้บรรจุลงในแผนของ อบต. ด้วย เพื่อให้เกิดความงามในงานในหลักสูตรต้องสร้างความรู้ความคิดให้กับสังคม เช่นในแม่ทามี 5 เรื่องได้แก่ สุขภาพ เกษตรกรรม ทรัพยากร เหมืองฝาย ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอะไรบ้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความคงทนได้ ในทุ่งหลวงแหล่งเรียนรู้สร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรในชุมชนบ้าง
3. การสื่อสาร → แม่ทามี VCD, แผ่นพับ

แม่ทามี VCD, แผ่นพับ, หนังสือ 12 เล่ม, CD 1 แผ่น

ทุ่งหลวง, หนองเต่า ผลิตสื่อออกมายอยมาก

การวัดผลสัมฤทธิ์ต้องมองว่าสื่อไปทำงานอะไรกับความคิดของคน สื่อที่ผลิตสร้างออกมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในชุมชนบ้าง

4. การสร้างเครื่องข่ายทั้งแนวอนและแนวดิ่ง → ในแม่ท่าเห็นได้ชัดเจน สร้างเครื่องข่ายเยาวชนบ้านท่าเห็นอีกสร้างเครื่องข่ายทรัพยากร การวัดผลต้องมองเครื่องข่ายว่าเป็นแบบไหนสัมพันกับเรื่องความคิดหรือเปล่า อยู่ในวิถีชีวิตหรือเปล่า เช่นในแม่ทามีเครื่องข่ายของลุ่มน้ำวังซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในลุ่มน้ำ

5. สร้างกระบวนการเรียนรู้ → พื้นที่รูปธรรมได้สร้างกิจกรรมไปป่องไหหน เคลื่อนไปเป็นกระแสในสังคมหรือไม่ เช่น ในทุ่งหลวง มีแหล่งเรียนรู้ สร้างให้คนในชุมชนทราบถึงลักษณะแหล่งเรียนรู้ที่ได และเป็นอย่างไร ทำมาเพื่ออะไร คนในชุมชนสามารถตอบได้หรือไม่
6. สถาบันการเรียนรู้ → ในแม่ทามี สถาบันการเรียนรู้เกย์ตระรรมอย่างยั่งยืนและทรัพยากรธรรมชาติ แม่ว่างมี วิทยาลัยจากบ้านลุ่มน้ำวัง ซึ่งสถาบันการเรียนรู้นั้นต้องเป็นสถาบันการเรียนรู้ของสังคมกว้าง

เนื้อหาที่ 3 แนวทางรูปแบบงานเขียนเพื่อการรายงานสู่สังคม โดย คุณนันทา เบญจารักษ์

วิทยากรระดมความคิดจากแต่ละพื้นที่ ประเด็น คือ

- เรื่องที่แต่ละพื้นที่ต้องการสื่อสารคืออะไร?
- รูปแบบที่ต้องการสื่อสาร ?
- ต้องการสื่อสารกับใคร ระดับใด (กลุ่มเป้าหมายที่จะรับสื่อคือใคร ?)

ผลจากการระดมคือ

พื้นที่	ประเด็น	รูปแบบ	กลุ่มเป้าหมาย
● แม่สุริน	<ul style="list-style-type: none"> ● วิถีชีวิทองผู้คน ● คนที่ทำเกษตร อนทรีย์/มีแนวคิด ลด เลิก การใช้สารเคมี 	งานเขียน	คนในชุมชน ที่นี่เพื่อ ปรับเปลี่ยนแนวคิดคนใน ชุมชน เกิดการเรียนรู้ ร่วมกัน
● แม่ทา	<ul style="list-style-type: none"> ● วิถีเกษตรยั่งยืน ● เยาวชนในงานเกษตร 	งานเขียน, VCD, เวทีใน ระดับชุมชน	คนในชุมชนเกิดการ ปรับเปลี่ยนความคิด
● แม่วาง - ทุ่งหลวง - หัวอยอีค่าง	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดการป่าโดยใช้ ภูมิปัญญาดั้งเดิม ● การพัฒนาความของ คนในชุมชน * การทำความเข้าใจความ เปลี่ยนแปลงของชุมชน ผ่านบทบาทดั้งเดิมของป่า เกาะภูเขา เรื่อง “เส้นทาง นรก-สวรรค์”	VCD(จัดทำร่วมกับ โรงเรียน), แผ่นพับ, เอกสารเล่มเล็ก งานเขียน	คนในชุมชนเข้าใจปัญหา, ให้สังคมภายนอกเข้า ใจความเป็นอยู่ของชุมชน คนในชุมชน, คนในลุ่มน้ำ วัง

● แม่ว่างตอนล่าง	ที่มาของปัญหาต่างๆ, โครงสร้างปัญหา	สื่อวิทยุชุมชน, งานเขียน ในสารสนลุ่มน้ำวัง, VCD	ชาวบ้านในลุ่มน้ำท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงและ ปัญหาที่เกิดขึ้น
● เปียงหลวง	วิถีชีวิต, ศิลปะ, วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ, ความเป็นอยู่	งานเขียน, VCD	คนในชุมชน, ชาวไทยใหญ่, สังคมภายนอก

สามารถสรุปได้ว่า

ประดิษฐ์ สุวนิชล์เป็นเรื่อง กน. วิจิชีวิตชานนัน, การจัดการทรัพยากร

รูปแบบ “งานเขียน, VCD”

กลุ่มเป้าหมาย “ คนในชุมชน ”

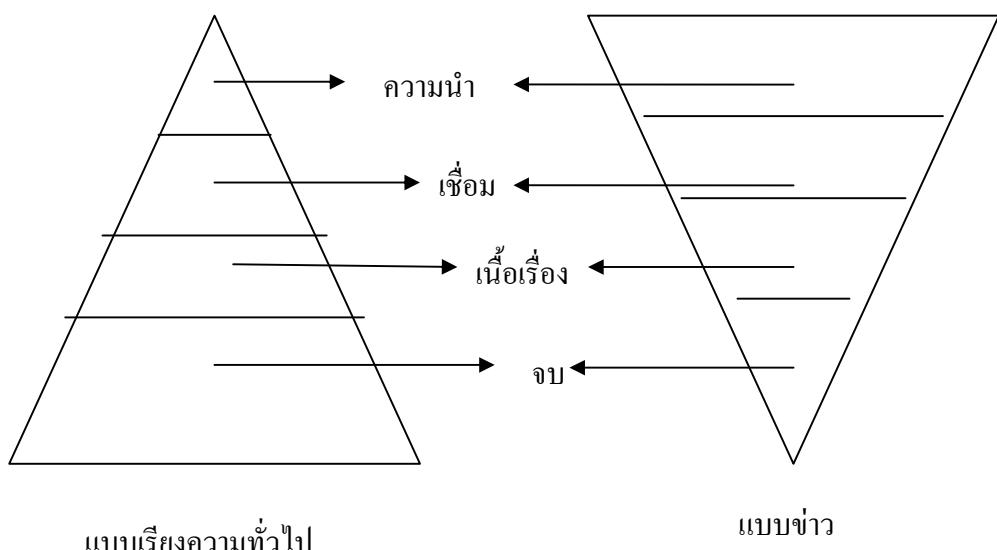
หลักการสำคัญของการสื่อสาร

โครงสร้างงานเขียน

1. ชื่อเรื่อง : ตั้งให้สนับ กระชับ น่าสนใจ
  2. เกริ่นนำ
    - ใช้การสร้างตัวละคร
    - ความรู้สึกของคนในสังคมมากล่าวถึง
    - วิธีเปรียบเทียบ
    - นำประชญา, ความคิดมากกล่าวปิดเรื่อง
  3. เนื้อเรื่อง : ต้องเรียงลำดับเนื้อหาและว้อยเรื่องให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
  4. สรุป / ปิดเรื่อง : ทำได้โดยการตั้งประเด็นคำถามทึ้งทายกับผู้อ่าน และอื่นๆ

◆ ตัวอย่างงานเขียนสองรูปแบบ

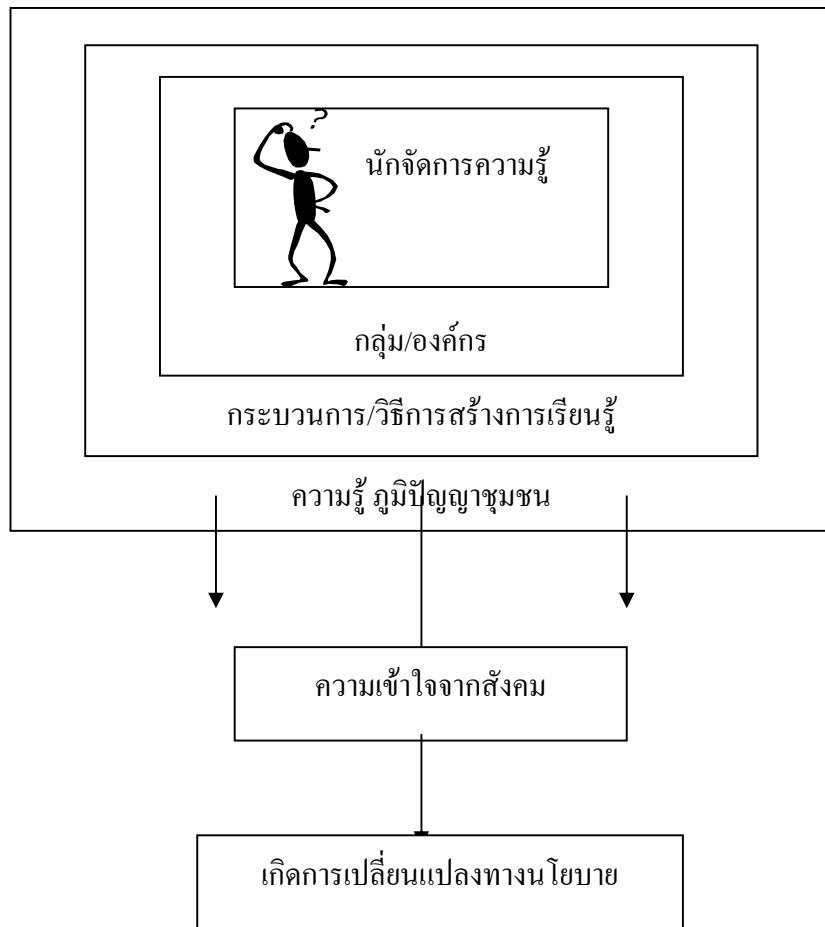

ประเภทงานเขียน ที่นิยมเขียนในหนังสือพิมพ์

รายงานพิเศษ	บทความ	บทสัมภาษณ์
รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีทัศนะ ความคิดเห็น * หลายมุม	ความคิดเห็น + ข้อมูล	สัมภาษณ์เจาะลึกคนที่มีความคิดโดดเด่น มีประสบการณ์
สด เชื่อมโยงกับกระแสสื่อ	ข้อมูลมีเหตุผล	-
มีรายละเอียด เติมเต็ม	เรียงลำดับข้อมูล	-
การมีภาพประกอบ	ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบ	ต้องมีภาพ

◆ อภิปราย แลกเปลี่ยน
คุณประทัยด จตุพรพิทักษ์กุล

เสนอการนำเสนอที่เชื่อมโยงกันระหว่างนักจัดการเรียนรู้ สังคม นโยบาย

สรุปการอบรม

เสนอให้ผู้เข้าร่วมการอบรมส่งงานเขียนของตนเอง 2 เรื่อง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของการอบรม เนื่องจากระยะเวลาการอบรมมีจำกัด จึงให้ทุกคนนำกลับไปเขียนเอง

1. งานเขียนในมุมมองของนักจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับหัวข้อ 6 ของโครงการพื้นที่รู้ประธรรม ส่งพี่เป็น เพื่อช่วยให้คำแนะนำดีๆ และช่วยขัดเกลาเพื่อลงในสื่อของสำนักข่าวประชาธรรมและท้องถิ่นเสนอ
2. งานเขียนเรื่อง “เสี้ยวหนึ่งของชีวิตนักจัดการเรียนรู้” ส่งพี่อ่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นรูปเล่ม

เวทีสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงาน
วันที่ 17-18 มิถุนายน 2548
ณ โรงเรียนธาริน อ.เมือง จ.เชียงใหม่

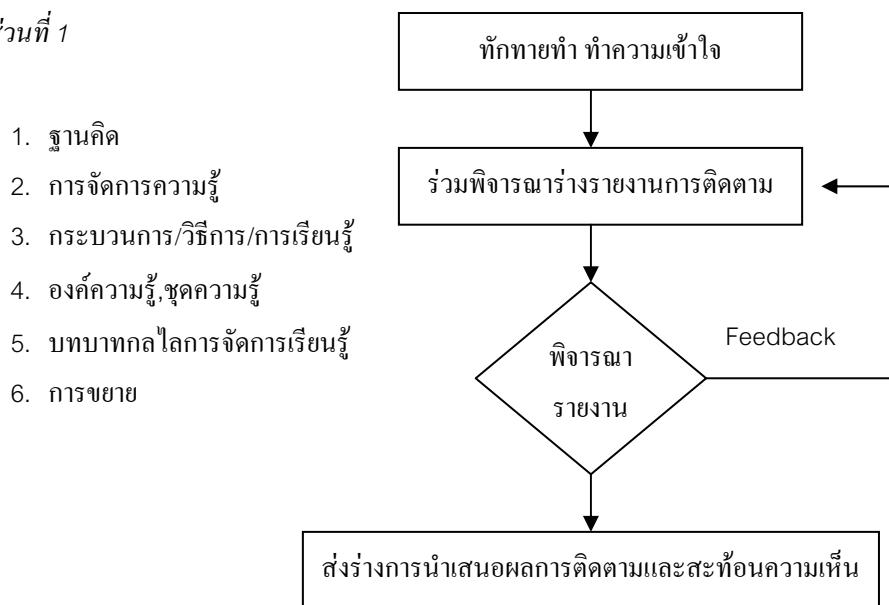
รายชื่อผู้ร่วม
ที่ชื่อ - สกุล **ตำแหน่ง** **กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่**

1	คุณจอน อีโคเชา	กรรมการ	21 ม.4 บ้านหนองเต่า ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
2	คุณเจริญ มาลาใจจัน	กรรมการ	โขงເຊົ່ານເສີບສານກົມປົມບູນດ້ານນາ 35 ດ.ຮັດໂກສິນທົງ ต.ວັດເກດຸ อ.ເມືອງ ຈ.ເຊີ້ນໄມ່
3	อาจารย์อาวาร์ด โอภาสพัฒนกิจ	กรรมการ	คณะเกษตรศาสตร์ มช./สกอ.
4	คุณอรุณี เวียงแสง	กรรมการ	196/6 ม.8 บ้านหมู อ.ເມືອງ ຈ.ແມ່ຍ່ອງສອນ
5	คุณประayahd จตุพรพิทักษ์กุล	กรรมการ / ผู้ประสานงาน	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.ສุเทพ อ.ເມືອງ ຈ.ເຊີ້ນໄມ່
6	คุณสมคิด ตุ้มอินมูล	กรรมการ	สถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน 225/112 หมู่บ้านสินธนา ต.สันพระเนตร อ.สันทราย ຈ.ເຊີ້ນໄມ່
7	คุณปุสันี มอนชอน	ทีมประเมินผลภายนอก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 25/25 พุทธมณฑลสาย 4 ศาลาฯ พุทธมณฑล นครปฐม
8	คุณรัดใจ เปี้ยแก้ว	ทีมประเมินผลภายนอก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 25/25 พุทธมณฑลสาย 4 ศาลาฯ พุทธมณฑล นครปฐม
9	พระมหาสุทธิตย์ อากากໂຮ	สรส.ส่วนกลาง	สรส.ส่วนกลาง วัดสุทธิวราราม ต.เจริญกรุง เขตสาทร กรุงเทพฯ
10	อาจารย์เวิร์มจันทร์ บันเทิง	ทีมโครงการติดตามประเมินผล	สพท.ເຊີ້ນໄມ່ ເຊຕ 2 อ.ແມ່ລາວ ຈ.ເຊີ້ນໄມ່
11	คุณอารียา กาแก้ว	เจ้าหน้าที่ โครงการ ติดตามประเมินผล	สถาบันราชภัฏ โพธิสั�ธา มหาวิทยาลัยราชภัฏເຊີ້ນໄມ່
12	คุณสาคร ทانا	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้สารเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืน ແມ່ສັກ
13	คุณบุญสุข เตือนชัวลัย	คณะทำงาน	15/1 ม.3 ต.ขุนยาม อ.ขุนยาม ຈ.ແມ່ຍ່ອງສອນ
14	คุณไพรศัล ภิโลคำ	ผู้จัดการ	วิทยาลัยຈາກບ້ານລຸ່ມນໍ້າວາງ 57 ວັດຈຳລອງ ມ.5 ຕ.ບ້ານກາດ อ.ແມ່ວາງ ຈ.ຊມ.
15	คุณส่างคำ ชางยอด	ผู้ประสานงาน	โครงการสืบสานลาย ตີ່ປະ. 54 ເຊີ້ນໄມ່

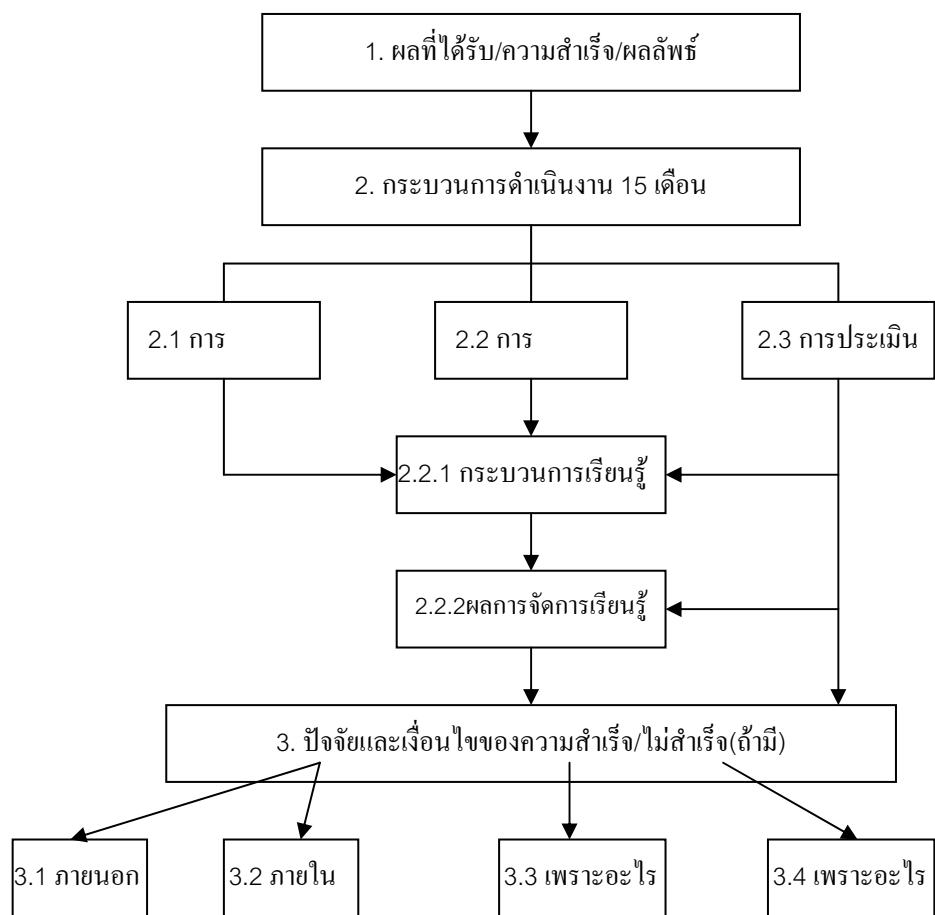
ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่
16	คุณสหทัยา วิเศษ	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17	คุณประดง ทรงวันศรี	คณทํางาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18	คุณสวี ทาร์การ	คณทํางาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
19	คุณแสงเดือน ใจกล้า	คณทํางาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ตีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
20	คุณมนัสขัย สังคมสคดไฮ	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
21	คุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรฯ ยั่งยืนแม่ท่า
22	คุณเทอดศักดิ์ กองพรอม	คณทํางาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรฯ ยั่งยืนแม่ท่า
23	คุณโภศดล สิงห์ทองแท้	คณทํางาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรฯ ยั่งยืนแม่ท่า
24	คุณธวัชชัย อ่องทิพย์	คณทํางาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรฯ ยั่งยืนแม่ท่า
25	คุณนัยนา หวานคำ	ผู้ประสานงาน	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
26	คุณลิตาพรวน จันทร์พิมานสุข	สำนักงานอำนวยการ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
27	คุณธนพงษ์ ก้าใจยา	เจ้าหน้าที่	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
28	คุณสุนันทา ชิสาระ	สังเกตุการณ์	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

เกทีสังเคราะห์ผลการติดตามประเมินฯ

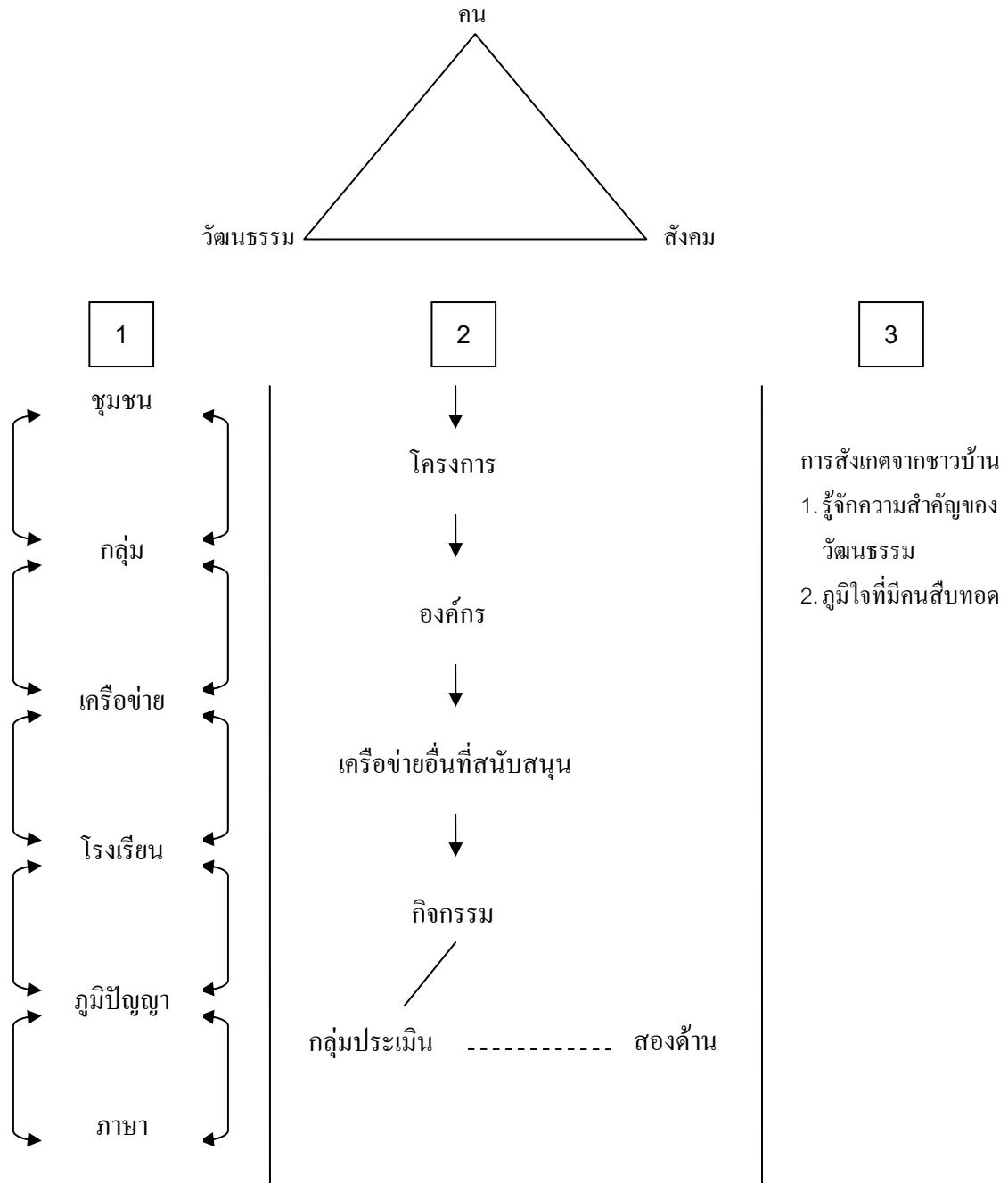
ส่วนที่ 1

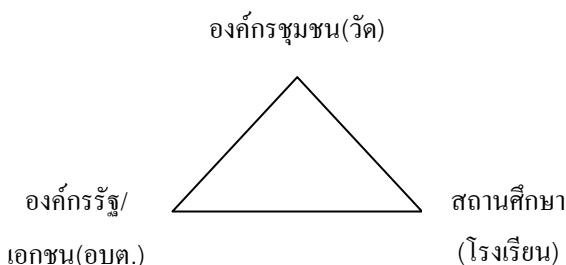
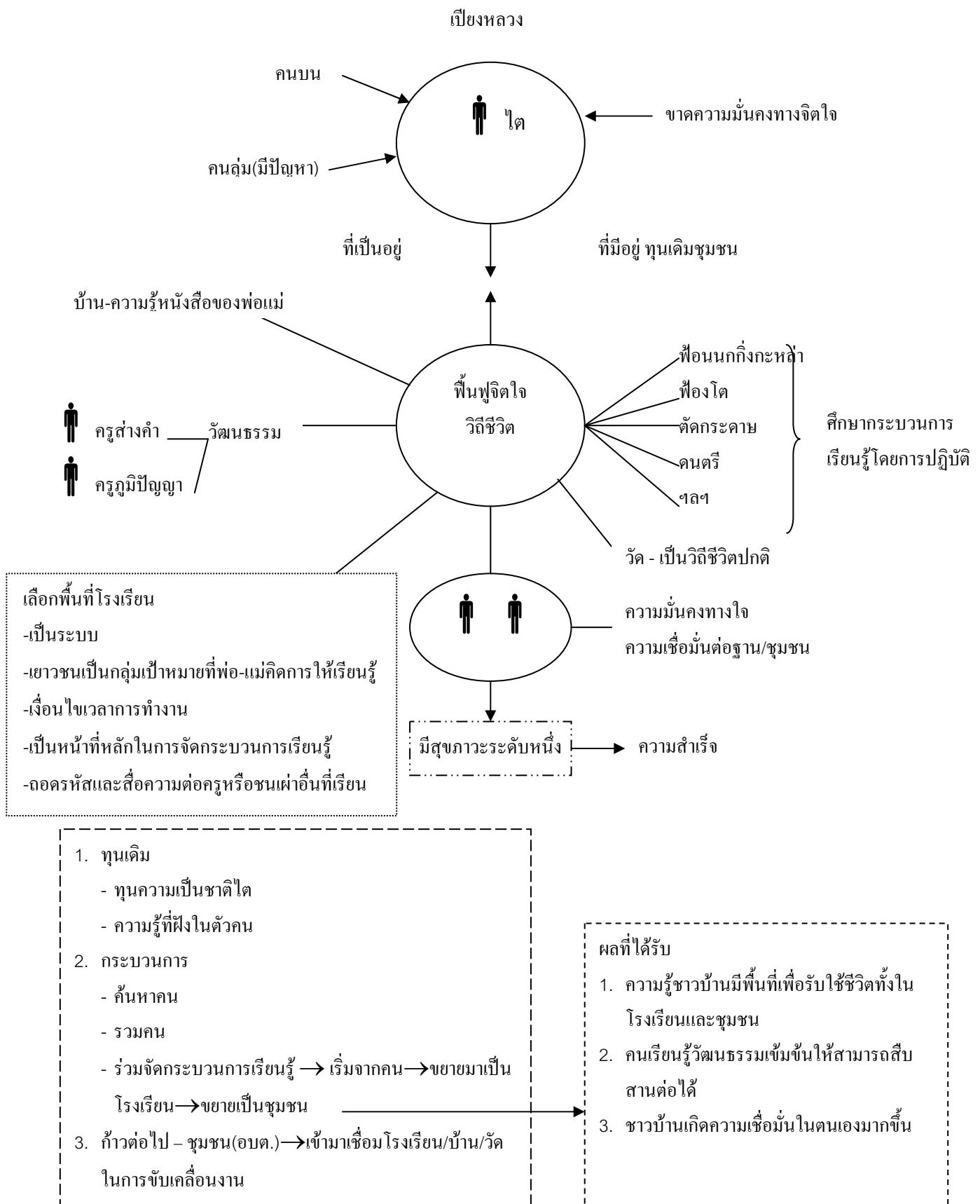

ส่วนที่ 2 : สะท้อนผล/กระบวนการ/ปัจจัยอื่น ในการดำเนินงาน

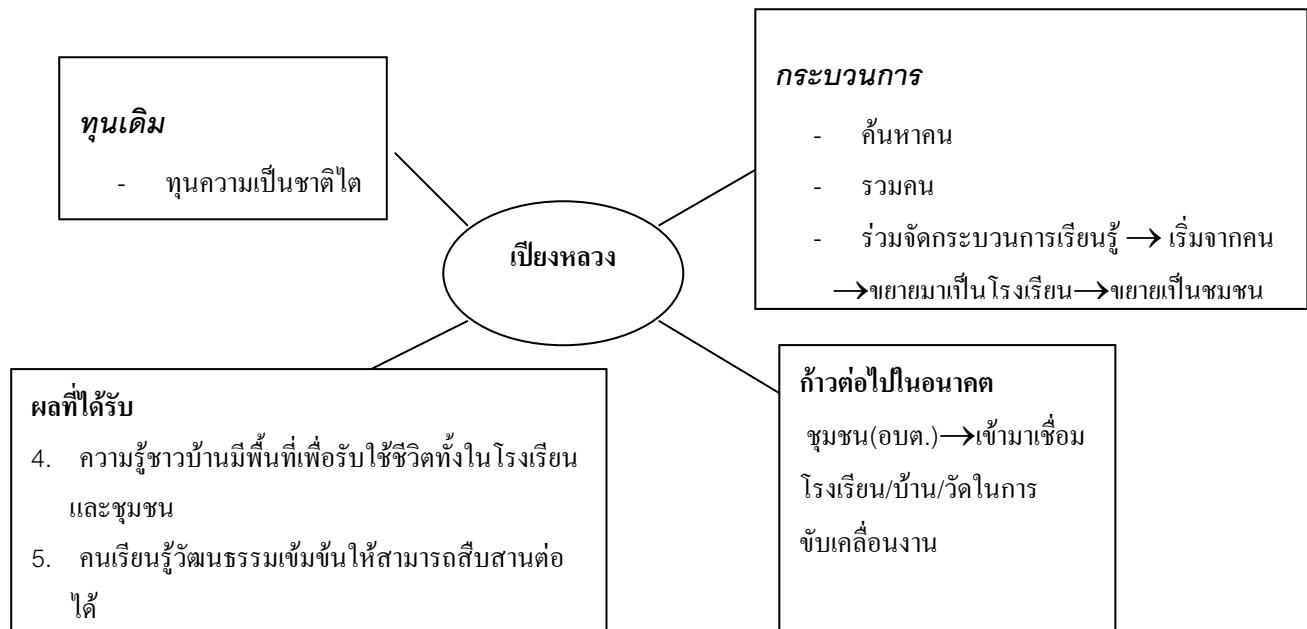
ชุมชนบ้านเปียงหลวง

กลไกการจัดการความรู้ข้าวบ้านจะอยู่ที่ไหน: เป็นอย่างไร

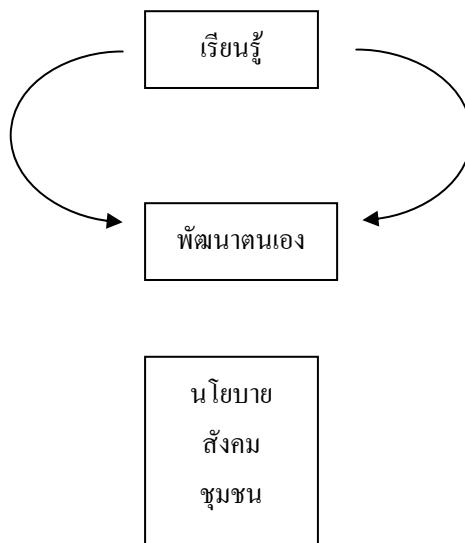
ผลการดำเนินงาน

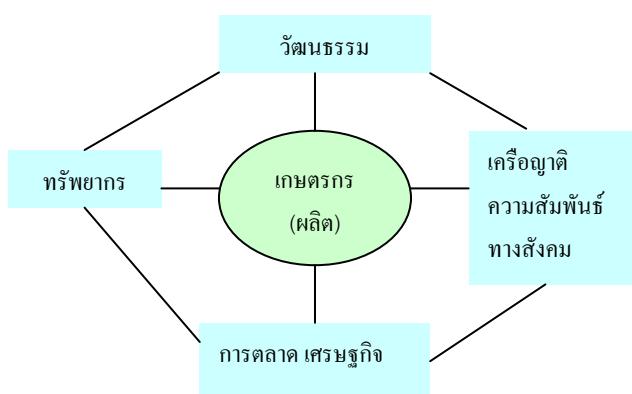
1. ฐานคิด/ทุนเดิม ที่เกิดจากการทำงานคืออะไร				
2. กระบวนการ/วิธีการที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างไร				
พัฒนาศักยภาพคน	การพัฒนาองค์ ความรู้	การจัดกระบวนการ เรียนรู้	การสร้าง/ขยาย เครือข่าย	การสื่อสารสู่สังคม
ผลที่เกิดขึ้น				

นักจัดการเรียนรู้

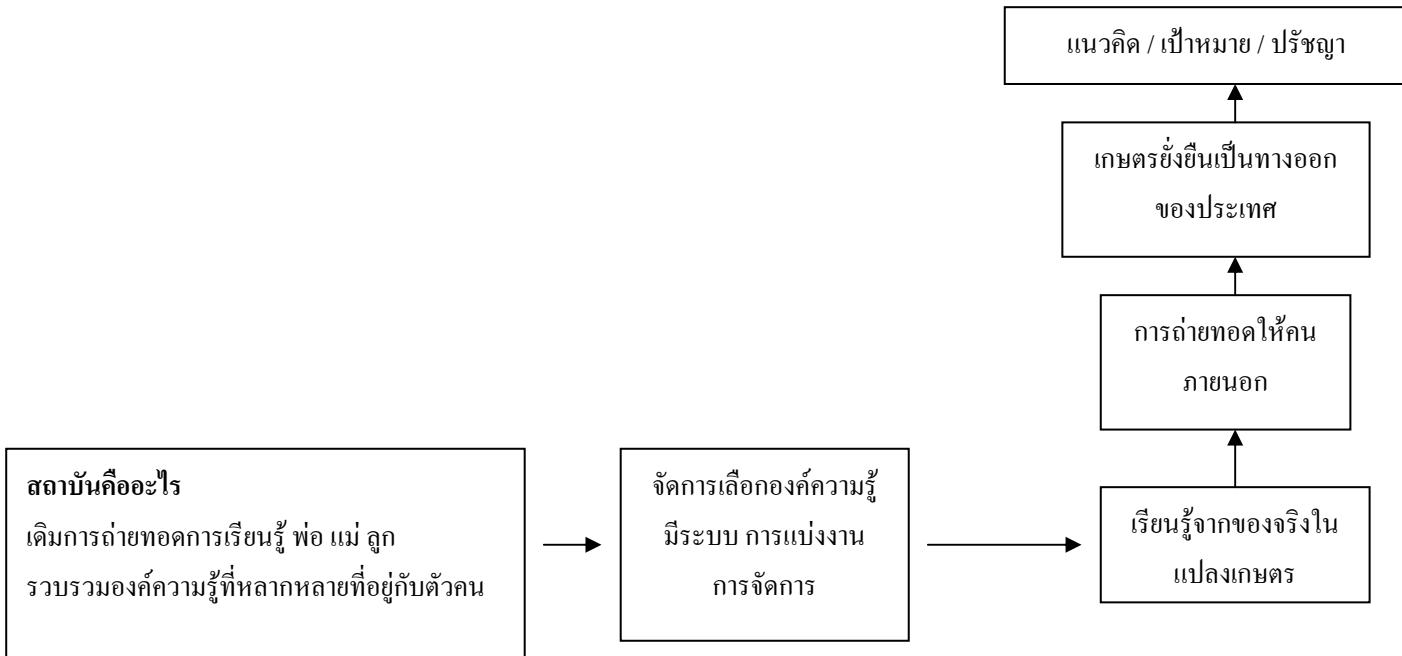
- คนท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดจัดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตให้คนในชุมชนและคนภายนอกได้
- เป็นคนที่ห่วงกังวลอย่างแก้ไข
- เป็นคนที่ใช้ / วิธีคิด การใช้การจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการทำทางออกของสังคม
- มีความรู้ ความคิดเห็นทันกับปัญหาภายนอกที่กระทบกับชุมชน
- เชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ บุคคล องค์กรชุมชน
- มีแนวคิดโลกทัศน์ที่ยกับผู้อื่น มองปัญหาในเชิงบวกและค้นหาทางออก เรียนรู้อยู่เสมอ
- เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
- พัฒนาตนเอง และบทบาทนวนัคนองอยู่เสมอ
- สร้างการเรียนรู้และพัฒนาผู้อื่น
- สร้างการเรียนรู้ให้สังคม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ขยายผล เผยแพร่ สื่อสารกับสังคม)

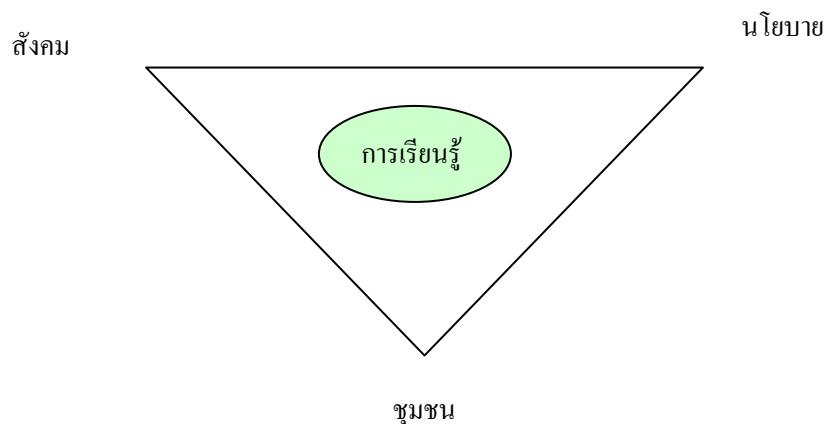
- เริ่มจากองค์ความรู้บางเรื่องมาเป็น “หัวเชือ” สรุการเชื่อมโยงประจำเดือนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของชุมชน
- การนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง สะท้อน “คุณค่า” และถ่ายทอด

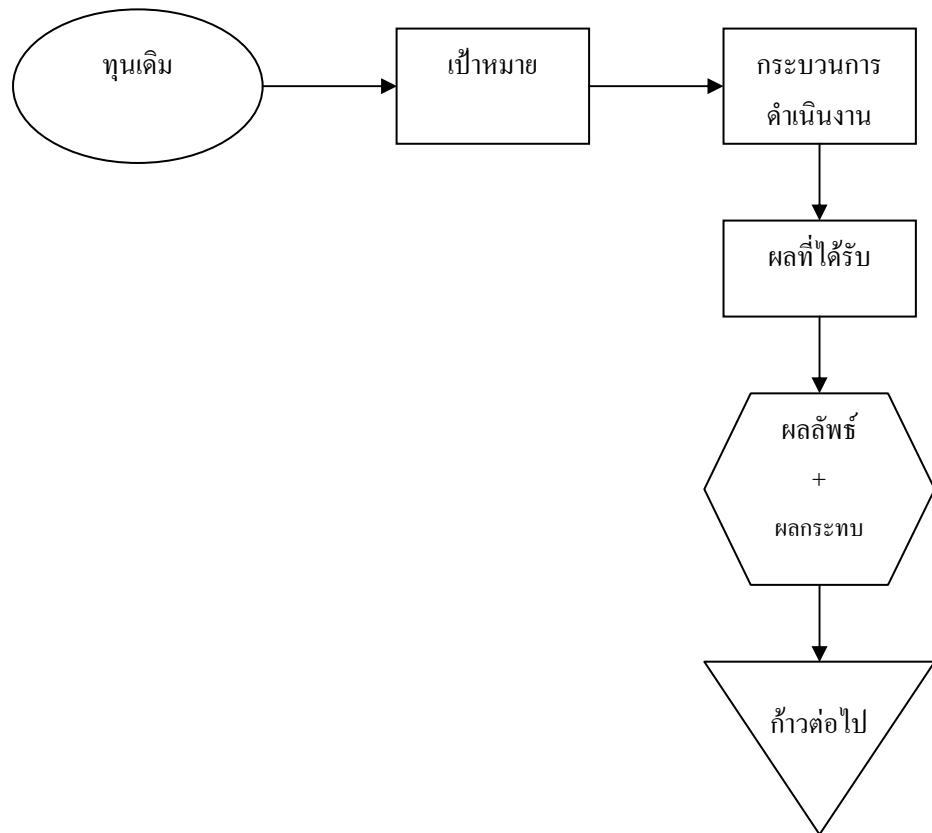
เรียนรู้กับต่างพื้นที่ นำมาเป็นบทเรียน พัฒนา เปลี่ยน พฤติกรรมเข้าไปเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับกลุ่ม խ่ายอื่นๆ ปรับตัวเข้าหากัน

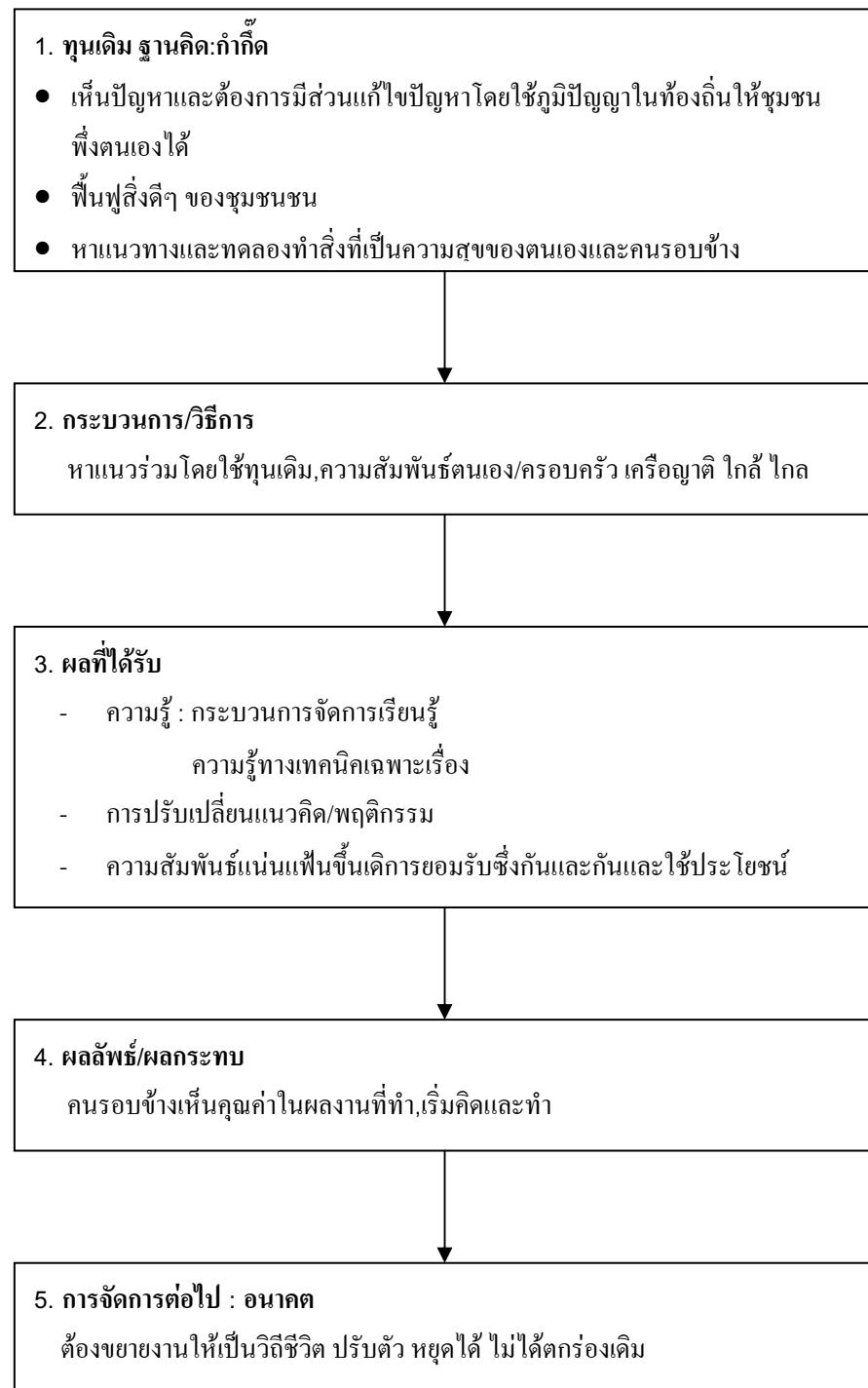

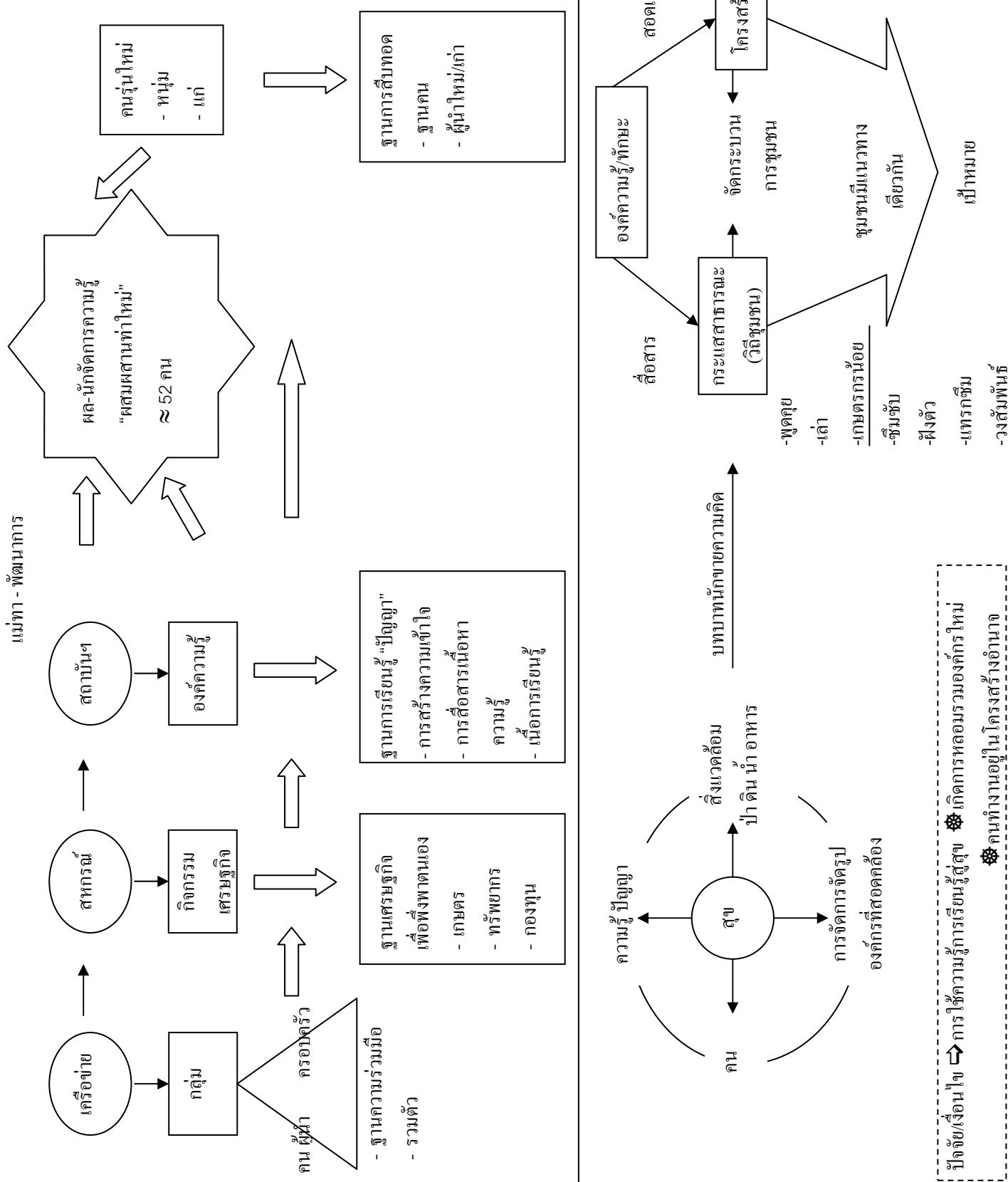
- แนวคิด โลกทัศน์ของผู้นำ
- การสืบทอดจากรุ่นต่อรุ่น
- มีโครงสร้าง
- ผสมผสานการจัดการรุ่นใหม่ รุ่นเก่า
- สร้างการเรียนรู้ระหว่างรุ่น
- เชื่อมประสานองค์กรทั้งในให้เข้ามาสนับสนุน กำหนดบุคลากรเข้าไปสู่จุดสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน
(จุดคนจัด)

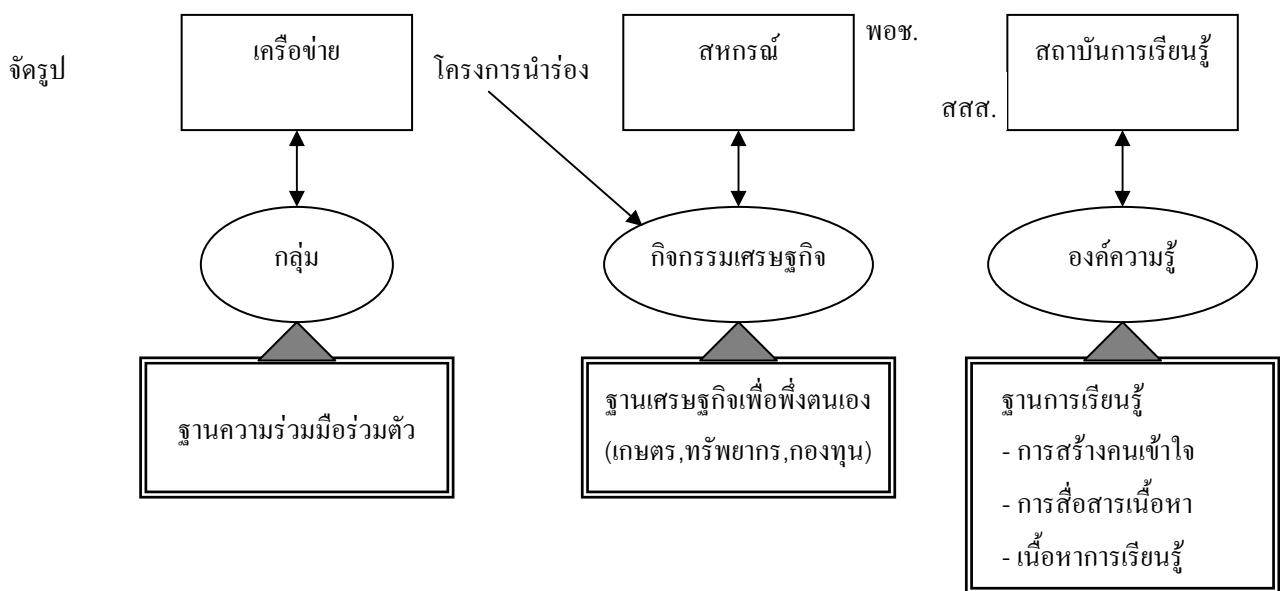
พื้นที่ปัจจุบัน

แม่ท่า

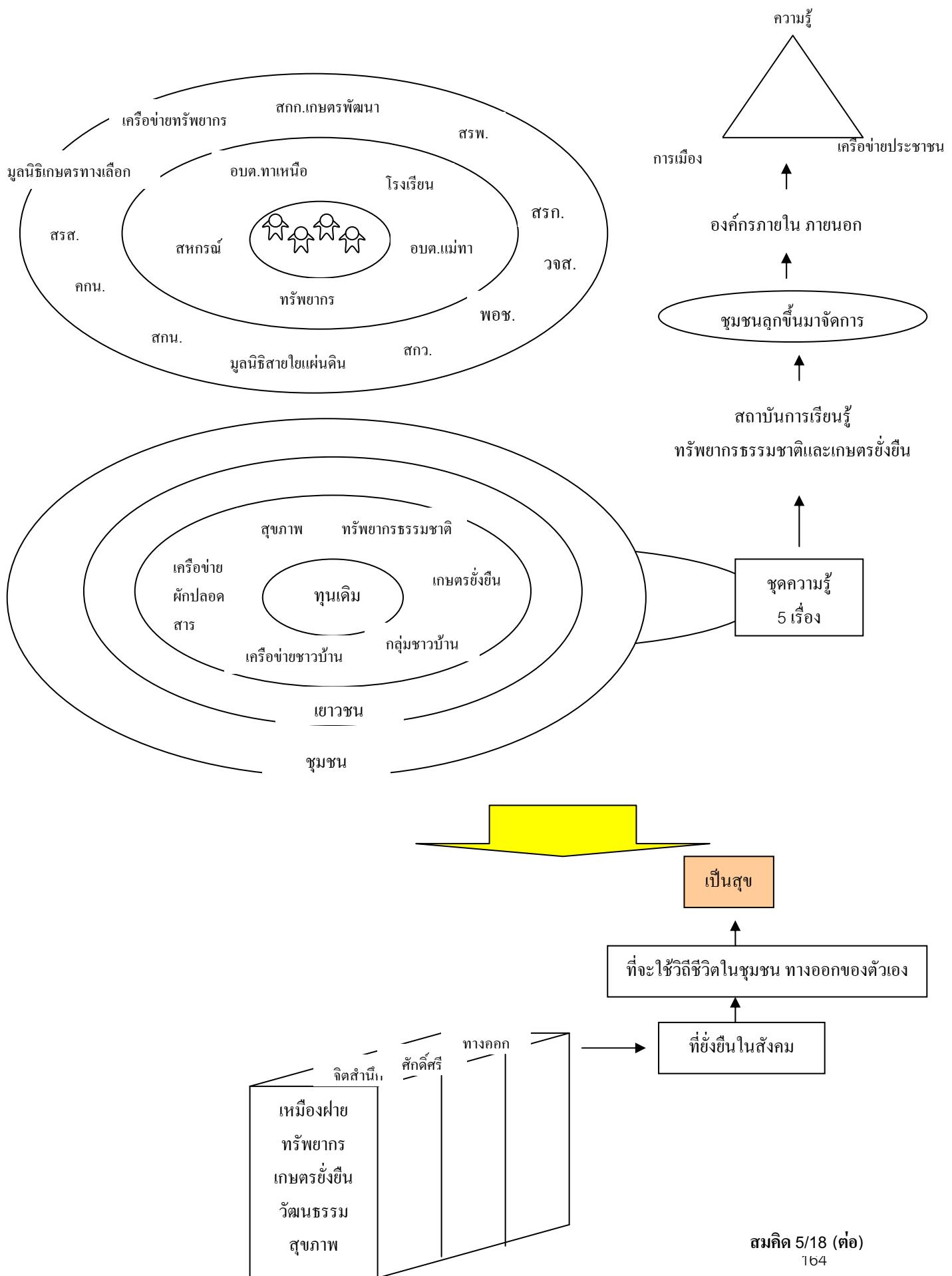
นักขัตการ ความรู้	ภาคเอกชน (NGOs)	<ul style="list-style-type: none"> - ภาคเอกชน (เป็นหลัก) - ภายใน → ผู้ใหญ่ (6) → เยาวชน (6) (เป็นผู้ช่วยภาคเอกชน - จิตใจ ทักษะ ความรู้ตามพรสวรรค์) 	<ul style="list-style-type: none"> - ภาคเอกชน (ที่ปรึกษา) - ภายใน → ผู้ใหญ่ (20) → รุ่นใหม่ (17) → เยาวชน (15) (ทักษะ ความรู้ จิตใจ เป็นระบบ)
องค์ความรู้	จากภาคเอกชน กลุ่ม/กิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ภาคเอกชน - ภายใน ไม่เป็นระบบ 	5 เรื่อง รวมรวมเป็นระบบ/เข้าใจ
เครือข่าย	กิจกรรมร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายภายใน - ภาคเอกชน ร่วมเป็นประเด็น (เกษตร, ทรัพยากร) 	<ul style="list-style-type: none"> - ภายใน - ภาคเอกชน เรียนรู้ทั้งประดิษฐ์ ประดิษฐ์ - การจัดการศึกษา
สถาบัน	ไม่มี - สวนไครสันมัน	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันเกษตรยั่งยืน - สถาบันทรัพยากร ศึกษาดูงาน, รับแขก 	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันพัฒนาทรัพยากรและ เกษตรยั่งยืนแม่ท่า - เคลื่อนความรู้ / หลักสูตร / ร.ร. - งานพัฒนา

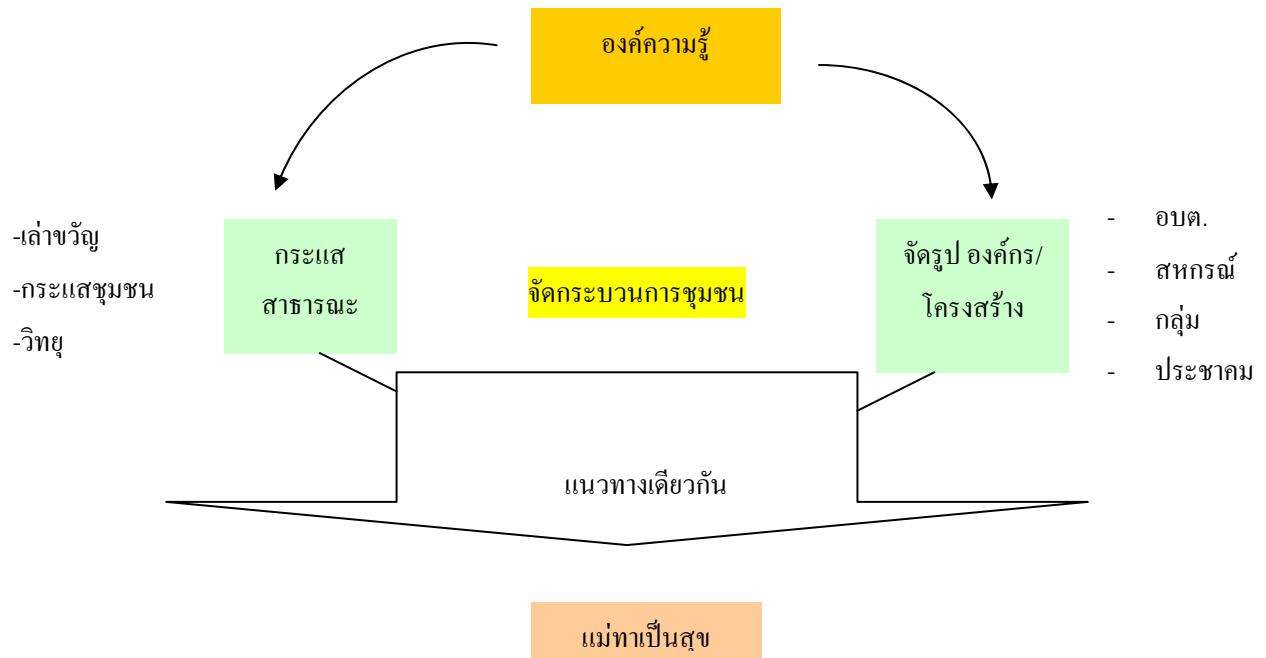
แม่ทا

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตเกษตรกรรมแสงหลักสู่เกษตรยั่งยืนทำได้อย่างไร? การสื่อสารสู่สังคม
2. ทำไมไม่ขยายผลให้กว้างออกไป
3. เกษตรกรรมยั่งยืนอยู่ได้จริงหรือ

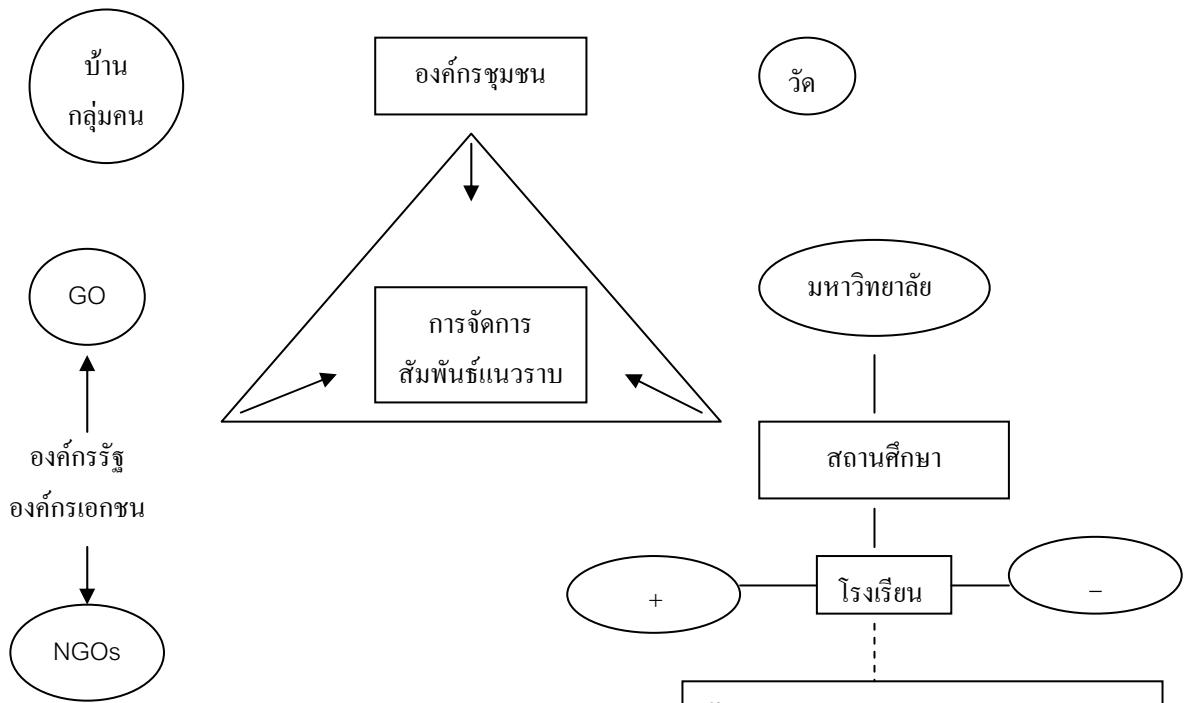
การเรียนรู้ชุมชน

- เกิดการตั้งค่าตาม ภายนอก เป็นเครื่องมือสังเคราะห์
- นักจัดการความรู้มีค่าตอบจากครอบครัว
  - การตั้งค่าตามร่วมกันแบบเดนใจทำได้อย่างไร
  - ค่าตอบของค่าตามคือฐานปัตรรุ่ม องค์กร คน การปฏิบัติการ

ประเด็นอภิปราย
กลไกการจัดการเรียนรู้ของคนในชุมชน

เงื่อนไขของครุ โรงเรียน

1. แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ (หลักสูตรท้องถิ่น) 70:30
2. รับรู้ โรงเรียนเป็นจุดจัดการเรียนรู้ได้เป็นระบบและต่อเนื่องได้
3. การมีส่วนร่วมจากโรงเรียนอาจจะมีมากน้อยขึ้นอยู่กับการจัดการความสัมพันธ์ กับนักจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น
 (เพื่อน, บ้านเดียวกัน ระดับบุคคล)
4. ใช้ท่าทีเชิงบวกทำงาน
5. ใช้หลักศาสนาธรรม การทบทวนตนเอง เป็นความเป็นสังคม (การอยู่/ทำร่วมกัน)
6. ใช้กลไกนโยบายจัดการ โดยมีพื้นที่ร่วมกัน รวมแสดงผลการดำเนินงาน
 ตามแนวคิด การเรียนรู้ชุมชนเป็นสุขและสื่อสารสุสังคม

ด้านบวก

- ประคุณของ การจัดการเรียนรู้ชุมชน
  - ครุภูมิปัญญา รวมจัดการเรียนรู้ ลูกหลานได้รับการเรียนรู้ ชุมชน ช่วงเวลาทำงานของพ่อแม่
  - สถาบันการเรียนรู้ หลักของชุมชน
- ด้านลบ**
- ทำลายคน ชุมชน วัฒนธรรม
  - 20-30 ปีก่อน ชาวบ้านขาดพื้นที่ในโรงเรียน

พื้นที่แม่ตัว

ข้อคิด เงินเป็นปัจจัยไม่ใช่เป้าหมาย

ฐานคิด

- พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์เพื่อรองรับวิถีชีวิต
- ผู้อยากรีบแหล่งเรียนรู้ด้วยความชุ่มชื้น
- มีพื้นที่แสดงรูปธรรมความรู้ วิถีชีวิต การเรียนรู้ของชุมชน
- สร้างรูปธรรมให้เป็นหลักฐานการปรับเปลี่ยนนโยบาย
- สร้างพื้นที่ต้นแบบของสามารถอย่างต่อเนื่อง
- ทำอย่างเจาะลึก ทุ่มเท
- ก่อนไปถึงเป้าหมาย ความสุขต้องชวนให้ช้าวบ้านเห็นทุกช่วง เห็นประโยชน์

กระบวนการ / วิธีการ

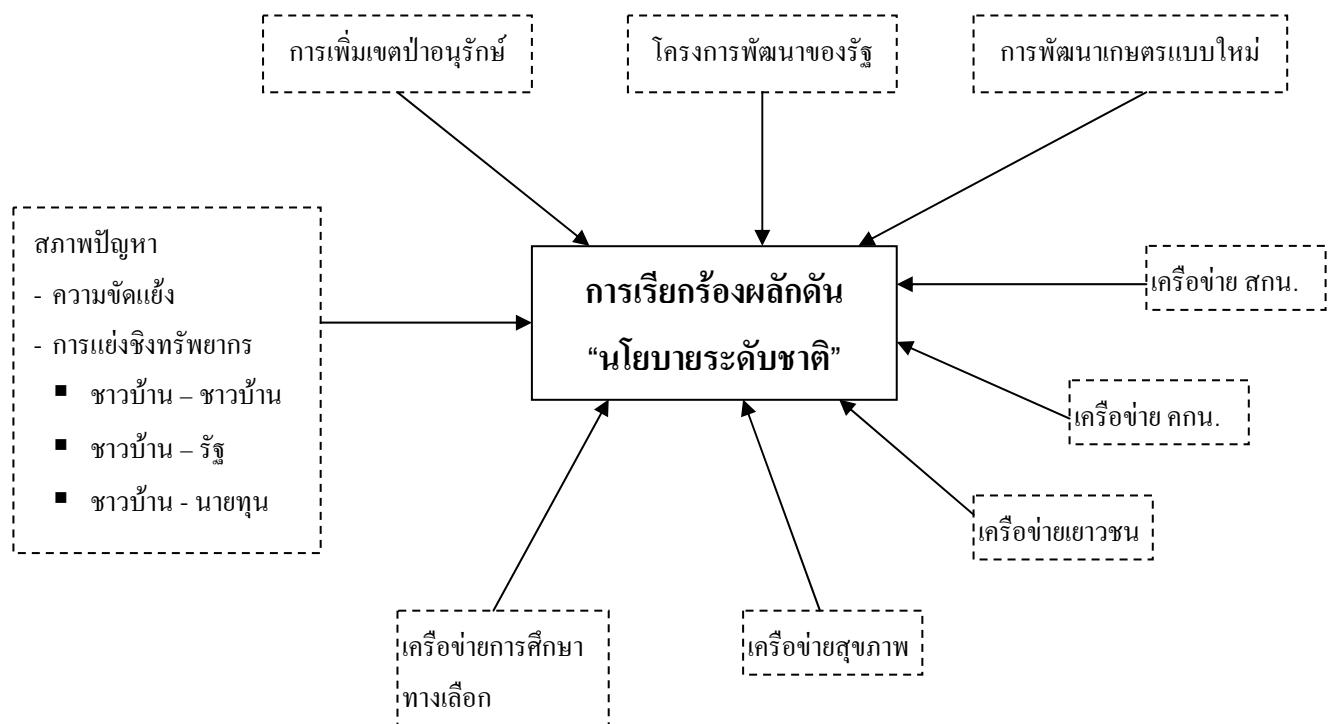
- ใช้คนทำงานที่มีศักยภาพแตกต่างกัน
- สร้างพื้นที่งานตัวอย่างเพื่อขยายผลการเรียนรู้
- ใช้ความรู้เป็นแกนขับเคลื่อนการทำงาน สร้างความรู้ร่วมกัน
- กระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดการแตกแขนงประเดิมการเรียนรู้
- การยอมรับแนวคิดดีๆ ของผู้ร่วมงานเรียนรู้ เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ เช่น เรื่องผู้ญา แม่ตัว
- การขยายผลการเรียนรู้ให้พื้นที่รูปธรรม ขยายวงสู่ท้องถิ่น ขยายสู่นโยบาย
- ทิศทางการปรับเปลี่ยนนโยบายต้องวิเคราะห์โครงสร้างสำนักงานฯ
- กำหนด ทบทวนคนทำงานให้ชัดเจน

ผลที่ได้รับ

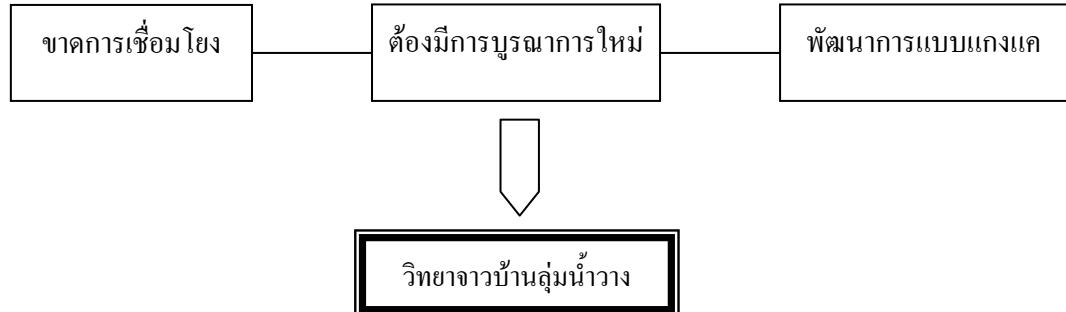
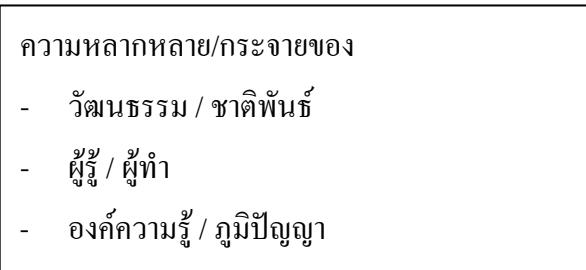
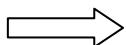
- คนทำงานเลื่อนสถานะเป็นนักจัดการความรู้จาก การปฏิบัติการ
- มีความสามารถในการถ่ายทอดการจัดการเรียนรู้
- มีความเชื่อมั่น
- ทำงานเป็นทีมได้ดี
- แนวคิดปรับเปลี่ยนจากสภาวะที่สร้างปัญหาไปสู่การป้องกัน / แก้ไขปัญหา
- ผลการเรียนรู้ระหว่างทางทำให้เกิดการเรียนรู้แตกตัวเป็นองค์รวม
- ขยายผลจากพื้นที่สู่เครือข่ายท้องถิ่น กับองค์กร / ภาคีที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์ ผลกระทบ

- คนทำงานมีภาระครอบครัว เงื่อนไขเวลา การมีส่วนร่วม
- จัดตั้งเรื่องผู้ญา (เรื่องวัฒนธรรม) แม่ตัว
- สร้างการเรียนรู้ในจุดเน้น ตัวชี้วัดความสุขและแนวทางการสร้างสุขภาวะ
- เกิดแผนงานต่อเนื่องเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากการทำงาน

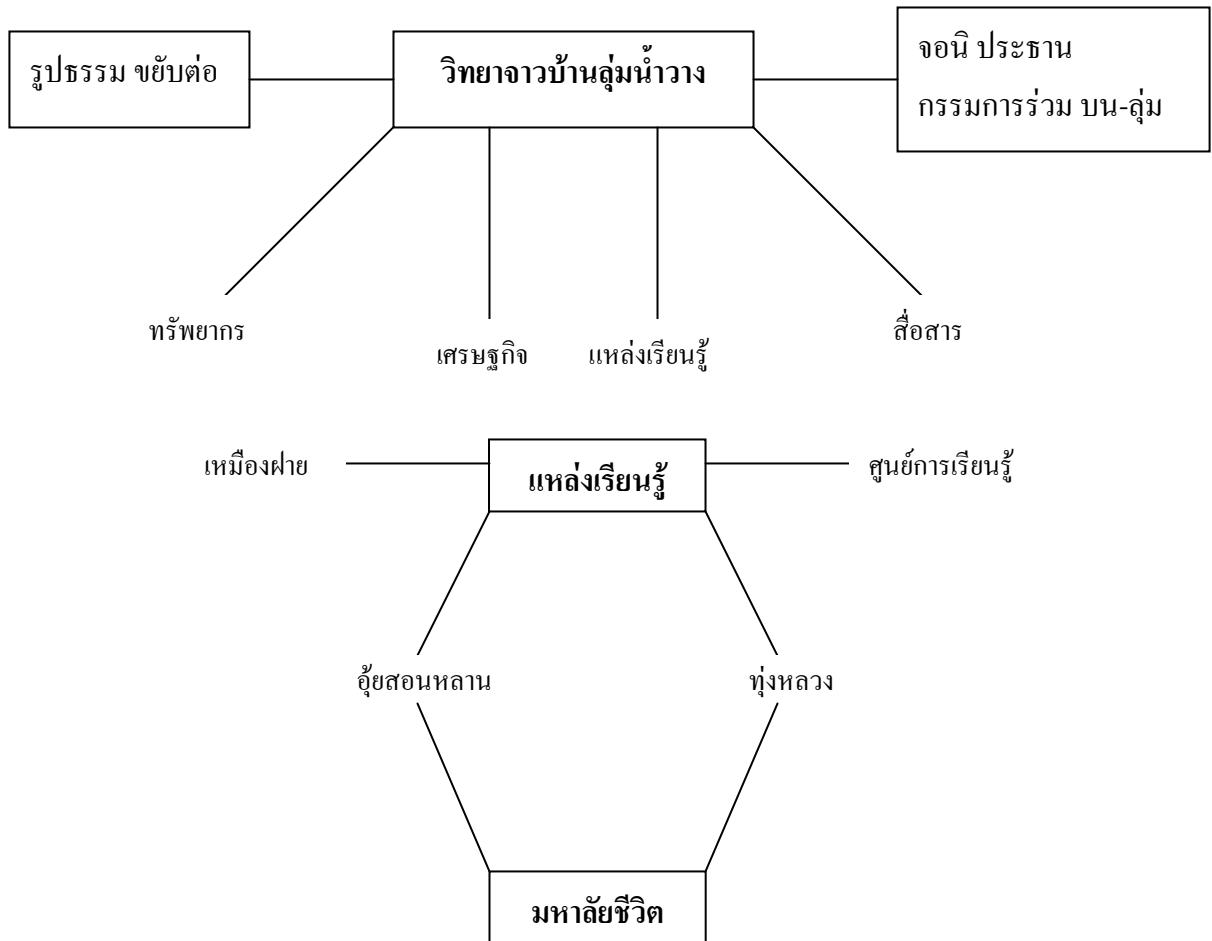

ระดับพื้นที่

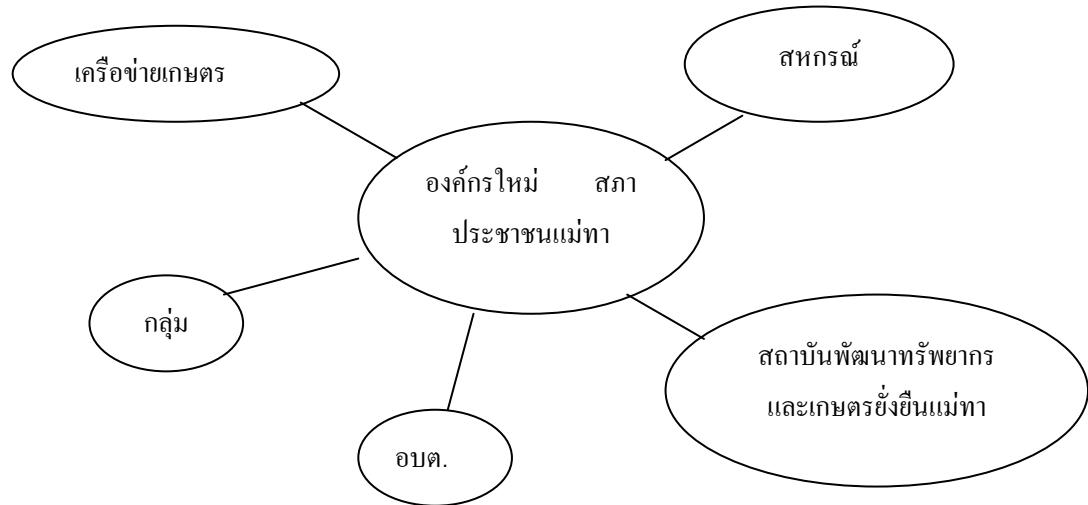

วิทยา Jawbān คุณน้ำวาง

องค์กรภาคีภายนอก (18 องค์กร)
องค์กรภาคีภายนอก (6 องค์กร)
แกนนำ (11 คน)
แกนนำ (10 คน)

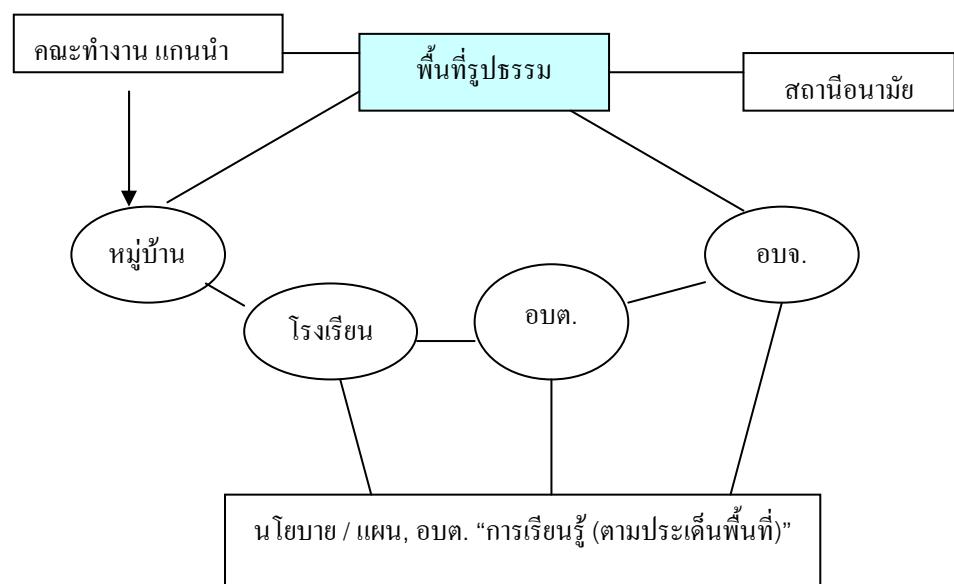
แม่ท่า

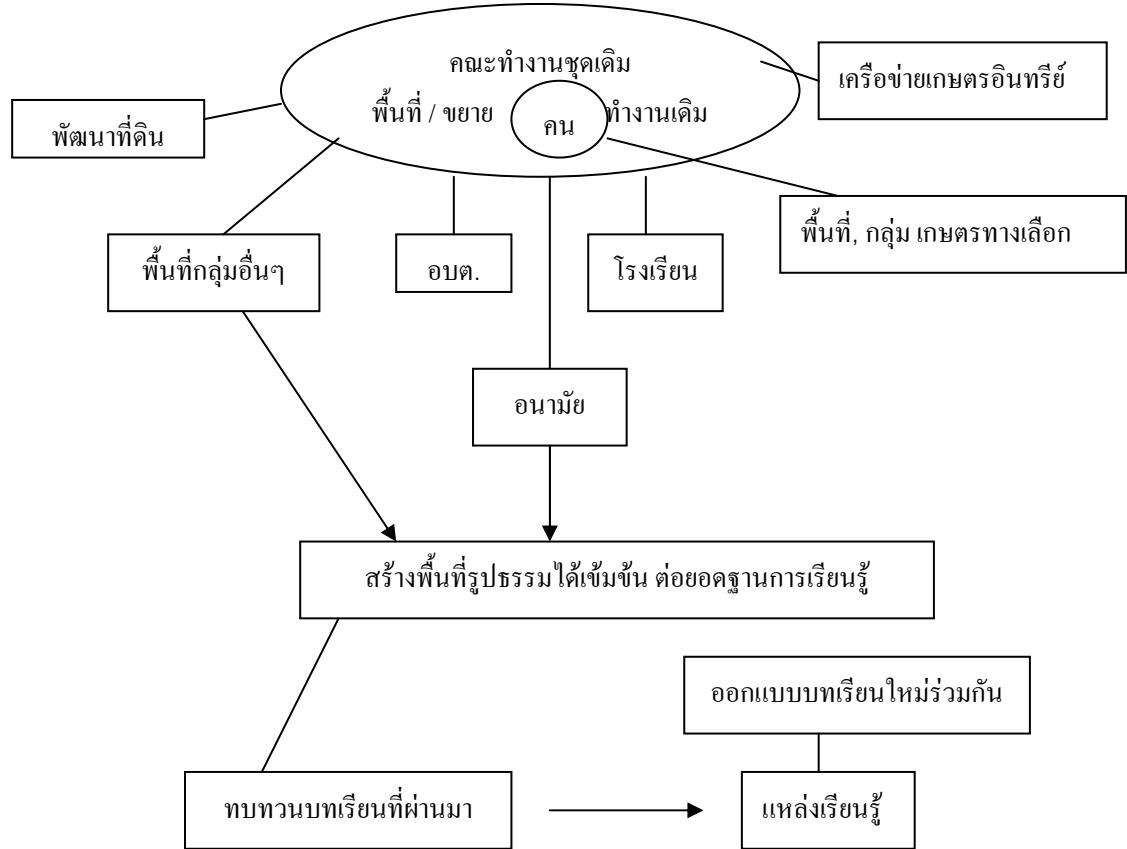
ระดมทุน

- ทุน
- คณ
- คณรุ้ง ประสบการณ์
- องค์กร อปต. เป็นองค์กรประสาน

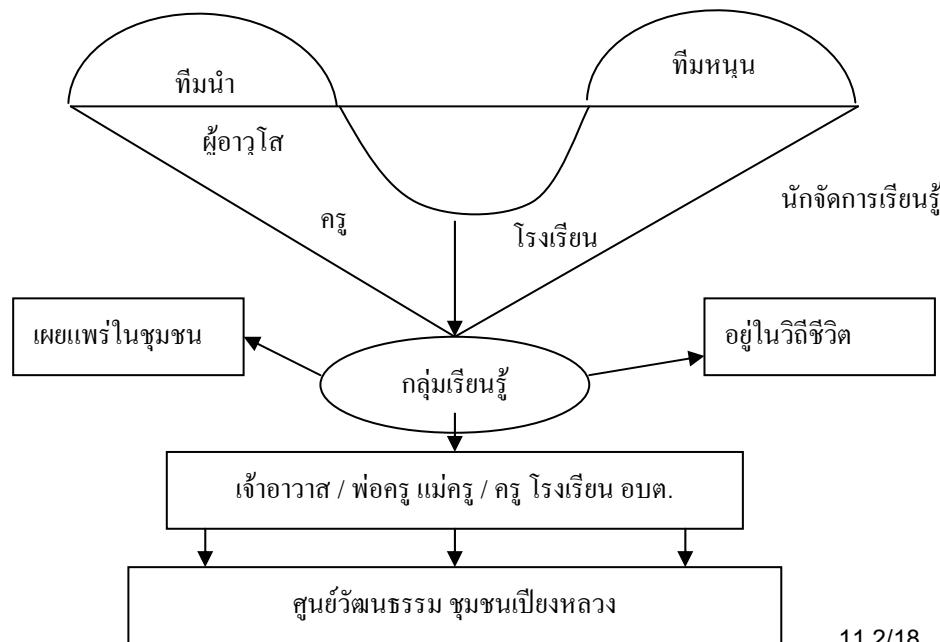
แม่ตีด้า

แม่สุริน

เปียงหลวง

แม่วราก

คน พื้นที่ ผลประโยชน์ ทรัพยากร

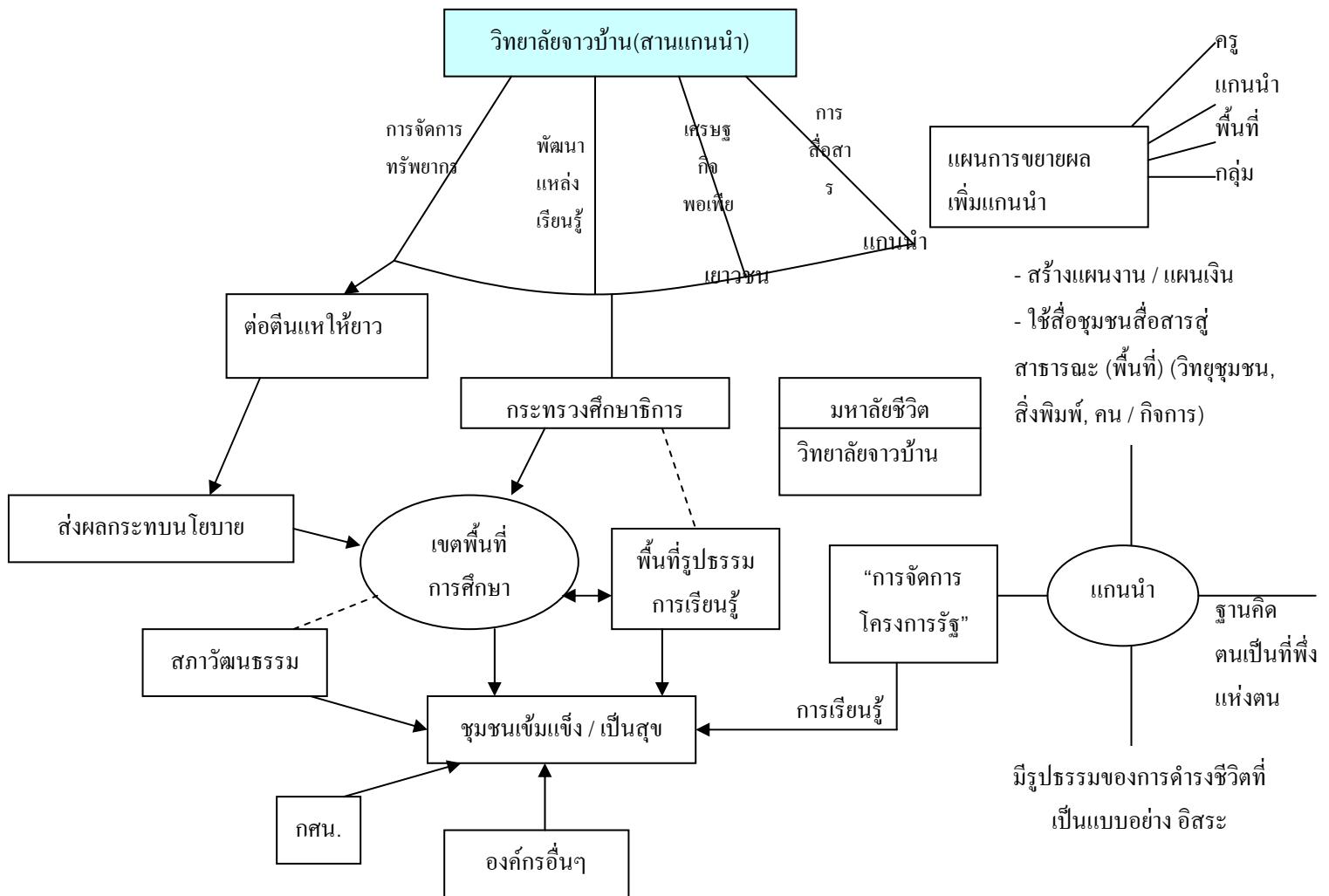
หลากหลาย + กว้าง + ลึก

ประชาคม
→
เรียนรู้

- การศึกษาปัจจุบันสร้างปัญญาหรือปัญหา แก้ปัญหาชีวิต / ชุมชน ได้หรือไม่
- รวมคนวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหา
- แนวคิดวิทยาลัยจากบ้าน มหาวิทยาลัยชีวิต

(อุยระห่วงการประมวลข้อมูล / ความรู้เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติ)

1. การจัดการทรัพยากร
2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ (ทุ่งหลวง, คุ้ยใจคำ, องค์กรเหมืองฝาย)
3. การต่อสู้ชุมชน
4. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง (ทุ่งหลวง บัน ล่าง)

ทิศทาง

1. การสร้างโถรกรรมความร่วมมือกับองค์กรภายนอก
  2. การเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาในระบบ
  3. การพัฒนาระบบการจัดการวิทยาลัยจากบ้านให้เป็นองค์กรที่ชัดเจนเชิงปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ชุมชน ผู้นำชุมชน

แม่วあげ

ฐานคิด – กำกັດ

- การเรียนทำให้คิดคิดได้, ตัดสินใจได้ถูกต้องแม่นยำ
- สร้างพื้นที่ความรู้ชุมชนให้ถูกใช้ในชีวิตจริง
- นักจัดการความรู้ต้องจัดการตัวเองได้, เป็นแบบอย่างคนอื่นได้ในการดำเนินชีวิต
- สัดส่วนการจัดการเรียนรู้ในระบบมีเพียง 25% ที่เหลือเป็นการเรียนรู้นอกระบบ/อัธยาศัย : จะมีแนวทางจัดการอย่างไร, สถาบันการเรียนรู้จะทำหน้าที่อย่างไร
- นักจัดการเรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปอย่างไร
  - เชื่อมั่นว่าคนคิดได้คิดเป็น
- การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้มีปัจจัยเงื่อนไขและแตกต่างกันตามบริบทของคน/ชุมชน
- แนวคิดเกิดจากการปฏิบัติในกระบวนการฯ ได้รับประสบการณ์ บทเรียนและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- คำตามเป็นเหตุให้ได้คาดคะบ/ข้อมูล/ความรู้ที่มีกับสถานการณ์
- การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ละน้อย เป็นขั้นตอนจากประสบการณ์จริง

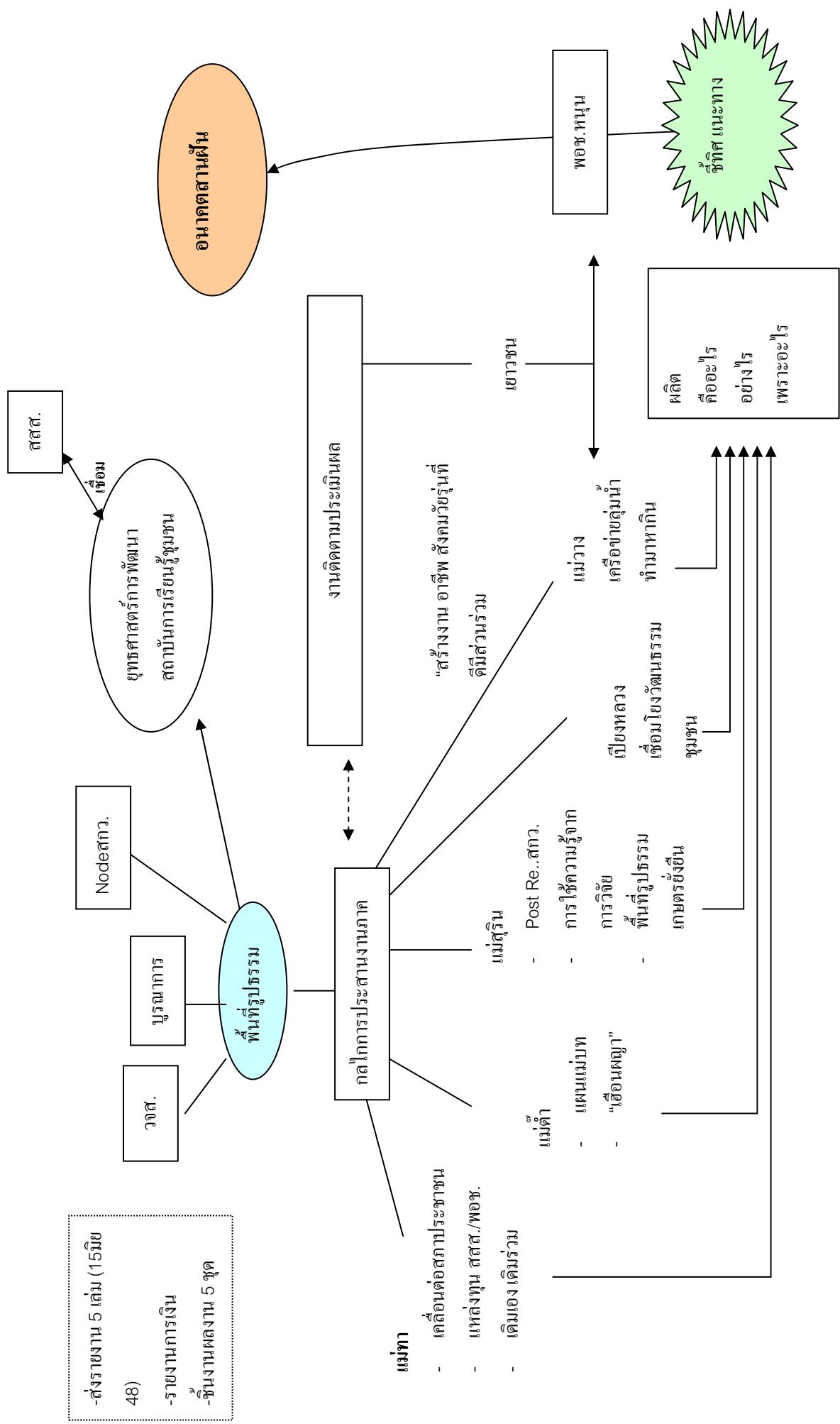
กระบวนการ

- การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นที่จริงในชุมชน
- อาศัยเครื่องมือช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเครื่องมือจากการเรียนรู้เท่าที่ต่างๆ
- ผู้นำชุมชนมีพื้นที่งานให้กับคนรุ่นใหม่ในการพิสูจน์การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี
- สร้างกระบวนการการเรียนผ่านหลายบริบทหลายกิจกรรมทั้งกว้างและลึก

ผลลัพธ์/ระบบ

- การเคลื่อนกระบวนการทัศน์, ทักษะคนทำงานจากชาวบ้านเป็นนักจัดการเรียนรู้(ถ่ายทอดนำเสนอด้วยตัวเอง)
- สามารถสักดิ์สอดองค์ความรู้, จับประเด็นสำคัญได้
- นักจัดการเรียนรู้ขยายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
- มองประโยชน์/ประโยชน์คนอื่น, ชุมชนกว้างขึ้น

ຕະຫຼາດລາວມະນາຄາຮັດຕະຈຸບັນ 27 ລົງທະບຽນ 2548

ภาคผนวก

5. ประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ ครั้งที่ 2/2548

สรุปประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปปัตตม

“การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน”

ครั้งที่ 2/2548

วันที่ 27 มิถุนายน 2548

ณ โรงเรียนธาริน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

กรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

1. พระมหาบุญช่วย ศรีวนิจิ	กรรมการ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พิชิยาลัย
2. อาจารย์มาลา คำจันทร์	กรรมการ	โองเอียนสีบ้านภูมิปัญญาล้านนา
3. คุณนิคม บุญเสริม	กรรมการ	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา
4. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	กรรมการ	โครงการติดตามประเมินผล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ราชภัฏพิษิษฐา
5. คุณสมคิด ตุ้มอินมูล	กรรมการ	สถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรกรรม ยั่งยืน ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน
6. คุณประหยด จตุพรพิทักษ์กุล	กรรมการและเลขานุการ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กรรมการที่ไม่ได้มาร่วมประชุม(เนื่องจากติดราชการ/ติดภารกิจ)

1. คุณสวิง ตันอุด	ประธานโครงการ วิทยาลัยจัดการทางสังคม
2. คุณทรงพล เจตนาวนิชัย	กรรมการ โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ เพื่อชุมชนเป็นสุข
3. คุณชัชวาลย์ ทองดีเลิศ	กรรมการ วิทยาลัยการจัดการทางสังคม
4. ดร.สมคิด แก้วทิพย์	กรรมการ ศูนย์ประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ สกอ.มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. คุณจอนิ โยไดเชา	กรรมการ วิทยาลัยจากบ้านลุ่มน้ำว้า
6. อาจารย์อวรวณี โภกาสพัฒนกิจ	กรรมการ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. คุณอรุณี เวียงแสง	กรรมการ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. อาจารย์ปาริชาติ วัลลย์เสถียร	สวส.ส่วนกลาง	โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
2. ว่าที่ร.ท.สัคร พนา	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้สารเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืน เมื่อสุริน
3. อาจารย์ส่างคำ จางยอด	ผู้ประสานงาน	โครงการสืบสานลายไถชุมชนบ้านเปียงหลวง
4. นายพัฒน์ อภัยมูล	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนเมท่า
5. คุณนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนเมท่า
6. คุณໂກສລ ສິງຫຼົກອອງແກ້	เจ้าหน้าที่	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนเมท่า
7. คุณเทอดศักดิ์ กองพรหม	เจ้าหน้าที่	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนเมท่า
8. คุณไพบูลย์ ภิโลคำ	เจ้าหน้าที่	วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำว้าง
9. คุณนนัสชัย สังคมสุ่สิ	เจ้าหน้าที่	วิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำว้าง
10. คุณสหทัย วิเศษ	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
11. คุณประดง ทรงวันศรี	เจ้าหน้าที่	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
12. คุณแสงเดือน ใจล้า	เจ้าหน้าที่	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
13. คุณเรียมจันทร์ บรรเทิง	เจ้าหน้าที่	โครงการติดตามประเมินผลศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สักทรา

14. ดร.อนุรักษ์ ปัญญาอุวรรณ์	เจ้าหน้าที่	โครงการติดตามประเมินผล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท่องถิน ราชภัฏโพธิ์สัมภាត
15. คุณอารียา กาแก้ว	เจ้าหน้าที่	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท่องถิน ราชภัฏโพธิ์สัมภាត
16. คุณนัยนา หวานคำ	ผู้ประสานงานสำนักงานกลาง	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17. คุณปริศนา พรมมา	เจ้าหน้าที่ข้อมูล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18. คุณสุนันทา มิสาระ	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เริ่มประชุม เวลา 9.45 น.

การประชุมคณะกรรมการอำนวยการดำเนินการโครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปปั้น “การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน” ในคราวนี้นับเป็นครั้งที่ 4 ของโครงการ และเป็นครั้งสุดท้ายก่อนการสิ้นสุดโครงการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานสนับสนุนการวิจัย(สกว.) และด้วยแนวคิดของโครงการที่ปัจจุบันให้เกทีการประชุมกรรมการ อำนวยการเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในโอกาสนี้จึงเป็นการประชุมเพื่อการเสนอผลการประเมินโครงการและการค้นบทเรียนสำคัญของแต่ละโครงการและทิศทางงานในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดตามวาระการประชุมดังนี้

วาระที่ 1 การเสนอผลการประเมินผลโครงการ

ก่อนการเสนอผล ได้เสนอบททวนที่มาของโครงการและแนวความคิดของการริเริ่มโครงการ วัตถุประสงค์ และแนวทางการปฏิบัติการของโครงการ ดังนี้
โครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปปั้น “การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน” ริเริ่มขึ้นจากแนวความคิดที่จะพัฒนาพื้นที่รูปปั้นตามนัยยะ 4 ความหมายดังนี้

1. สร้างการเรียนรู้ “กระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนไทยภายใต้บริบทใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดขึ้นมากขึ้น”

2. เป็นกระบวนการสร้างแรงกระเพื่อม การเสริมสร้างการขยายตัวอย่างเป็นรูปธรรมให้เห็น "ชุมชน ทางเลือก" อย่างหลากหลาย ที่จะไม่ยอมศิโรราบกับกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นปัจเจกและการบริโภคนิยม
3. ยกระดับกระบวนการทำงานสื่อสารกับสังคมเพื่อ "การขยายพื้นที่ทางสังคม"
4. สร้างสรรค์การทำงานเชิง"บูรณาการ"การสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม

ทั้งนี้เนื่องมาจาก การวิเคราะห์ปัญหาในกระบวนการการทำงานพัฒนาสังคมของเครือข่ายประชาสังคมพบว่ามีข้อจำกัดในการจัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาที่สำคัญ คือ

1. ชุดข้อมูล องค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ยังขาดกระบวนการทดสอบและสังเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงและความเข้าใจในระดับหลักคิด
2. ขาดเครื่องมือ "กระบวนการจัดการความรู้" ที่มีประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม ที่มีความรุนแรงลับซับซ้อนในปัจจุบัน เช่น กระบวนการศึกษาประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม กระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชน กระบวนการสื่อสารกับสังคม เกณฑ์ชี้วัดและการติดตามประเมินผลงานพัฒนา เป็นต้น
3. ขาดกลไกและกระบวนการในการประสานเชื่อมโยง ความร่วมมือการจัดการความรู้ ทั้งคน องค์กร และข้อมูลความรู้ เพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้ของสังคมที่มีพลังและต่อเนื่อง
4. ขาดนักพัฒนาหรือนักจัดการความรู้รุ่นใหม่ ที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยง เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและมีทักษะความสามารถในการเป็นนักจัดการความรู้ ที่จะทำให้กระบวนการพัฒนามีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาสังคม โดยเน้นย้ำของพื้นที่รูปธรรมจึงเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชน โดยใช้พื้นที่เป็นหลัก(Area Base) สร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างรูปธรรมการเรียนรู้

การดำเนินงานของโครงการ เน้นความร่วมมือขององค์กรภาคประชาชนและเครือข่าย องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สถาบันการศึกษา เพื่อที่จะร่วมกับสร้างสรรค์การเรียนรู้ ภายใต้ยุทธศาสตร์พื้นที่รูปธรรม โดยยึดหลัก ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ
2. การเสริมสร้างศักยภาพ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุข เป็นเป้าหมายร่วม

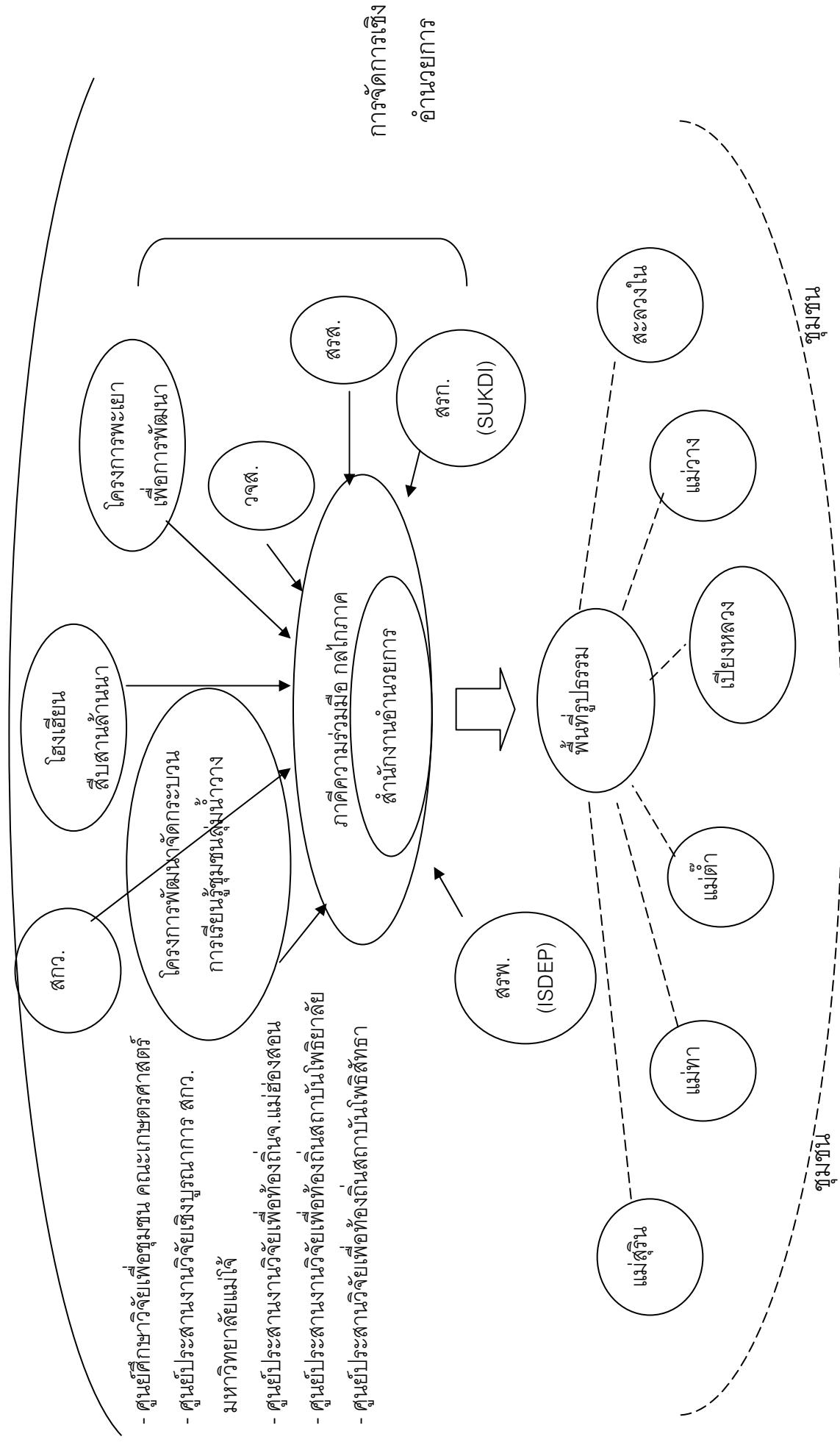
3. เศร้าพในฐานความรู้ที่ทุกคนเข้าร่วมได้ มีการสั่งสมบทเรียนมาระดับหนึ่งเป็นพื้นฐานในต่อยอดจากพื้นฐานประสบการณ์เดิม
4. ผู้เรียนสร้างให้เกิดชุดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่มาจากการลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการต่อยอดองค์ความรู้ของกันและกัน
5. เน้นการทำงานที่มุ่งสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคี ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันให้มากขึ้น เพื่อจะทำให้มีการเรียนรู้ร่วมและเกิดประโยชน์ต่อการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนและสังคม
6. เศร้าพในความหลากหลายกระบวนการและรูปแบบทำงาน ที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทที่แตกต่างหลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ

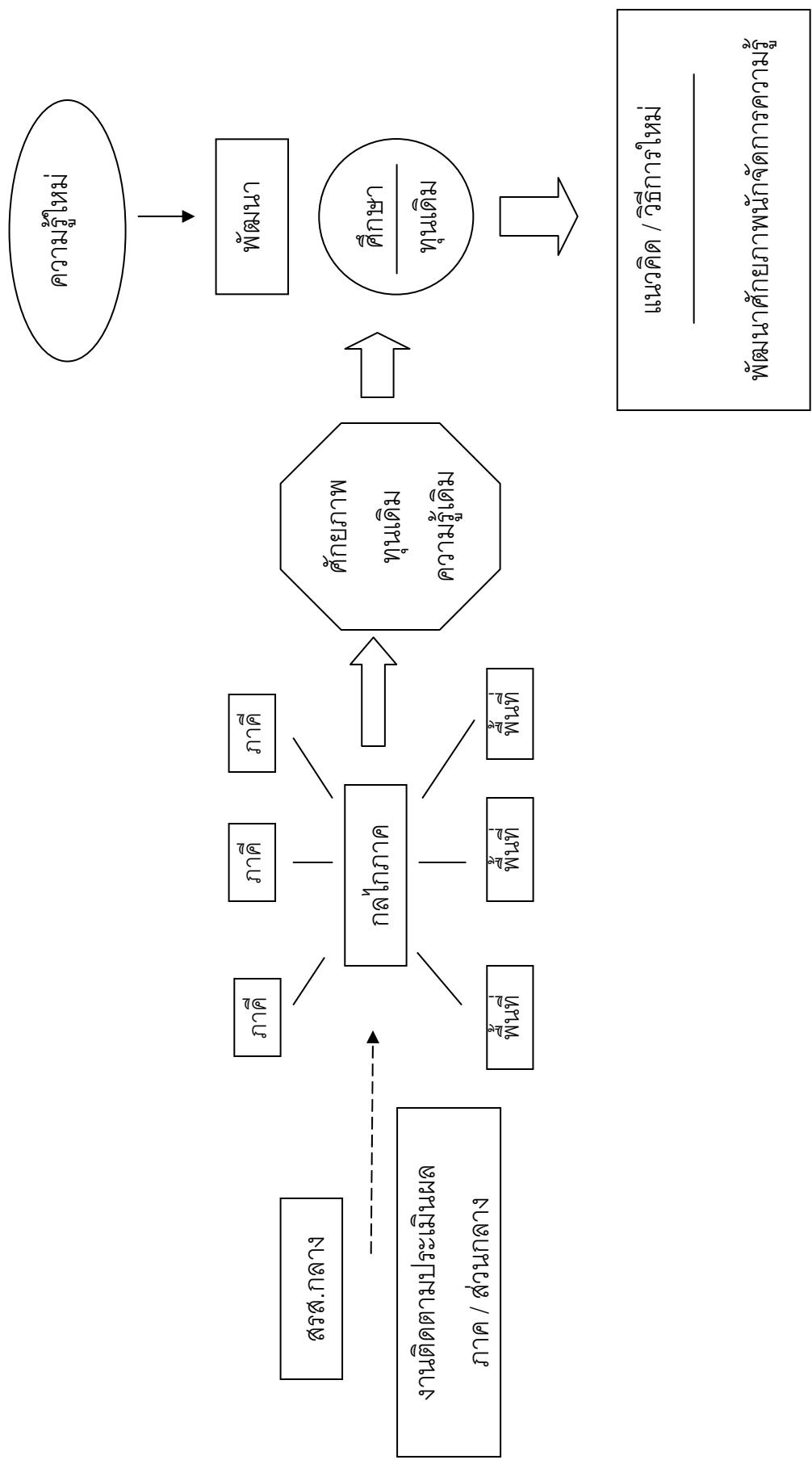
วัตถุประสงค์ทั่วไป

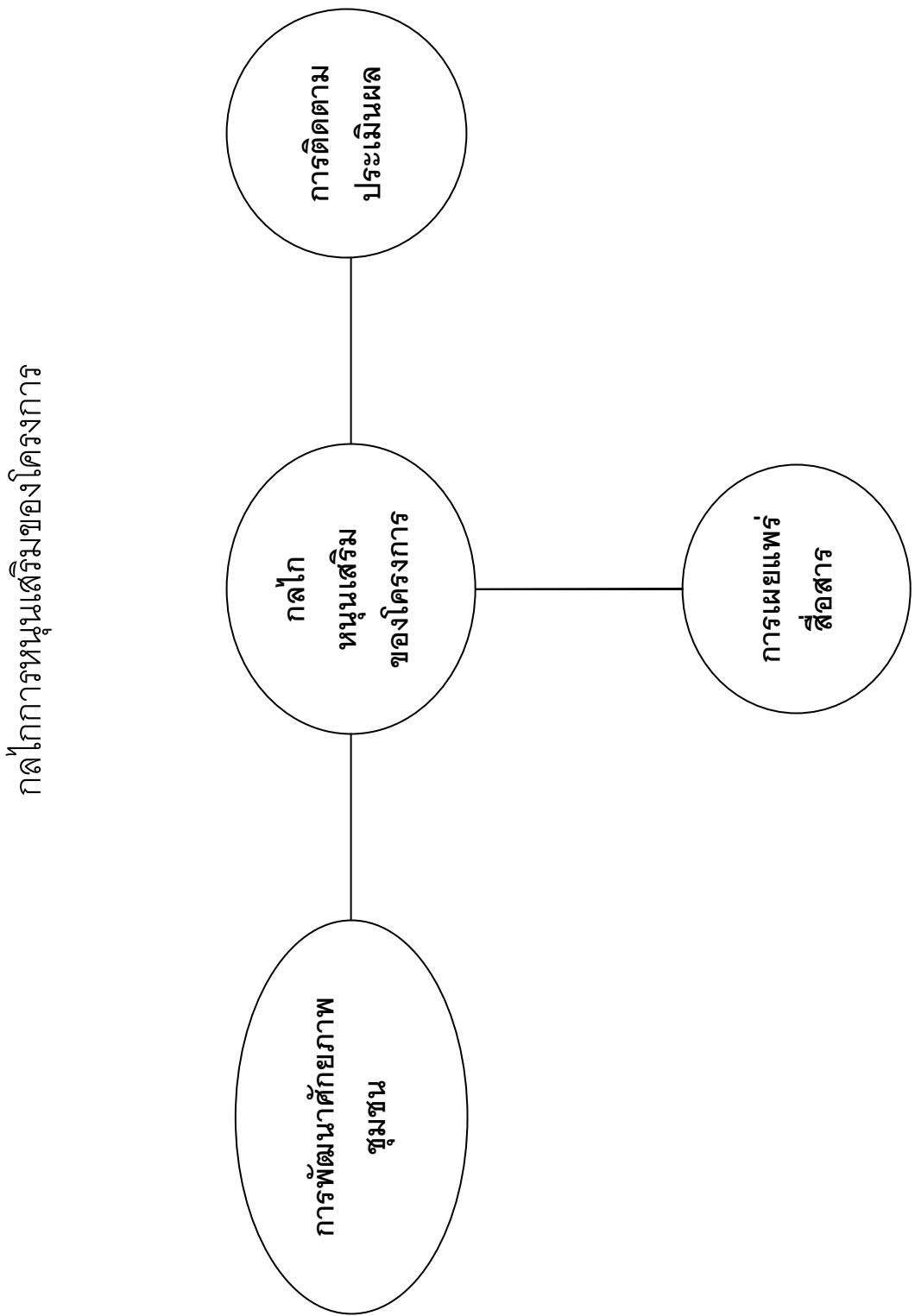
องค์กรชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประสบความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่นและองค์กรทางสังคมเพื่อสร้างการเรียนรู้สร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นสุข และพึงตนเองได้ บนพื้นฐานของการจัดการด้วยองค์ความรู้ชุมชนที่มีอยู่พร้อมกับการประยุกต์ใช้กับความรู้จากภายนอกให้เหมาะสมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์เฉพาะ(15 เดือน)

1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้นำองค์กรชุมชนนักพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเยาวชนที่มีบทบาทการจัดการความรู้ชุมชนให้มีความสามารถเป็นนักจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อนำเสนอการพัฒนาใกล้และกระบวนการจัดการเรียนรู้ชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นสุข
3. เพื่อเสริมสร้างรูปธรรม"แหล่งเรียนรู้ชุมชน"ในการแก้ไขปัญหา การจัดการทรัพยากร การพัฒนาแบบแผนการผลิต การสืบสานวัฒนธรรมจากฐานประสบการณ์เดิมสู่การจัดการชุมชนให้เป็นสุขได้อย่างเป็นระบบ และบูรณาการสู่ความเป็นองค์รวม ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนอื่นได้จริง
4. เพื่อยกระดับกระบวนการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ชุมชนสู่สังคม ทั้งสื่อพื้นบ้านและสื่อที่เหมาะสมกับการรับรู้แบบใหม่ โดยใช้ตัวบุคคล ชุมชน เป็นฐานในการสื่อสาร ที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคประชาชนสังคม

ด้วยโครงการฯ ได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการสร้างส่วนกลางในรายละเอียดต้นของโครงการฯ ซึ่งมีประเด็นคำถามท้าทายของคณะกรรมการฯ หลายประการที่โครงการฯ ต้องค้นหาคำตอบในช่วงเวลา 18 เดือน ของโครงการที่ผ่านมา และควรได้มีการแลกเปลี่ยน ค้นหาคำตอบที่ชัดเจนร่วมในการสรุปผลงานของโครงการในโอกาสนี้ คือ

- กระบวนการทำงานของโครงการต่างจากเดิมอย่างไร
- กระบวนการสร้างผู้นำ/คนรุ่นใหม่ สัมพันธ์กับการสร้างชุมชนเป็นสุข
- กลไกการจัดการเรียนรู้ในเชิงสถาบันเป็นอย่างไร
- สิ่งใหม่ๆ (นวัตกรรม) ที่ร่วมกันสร้างเพื่อสังคมเรียนรู้

การนำเสนอผลการประเมินผลโดย ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ และคณะ
(เอกสารแนบท้ายรายงาน)

อาจารย์สมพงษ์ เสนอพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวความว่า การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการปฏิบัติ ทำให้รู้จริงและแม่นยำ ตรงกันข้ามกับการสอนให้เรียนรู้ และไม่ได้เรียนรู้จริง ซึ่งมักเป็นเพียงการเรียนรู้เพื่อให้สอบได้ หรือเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ทิ้ง ด้วยความชอบคุณที่ให้ผนวกได้มาเรียนรู้ ณ ตรงนี้

ข้อสังเกตจากการประเมินผล

ประยัด จตุพรพิทักษ์กุล

หลายเรื่องที่เป็นข้อสังเกต ไม่แน่ใจว่าเป็นการวิเคราะห์จากพื้นที่หรือเปล่า บางประเด็นที่อาจารย์พูดยังสับสนกับเรื่องรูปธรรมในพื้นที่ อีกเรื่องอย่างให้ข่ายความเรื่องเกณฑ์การประเมินว่าพื้นที่ไหนได้กี่ดาวได้เท่าไหร่ ใช้อะไรเป็นตัววัด

นัยนา หมายคำ

จากเดิมที่เรารอๆ คุ้นเคยกับความเป็นโครงการ โครงการใหญ่ บางส่วนก็ยังคงด้วยในเชิงความคิดconcept ของโครงการ คำถ้าของอ้วน(คุณประยัด) คือถ้าให้เชื่อมโยงในเชิงรูปธรรมกับconcept ที่ยังคงด้วยในมาพากเจ้าก็อาจจะตามทันและเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น ส่วนที่สองคือหลายส่วนมีเกณฑ์การวัดระดับนั้นมีมาตรฐานอย่างไรในการตัดสิน สองคำถ้าค่ะ

อาจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

เราจะดูว่าสถานะของเรื่องนั้นมันอยู่ประมาณไหน เรื่องเกณฑ์การวัด ยกตัวอย่างเช่นถ้ามีเป้าหมายว่าผลได้แต่งงาน เราก็จะดูหลักฐานว่าขั้นที่หนึ่งได้รู้จักกับคนรัก สองได้มีโอกาสสูดคุยกันหรือได้จีบ สามคือมีเงื่อนไขการหมั้น สี่คือได้แต่งงาน ห้ามีบุตร เรายังดูหลักฐานร่วงรอยเหล่านี้ แต่เราไม่ได้มีบรรทัด เจ้าดูจากตัวอย่างหลักฐานที่ปรากฏในเชิงการเขียนโดย บันทึกได้เป็นบรรทัดโดยตรง แต่เรื่องไหนอยู่ระหว่างดับไดก็เป็นความเห็นของทีมเท่านั้นเองไม่ได้แปลว่าเรื่องนี้ตัดสินภายในได้ก้าวขึ้นตัวริบ หรืออะไร

อย่างกรณีแม่ตั้มมีการถอดความรู้ท้องถิ่นเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าขึ้นมาชัดเจน อย่างนี้เข้าสมควรได้ 4 ดาว ของแม่ทากพยาภยามถอดความรู้แต่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการบันทึกยังไม่เป็นหลักเป็นฐาน อย่างนี้ก็ไป 3 ดาว เมื่อว่างทำเรื่องความรู้ในเรื่องการจัดการธรรมชาติ แต่รูปธรรมของชุดความรู้ยังไม่ออก เห็นแต่เป็นแนวคิด อันนี้คือสิ่งที่ประมวลจากหลักฐานและสภาพจริง กรณีนี้เป็นความรู้ที่ประมวลสรุปขึ้นมา ซึ่งผู้เรียนแต่ต้นแล้วว่ามันเหมือนเอาอะไรไปแหงกระสอบข้าว ผูกคิดว่าตำแหน่งนี้น่าจะเป็นหลักฐานเป็นตัวแทนของพื้นที่ได้ แต่เรียนว่าเรื่องการติดตามประมินวันนี้เพียงสะท้อนได้ว่าแต่ละพื้นที่มันแตกต่างหรือเหมือนอย่างไร แต่ไม่ได้ไปบอกว่าพื้นที่ตรงนั้นสำคัญตรงนี้ล้มเหลวไม่ใช่นะครับ แต่ดูว่าเราขับเคลื่อนงานต่อตรงไหนที่มันยังไม่ชัด อย่างของแม่ทากเป็นไปได้ใหม่ถ้าจะเผยแพร่องค์ความรู้สู่การเรียนรู้ของคนภายนอกได้ มันถูกบันทึกเป็นหลักฐานและพร้อมที่จะนำไปใช้งานได้อย่างทันทีทันใด แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่ความรู้มันยังอยู่ในคนอยู่ก็ถือว่ามันไม่ชัด

นัยนา หมายคำ

เรื่องเกณฑ์คิดว่านำเสนอด้วยลายจุดเหมือนกัน เรื่องผลที่เกิดขึ้นและเรื่องบริบทของชุมชน ไม่แน่ใจว่ามันจะชัดเจ้งกับสิ่งที่เราบอกว่า เรายุ่งหะกับความหลากหลายของชุมชนหรือเปล่า เรายังลังเลว่าความหลากหลายของบริบทมันอาจจะมีมุ่งเรื่องแนวทางวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่ว่าเราใช้เกณฑ์กลางๆ อย่างเช่นบอกว่าแม่ทากมีความรู้กลางๆ หรือปานกลางค่อนข้างดีมันจะเป็นการสร้างข้อจำกัดของพื้นที่ หรือว่าเราสามารถบานงตัวไปจับหรือเปล่า คือถ้าผลสำคัญจากจะพิจารณา หลักเกณฑ์ได้ แต่อย่างสิ่งที่มันมีอยู่เดิมมีความหลากหลายอยู่แล้วเรามาให้ค่าว่ามันดีหรือว่าดีปานกลางมันมีผลอย่างไรต่อการวิเคราะห์หรือเปล่า

อาจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

เนื่องจากเป้าหมายเราอยู่ที่การจัดการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นสถานะของชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้มันอยู่ตรงไหน อย่างเช่นชุมชนยังไม่มีส่วนร่วม ยังเป็นชีวิตที่มันแยกกันลุ่มแตกกระจายกันอยู่แบบนี้ ดังนั้นเรื่องความเข้มแข็งยังไม่เดือดสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เข้มข้นได้ สมมติอย่างนี้

อาจารย์ปาริชาติ วัลย์เสถียร

คิดว่ามั่นคงไม่ง่ายนักที่จะทำการประเมินโครงการลักษณะอย่างนี้ ในหน้า 1 เอกสารของอาจารย์ที่มีดาวนี่ คิดว่า อ.สมพงษ์พယายามมองเป้าของโครงการอยู่ มีเป้าหมายที่กำหนดว่ามั่นจะมีชิงข้อโครงการอยู่ 6-7 คง มีตัวชี้วัดใหญ่ๆ หลักๆ ของพวกราทั้ง 5 โครงการ มีเรื่องของการพัฒนาศักยภาพคน ซึ่งที่อาจารย์บอกว่าบางโครงการมีต่ำกว่าเป้าหมายนั้นอาจจะต้องมีการระบุไว้จริงๆ แล้วต้องการสร้างเป้าหมายเชิงปริมาณเท่าไหร่ อย่างฝากว่าดาวต่างๆ มั่นมาจากการที่โครงการกำหนดได้ไว้ ผู้ประเมินก็คงต้อง gereviewตามนั้นไป สิ่งที่อยากให้พวกราพิจารณาคือ ในกระบวนการประเมินของอาจารย์ คงไม่ได้ไปเก็บตามตีความ ไม่ทราบว่ากระบวนการประเมินตรงนี้ได้มีโอกาสสกระดับให้ผู้เกี่ยวข้องในโครงการกับตัวของชุมชนเองได้ร่วมกระบวนการประเมินและสรุปผลด้วยตัวเอง หรือเปล่า เรื่องดาวคงเป็นเกณฑ์ที่คร่าวๆ เท่านั้นเอง แต่ไม่ได้ให้น้ำหนักที่จะทำให้เห็นภาพของโครงการทั้งหมด เป็นเพียงการแสดงสถานะของโครงการขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรเท่านั้น

ประยัด จตุพรพิทักษ์กุล

แต่ละที่มีความต่างในเรื่องตัวชี้วัดหรือองต่างๆ แต่ละที่มีชิงและการบรรลุถึงธงเหมือนและเท่ากันทุกอัน และไม่จำเป็นต้องมีทุกธง สิ่งที่เรียนตามคือว่าการที่จะให้ดาวนั้นใช้เกณฑ์เดียวกัน จับหรือเปล่า เพราะอย่างที่พะเยาบางจุดเขาก็ยังไม่ได้เน้นว่าจะถึงขั้นสถาบันหรืออะไร ถ้ามองดาวในฐานะที่จะซึ้งความสำเร็จของเป้านั้นผมคิดว่าไม่แน่ใจว่าเกณฑ์มันจะใช้ได้หรือเปล่า

นิคม บุญเสริม

ผมมีความเห็นอยู่ 3 ประการ คิดว่าช่วงแรกที่อาจารย์ประเมินถึงบริบทของชุมชนในช่วงแรก ผมคิดว่าันเป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก เพื่อจะได้เห็นว่าต้นทุนเดิมของชุมชนนั้นมีอยู่เท่าไหร่ เมื่อกับเราให้คะแนนก่อนเริ่มโครงการว่าถ้ามีคะแนนเต็มสิบวันนี้เรามีเท่าไหร่ อันนี้คือความหลากหลายซึ่งแต่ละที่ก็อาจจะมีความแตกต่างตามเงื่อนไขที่ต่างกัน เช่นระบบการทำงานที่ผ่านมา เงื่อนไขปัจจัยภายนอกภายในทั้งหลายแหล่ แต่เนื่องจากการที่มีคำให้ยูเป็นนามธรรมเป็นคำทางวิชาการ ซึ่งผมคิดว่าคนในพื้นที่ก็คงนึกภาพออกว่า การที่บอกว่าพอใช้ หรือพอจะมีศักยภาพ หรือพอจะเป็นต้นแบบ หมายถึงอะไรกันบ้าง แต่ตรงนี้หมายความว่าต้องสื่อสารให้ตรงกันเพราว่าทำมา 18 เดือนมานำเสนอแล้ว 25 นาทีมั่นคงไม่ได้ทุกอย่าง ผมคิดว่าประเด็นที่อ่อน(คุณประยัด) พูดก็เหมือนกัน คือเวลาเราเริ่มต้นประเมินชุมชนแล้วแต่ละชุมชนนีหน้าตักที่ไม่เท่ากัน แล้วเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ผมคิดว่าในเงื่อนไขต่างๆ เรายังกระบวนการที่แตกต่างหลากหลายกันบนพื้นฐานที่ต่างกัน เวลาประเมินให้คะแนนต่อ

สุดท้าย เราย่าที่จะใช้เกณฑ์ที่เป็นหังเกณฑ์ร่วมๆ ท้าไปและเกณฑ์ที่เป็นเฉพาะของแต่ละชุมชน ถ้าจะมีข้อเสนอเพิ่มเติมก็คือทำอย่างไรถึงจะให้ชุมชนประเมินไปพร้อมๆ กับเราด้วยว่าวันนี้เขามาถึงกี่คะแนน แล้ว เพราะฉะนั้นความสำเร็จผมคิดว่าคือการเพิ่มต้นทุนทั้งหลายเหล่า ลองดูว่าผ่านไป 18 เดือนแล้ว ต้นทุนมันเพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งมันจะไม่เท่ากัน แต่พอเรามาให้ดาวแล้วมันเหมือนเราใช้เกณฑ์ตัวเดียวกัน การให้ดาวด้วยชุมชนเองโดยมืออาชารย์เข้าไปร่วมจัดกระบวนการตรวจสอบนั้นด้วย ผมคิดว่าวันนี้ถ้าเข้าอธิบายได้ว่าเพิ่มขึ้นเสียดาวแล้วเขาก็พอจะกับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ แล้วก็อาจจะเป็นความสำเร็จที่เข้าเดินหน้าต่อไปได้ อาจจะเห็นเกณฑ์ที่ชุมชนได้ประเมินตนเอง แต่แน่นอนครับว่าตัวดาวที่ออกแบบมาเราคงไม่มีชีวีส แต่สำคัญที่ว่าเราเห็นเงื่อนไขเห็นประเดิมที่เราจะพัฒนาต่อจากนั้นอย่างไร นอกเสียจากว่าเราขัดใจก็อธิบายได้นะ

ประการที่สองงานนี้ไม่ใช่เป็นการตัดสินชุมชน สิ่งที่เราไปทำคือไปจัดกระบวนการเรียนรู้ในช่วงเวลาสั้นๆ และเป็นการเรียนรู้เฉพาะประเดิมด้วย ยกเว้นที่เมืองที่ดูเหมือนว่าจะครอบคลุมหลายประเดิม ชุมชนหลายชุมชนที่พูดถึงบางชุมชนก็เรื่องสิ่งแวดล้อม บางชุมชนเรื่องอาชีพ บางชุมชนเรื่องศิลปวัฒนธรรม แต่ชุมชนมันมีอะไรมากกว่านี้มากมาก เรายังจัดกระบวนการเรียนรู้แค่ช่วงเวลาสั้นๆ จากประวัติศาสตร์ 100 กว่าปีของชุมชน เราทำ 18 เดือน ผมคิดว่ามันเหมือนเป็นการเข้าคอร์ส เวลาประเมินนี้มันไม่ใช่ว่าเราไปตัดสินว่าชุมชนนั้นเป็นอย่างไร เรายังประเมินการเรียนรู้ในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นเราคงไม่มีชีวีส คงไม่ใช่ว่าชุมชนนี้ตกต่ำนะได้ดาวเดียว คนละเรื่องกันเลยนะครับ ผมคิดว่าความสำคัญของช่วง 18 เดือนนี้มีความสำคัญและมีคุณค่ามีบทเรียนคือทำให้เห็นสิ่งเห็นว่า yang สามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ ต้องพูดให้ชัด ผมคิดว่าถ้าผมเป็นคนในชุมชนผมอยากรึ่งชุมชนของผมถูกบรรยายออกแบบเป็นรายละเอียดเป็นบทความ ผมเห็นดาวแล้วผมจะงดครับอาชารย์ ถ้าอาชารย์เสนอดาวช้าบ้านจะงแต่ตรงนี้ไม่เป็นไร แต่เราอยากรึ่งรายละเอียดและเงื่อนไขอะไรที่จะพัฒนาต่อ ตรงนี้จะเกิดประโยชน์กับชุมชนมาก

อีกตัวนอกเหนือจากการประเมินแต่ผมคิดว่าเป็นเป้าหมายที่ดีเวลาจะบอกว่าชุมชนเป็นสุข ผมคิดว่าความสุขเป็นเรื่องขององค์รวมเป็นเงื่อนไขของการเกิดความสุข เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ถ้ามันสามารถจะเป็นกระบวนการทางสังคมต่อไปได้ เหมือนเราเห็นว่าอนาคตเราสามารถปลดหนี้กองนี้ได้แต่ระยะ 18 เดือนนี้เราทำอะไรได้ ถ้าเราเห็นว่ามันมีต้นทุนที่แข็งแรงพอที่จะคลายหนี้ได้อีก 10 ปี ข้างหน้า ผมคิดว่านี่ก็เป็นร่องรอยของความสุขด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นไปวัดด้วยปริมาณหนี้ตอนนี้เท่านั้นไม่ได้ เพราะบางตัวเงื่อนไขเวลา 18 เดือน หรือ 6 ปีของทักษิณก็ไม่มีทางนะครับ ผมคิดว่าแค่เราเห็นเงื่อนไขที่จะเดินหน้าต่อที่จะไปปลดทุกข์หรือเพิ่มสุขอย่างที่อาชารย์บอก ผมคิดว่ามันจะเป็นเรื่องที่ดีมากที่จะทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ ประการที่สองชุมชนที่เป็นบางอยู่แล้ว เราต้องดูเงื่อนไขในแต่ละความประบ้าง บางชุมชนอาจจะประบ้างในแต่ละของการเมืองท้องถิ่น บางชุมชนอาจจะประบ้างด้วยการถูกภูกรานเรื่องทรัพยากรโดยเฉพาะพื้นที่ที่ทำเรื่องทรัพยากร ชุมชนที่ทำเรื่อง

เศรษฐกิจเรื่องการค้ามีความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในที่ ผู้คนคิดว่าเรื่องนี้เป็นความสุขที่มีเงื่อนไขของการอยู่เมื่อนกัน ก็อย่างจะดูว่ากระบวนการเรียนรู้ตั้งนี้น่าจะเป็นการสะสมต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเพื่อเรามีแรงในการแก้ไขปัญหา ความสุขที่รู้ว่าจะแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างไรด้วย ภาพทุกวันนี้เป็นภาพนิ่ง ตรงไหนที่ 4 ดาวอยู่แล้วเราจะภูมิใจกับ 4 ดาวตรงนี้ ผู้คนคิดว่าไม่เพียงพอ แต่ต้องมีความสุขที่จะรู้ว่าจะมีดาวอีกหลายดวงที่พร้อมแก้ไขปัญหาให้เราได้แม้กระทั่งยามวิกฤต หลายกรณี เช่นคีรีวงศ์ ผู้คนคิดว่ามีชุดความสุขชุดความเข้มแข็งอยู่ เวลาเจวิกฤตมันก็จะคลายได้รวดเร็ว เรียกว่า มีจิตวิญญาณเมื่อนั้นเป็นปุ่นหลังสังคมโลก ผู้คนคิดว่ามันมีความคิดความเชื่อว่ามันจะต้องผ่านตรงนี้ไปได้ ผู้คนคิดว่าความสุขคือการสะสมปัญญาที่พร้อมจะเผชิญกับปัญหาได้ทุกเรื่อง นี่คือต้นทุนที่สำคัญ ชุมชนต้องพร้อมที่จะเจอกับปัญหาเมื่อไหร่ก็ได้ด้วยเมื่อนกัน อย่างที่ว่าเงื่อนไขหลายอย่างควบคุมได้ หลายอย่างควบคุมไม่ได้เลยครับ เช่นโลกจะเป็นยังไง เงื่อนไขของชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างไร เรื่องการเมืองเป็นอย่างไร เรื่องนี้อยากซึ้งให้เห็นว่าชุดของความสุขนั้นเปลี่ยนถึงจะวัดวันนี้ได้แต่ไม่ได้แปลว่ามันจะนิ่งอยู่ที่ 4 ดาว ขณะเดียวกันพื้นที่ทั้งหมดได้แค่ 1 หรือ 2 ดาว ก็เป็นการวัด ณ วันนี้ วัดจากว่องวอยหลักฐานเท่านั้นเอง แต่ผู้คนคิดว่า 3 ดาวหรือ 2 ดาว ได้มองเห็นว่าจะเดินหน้าต่ออย่างไรอันนี้ เป็นเรื่องสำคัญมากๆ มากกว่าด้วยตัวดาวจะด้วยซ้ำไป

อาจารย์มาลา คำจันทร์

ผู้คนซึ่งใจเรื่องการนำเสนอเป็นชาร์ทเป็นแผนผังของอาจารย์ พอดีบังเอิญว่ามีบางชาร์ทที่มันทำให้อ่านเป็นความหมายได้มากกว่าหนึ่ง อย่างหน้าที่มีดาวก็รู้สึกว่าจะติดข้องใจกันมาก ผู้คนคิดว่ามันไม่น่าจะเป็นการเปรียบเทียบกัน อาจารย์อาจารย์มีเวลาในการนำเสนออย่าง เรื่องสรุปผลที่ได้รับตามเป้าหมาย ถ้าเราเป็นนักประเมินเราจะรู้ว่าเราไม่ได้ไปเทียบกันว่าแม่ทากะเห็นอกว่าแม่สุรินทร์เห็นอกว่าเปียงหลวง ไม่ใช่นะครับ อย่างแม่สุรินทร์เป็นน้องเพิงเริ่มฯ เข้ามาจะไปแข่งกับแม่ทากะที่เป็นรุ่นใหญ่กว่านักยังไง อยู่ เอกไปเทียบกันไม่ได้ ถ้าเราดูมันก็จะดูว่าอย่างแม่สุรินทร์นี่เราจะพัฒนามันยังไงดี อันนี้เป็นความเห็นของผมที่เป็นครูเก่า บังเอิญว่าอาจารย์สมพงษ์อาจารย์ไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ชุดเดียวกัน หมดทุกอันที่เข้าประเมินออกแบบ บางอย่างก็ประเมินเป็นว่าดี พอยัง บางอันก็เป็นดาวมันก็เลยอาจารย์ทำให้บางพื้นที่เกิดความรู้สึกแสงใจขึ้นมา แต่ผมว่ามันคงไม่มีครรภ์ไปกว่าเรา เราทำอะไรไปเรารู้ดี ถึงเด็กที่สอบได้ที่หนึ่งแล้วครูไม่ชอบภาคคณะแนวยังไงมันก็มี อย่างครูสมพงษ์ก็คงไม่ได้ตามพากเราไปตลอด อย่างครูสมพงษ์ถ้าประเมินพิคิวันหน้าเรา ก็ไม่ให้ครูสมพงษ์มาสอนเราแล้ว เรื่องคะแนนผมว่าไม่ต้องกังวลหรอกขอให้เราทำงานกันจริงจังพอ อีกเรื่องบางที่อาจารย์ใช้แห่งบัง วงกลมบัง รูปหัวใจบัง มันอาจจะมีผลต่อการสื่อความหมาย มันเหมือนมันต่างกันยังไง ผมเห็นด้วยกับที่พี่นิคมว่าอย่างเห็นที่มันเขียนออกแบบเป็นบทความเป็นหนังสือจะได้อธิบายอะไรได้มากกว่านี้ เป็นแห่งอย่างนี้แต่ละคนก็อาจจะอ่านความหมายที่ไม่เหมือนกัน

สหทยา วิเศษ

อย่างจะเห็นผลของการประเมินที่คนทำงาน หรือชุมชนสามารถเอาไปใช้ประโยชน์ หรือแก้ไขปัญหาได้ อย่างที่อาจารย์มาลาได้พูดมาว่าตัวเองทำอะไรได้อะไรคือเราว่า แต่ว่าในฐานะที่เราอยากรักษาคนนอกได้เป็นกระจกได้สะท้อนตรงนี้ด้วย เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ สะท้อนออกตามตรงที่เราได้ตั้งกันไว้ มันก็น่าจะเห็นอะไรมากกว่านี้

อ้ายพัฒน์ อภัยมูล

มองดูว่าการประเมินมันเป็นการประเมินจากภายนอกเข้าไปเพื่อสื่อกับสังคม เพื่อให้เห็นว่า งบประมาณที่ขอจากทาง สสส.มาทำเรื่องการติดต่องค์ความรู้แล้วเข้าไปทำอะไรได้บ้าง เมื่อตนตั้งคำถามว่าได้องค์ความรู้มาแล้วพัฒนามันไปอย่างไรวิธีการอะไร แล้วก็คิดว่าข้างหน้าจะทำต่อไปอย่างไร ดูแล้วสิ่งที่อาจารย์ประเมินเป็นสิ่งที่ดี ไม่ใช่ว่าแม่ท่าได้ 4 ดาวแล้วจะดีใจไม่ใช่นะครับ ผมว่า เขาจะให้กีดาวไม่ใช่ปัญหา แต่คิดว่าเราจะทำอะไรต่อไปข้างหน้าให้มันดีกว่านี้มากกว่า ไม่ใช่ว่าดีแล้ว ลืมตัว

บางเรื่องการก่อเกิดของแต่ละชุมชนประสบการณ์แต่ละชุมชนก็แตกต่างกัน อาจารย์เขา ก็ประเมินเป็นเรื่องๆ เมื่อกัน โครงการทำกันมาคนที่วุ่ดคือเจ้าของโครงการแต่ละโครงการ แต่อาจารย์ไปดูเป็นช่วงๆ เท่านั้น ตามว่าการทำงานของเยาวชนที่ผ่านมาพอมพอใจไหม ผมก็ไม่พอใจเต็ม 100% แต่ผมให้คะแนน 60 ขึ้นไป นี่คือบทเรียนหนึ่ง เรายังคงกระบวนการคิดกระบวนการวิเคราะห์ของเขามาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นเป็นคนมีวิสัยทัศน์มากขึ้นเป็นคนที่ห่วงแห่นชุมชนมากขึ้น ตรงนี้มากกว่าที่ผมอยากรู้ได้ ได้เข้าใจองค์ความรู้ของปัจจัยภายนอกมันจะต่างกับเด็กที่หลุดออกไปแล้วดูถูกตัวเอง อันนี้เด็กแม่ท่าได้จริงๆ มีการถ่ายทอดให้รุ่นน้องๆ ต่อไป ถึงแม่โครงการนี้ไม่สนับสนุนต่อไปแล้วแต่เด็กแม่ทามีหน้าที่ต้องทำต่อ ผมไม่อยากให้ติดเรื่องการประเมินมากนัก เรื่องไหนที่เราบกพร่องเราก็น่าจะแก้ไขเก็บไปคิดไปพัฒนาต่อ จะมีโครงการหรือไม่มีไม่น่ามีปัญหา แต่เรานั้นแหล่ที่ต้องเดินต่อ ขับเคลื่อนงานที่ดีต่อไป

ปริศนา พรมมา

มีข้อเสนอ เท่าที่ดูจากเอกสารที่อาจารย์นำเสนอคือเมื่อก่อนว่าจะประเมินสองส่วน ส่วนแรกเป็นการประเมิน 5 ประเด็น เรื่องบริบทชุมชน ทุนเดิม เป้าหมายการดำเนินงาน ผลที่ได้รับ และผลสำเร็จ โครงการ อันนี้ดูเหมือนว่าทุกคนมีปัญหากันค่อนข้างเยอะ เพราะอาจารย์ใช้วิธีการดูแต่ละพื้นที่แล้ว นำมาเปรียบเทียบกันแล้วก็ให้ระดับคะแนน ซึ่งคิดว่ามันจะทำให้มีความรู้สึกว่าเมื่อกันกว่า 5 พื้นที่มาตั้งเป้าหมายเท่ากันแล้วไปวัด ดังนั้นในส่วนแรกนี้อาจจะต้องใช้วิธีการดูในแต่ละพื้นที่ต้องการเน้นเรื่อง

อะไรแล้วสิ่งที่เน้นนั้นผลมันเป็นอย่างไร เพราะเวลาเราให้คะแนนนั้นดูเหมือนขัดแย้งกัน เมื่อคุณกับที่ว่า ชุมชนนี้มีความสามารถเป็นแบบอย่างไร แต่สุดท้ายพอมากดูผลสำเร็จของโครงการบ้านที่บอกว่าเป็นแบบอย่างได้ก้าวขึ้นกว่าจะต้องพัฒนา ซึ่งมันจะทำให้เกิดข้อสงสัยเบื้องต้น ก็เลยเสนอว่าให้เราดึง อกมาดูแต่ละพื้นที่โดยที่เราไม่ต้องเปรียบเทียบให้คะแนน เพื่อดูว่าพื้นที่นั้นเน้นอะไรแล้วสิ่ง ที่เน้นนั้นได้ทำอะไรไปบ้างแล้วผลเป็นอย่างไร

ส่วนที่สองที่อาจารย์นำเสนอคือเป็นการสังเคราะห์รวม 5 พื้นที่ ยังไงโดยส่วนตัวคิดว่าดีแต่ว่า อย่างเช่นที่อาจารย์เรื่องการสร้างความรู้โดยการหาความรู้มาเขียนลงในแบบพื้นที่ แล้วนี่ถ้าคนเข้าใจ หรืออยู่ในกระบวนการ เรายังพอเข้าใจและทำความเข้าใจกับได้จะแกรมกับที่อาจารย์มาลากบอกรวบ เป็นรูปหัวใจเป็นวงกลมคือเราพอที่จะเข้าใจ แต่คิดว่าแต่ละประเด็นที่อาจารย์ทำมาก็มีความสำคัญ เพราะ หลายคนต้องการสังคม กระบวนการทำงานก็ต้องการสร้างความรู้ข้าวบ้าน เอ็นจีโอ นักวิชาการ หลาย คนก็อยากรู้ ตรงนี้คิดว่าดี แต่ว่าทำอย่างไรถึงจะปรับรูปแบบ คิดว่าในเอกสารจะต้องมีการขยาย ความภาพได้แกรมเหล่านี้ เป็นการเติมเนื้อหาที่ขยายความให้มันเข้าใจมากขึ้น โดยอาจ ยกตัวอย่างในพื้นที่ที่สามารถจับต้องได้จริง อย่างยกตัวอย่างที่มีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งที่อ่านมาตลอด เมื่อวานก็อ่าน วันนี้ยังอ่านอยู่เลย เรื่องเบื้องหลังน้ำกากที่อาจารย์คุ้มคงแปล พอเวลาเราสังเคราะห์ เป็นประเด็นฯ อกมาเราเห็นตัวละครเราเห็นตัวพื้นที่ บางเรื่องเรายกตัวอย่างได้ทำให้คนที่อ่านเข้าใจ ง่ายแล้วก็ใช้ได้จริง คิดว่าถ้าสามารถเติมเรื่องราวดนั้นได้ในช่วงที่เหลือกันน่าจะเติม

อาจารย์ปาริชาติ วัลย์เสถียร

หน้า 10 ขอเปลี่ยนคำว่า Man เป็น Gender ได้ไหมค่ะ คือกล่าวตัวเองตอกหัวย ดิฉันมองอย่างนี้ คืออยู่ในสถานะที่คล้ายอาจารย์สมพงษ์มาประมาณ 20 ปีเต็ม ไม่ค่อยจะมีครั้งไหนที่เป็นเวลาของ ความสุขเวลาที่เราเสนอผล เห็นด้วยกับทุกท่านว่าเราอย่าซีเรียสมากนักจะกีดกันแล้วแต่เพริ่ง คนทำงานนั้นรู้ดีแก่ใจ สิ่งที่ยังติดใจคือในโครงการนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ก่อการมาในตอนต้นๆ เราได้พูด เรื่องการเรียนรู้เชิงประมุ่นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้แยกออกจากภารกิจเลย ที่ชุมชนนั้นจะทำอะไรแล้วแต่มัน สะท้อนตัวเองอยู่ตลอดเวลา อาจารย์สมพงษ์เป็นเพียงผู้มาช่วยมองอีกชั้นหนึ่งในฐานะคนภายนอก เท่านั้นเอง แต่ชุมชนควรเป็นผู้รู้ดีที่สุด เพราะจะต้องทำไปประมุ่นไปทำไปสะท้อนตัวเองอยู่ตลอด แล้วรู้ ว่าตัวเองอยู่ที่ไหน สิ่งที่เราคาดหวังจากโครงการนี้คือความรู้ที่จะแก้ตัวความเชื่อเรื่องระบบการ ประมุ่นผลของสังคมในที่นี้

ดิฉันก็พากษ์ สรสส.มาตลอด เรายังเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 2530 แล้วพยายามเสนอแนวทางการ ประมุ่นผลซึ่งภาคเหนือของก็เป็นผู้เขียนเรื่องการติดตามประมุ่นผลอย่างมีส่วนร่วม คิดว่าส่วนที่เรา น่าจะได้มีโอกาสสะท้อนเพิ่มเติมตรงนี้ ในส่วนของแต่ละชุดโครงการคือเราอยู่ใกล้ชิดที่สุด อย่าง ข้ามพื้นที่พูดชัดเจนว่าไม่ได้ซีเรียสตรงนี้แต่ว่าคนทำเองรู้อยู่แล้ว เราคิดว่าเราอยากรำงับให้เพิ่มเติม

อีกเป็นเรื่องที่สำคัญ หล่ายครั้งเราสนใจแต่เรื่องเทคนิคและเนื้อหา แต่ในส่วนที่ทำให้คนที่เกี่ยวข้องเรียนรู้เรื่องการทบทวนตัวเองเรายังไม่ให้ความสำคัญ ความจริงเรามีระบบภายในตัวเองที่เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ถ้าเราจะทบทวนหรือวิพากษ์ตัวเองจะเป็นพลังสำคัญที่ขับเคลื่อนเราไปได้ยิ่งกว่าทีมประเมินให้เรา เราอยากรหันโครงการโครงการให้พูดถึงตัวเองตรงนี้เพิ่มเติมด้วย

สาร ทนา

สำหรับพื้นที่แม่สุวนทรหลังจากการฟังการประเมินกู้สีกพอใจ เพราะรู้ดีว่าตัวเองทำงานในพื้นที่เป็นยังไง ชุมชนเป็นยังไง เท่าที่ผมดูบางดาวบ้างตัวอาจารย์ยังเกรงใจที่จะให้มาก เพราะแม่สุวนทรเพียงจะสมผัสการทำงานชุมชนได้แค่ 3-4 ปีเอง ค่อนข้างจะใหม่มาก เราทำงานมาได้ระดับนี้แล้วพัฒนาคนในชุมชนได้ระดับหนึ่งผมก็ภูมิใจแล้วครับ ตอนนี้เราเริ่มขยายเบริ่งรู้ตัวเองมีการเรียนรู้รวมกลุ่มทำงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรมขึ้น อย่างให้มีการประเมินอย่างนี้เรื่อยๆ บางทีคุณในชุมชนมองไม่ค่อยออก ถ้ามีคนข้างนอกเหมือนเป็นกระจกจะช่วยได้มากขึ้น

อาจารย์ส่างคำ จางยอด

ที่บ้านเปียงหลวงดาวได้เยือนกูมใจ แต่ผมคิดว่าถ้ามองในทีมประเมินเหมือนทุกหลังคามี่อนหนุ่มๆ สาวๆ ต้องมีgradeกันทุกคน ตรงนี้ผมคิดว่าบางครั้งจะต่ำกว่ามาตรฐานแต่ละบ้านมันอาจจะไม่เหมือนกัน บางgradeกันทำให้หน้าเราแบบ บางgradeกันทำให้หน้าเราหล่อขึ้น กระจากบ้านผมนี่ดูไปก่อนบ่งกู้ว่ามันหล่ออยู่ เพราะว่าไปเลือกซื้อย่างนั้น บางครั้งจะมันเล็กแต่ตัวเรามันใหญ่ กระจากมันก็ไม่ได้ส่องตัวเราหังหมด กระจากก็ไม่ได้เห็นข้างหลังผมว่าผมทำอะไรอยู่ อันนี้คือความคิดเห็น ที่เปียงหลวงเห็นว่าความมากก็ เพราะทำโครงการน้อยมากยังเป็นน้อยให้มีล่าสุดของในปีนี้ ผมคิดว่าดาวหรือจะเนนที่ออกแบบไม่ให้ความสำคัญมาก มันมีความสำคัญคือความกระตือรือร้นที่จะสร้างชุมชนสร้างคนให้มีความสุข แต่ก็ขอบใจมากๆ ที่มีกระจากให้ดูไม่ว่ามันจะออกแบบเป็นอย่างไรก็ตาม ผมมองก็อาจจะต้องหาเลือกผ้าดีๆ ใส่ให้ตัวเองหล่อขึ้นเรื่อยๆ ตรงนั้นเป็นสิ่งสำคัญครับ ขอบคุณมากครับ

นิคม บุญเสริม

เรื่องที่ทำให้รู้ตัวเองประเมินตัวเองนั้นดีที่สุดแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่างานประเมินชั้นนี้มันไม่มีคุณค่าเอาซะเลย จริงๆ เรื่องนี้คิดว่ามีประโยชน์มากเพียงแต่ว่าถ้าตรงนี้เราประเมินแล้วชาวบ้านอ่านไม่รู้เรื่อง ถ้าเราแปลงให้มันเป็นรูปธรรมมากกว่านี้จะดีมากๆ ให้รูปธรรมในเชิงพื้นที่เข้าไปเลย กับอันที่สองที่ถ้าพากเราเห็นว่าเราจะอธิบายเพิ่มเติมหรือยังรู้สึกว่าไม่ตรงจะที่เดียว เพราะเมื่อเทียบกับ

ฐานที่เป็นชุมชนเราเอง ผน悒ดิว่าตรงนี้ก็น่าจะปรับปรุงได้นะ ผน悒ดิว่าดาวดวงนี้มันยกได้เพิ่มได้ ถ้ารู้สึกว่ามากก็ลดได้จริงๆ นะ

ประยัด จตุพรพิทักษ์กุล

ผน悒ดิว่าจริงๆ แล้วทำกระบวนการพอสมควรนะ มีการตั้งประเด็นให้พวกรเอาได้ทบทวนกันแต่ละจุด อย่างของผนຍาวยรอบก่าวจะไปถึงเวทีที่ชวนอาจารย์ไปตั้งวงเล็กๆ กันหลายรอบชวนผู้นำชวนช้าบ้านคุยกัน หลายวิธี ประเด็นคือผน悒ดิว่าเนื่องจากเราไม่เห็นรายละเอียดทั้งหมดในรายงานด้วยเพียงแต่ว่าเห็นที่อาจารย์นำเสนอเป็นชาร์ท ผน悒ดิว่ามีหลายกรณีที่เราสะท้อนมาจากการพื้นที่แล้วมันไม่ได้ถูกนำมาใส่ไว้ในนี้ การมองมันยังไม่ครอบคลุม ถ้าพูดเรื่องบทเรียนการสร้างกลไกเชื่อมโยงการเรียนรู้ของชุมชน ตัวหนึ่งที่เราได้พบคือตัวหัวเชือกที่จะสร้างประเด็นเชื่อมโยงการเรียนรู้ ที่แม่wangรู้สึกว่าถ้าได้หัวเชือกที่ดีได้ประเด็นที่ดีมันจะทำให้คนเรียนรู้กันได้ เช่นแม่วางเริ่มด้วยการตั้งคำถามว่า น้ำว่าง่ายไปไหน มันก็เป็นสิ่งที่ทำให้คนข้างล่างข้างบนเรียนรู้ด้วยกันสร้างความสัมพันธ์กันไป ทั้งกลุ่มเหมือนฝ่ายหรือกลุ่มต่างๆ เริ่มก่อตัวสัมพันธ์กันไป การที่ชาวบ้านสามารถหาหัวเชือกมาเรื่องแกนกลางที่จะสามารถมาพูดคุยกันได้ ผนຍกตัวอย่างว่ามันเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ถูกบอกไว้ในเอกสารนี้ หรือว่าประเด็นที่มันยังไม่ครอบคลุม กระบวนการอย่างไรที่เราจะช่วยกันเติมตรงนี้ ทางทางให้มีเรื่องราวเหล่านี้มันถูกบันทึกเป็นหลักฐาน มันควรจะได้ถูกสื่อสารเรื่องราวเหล่านี้ให้ครอบคลุม มีหลายเรื่องที่ถือว่าเป็นบทเรียนที่สำคัญที่เราได้เรียนรู้ร่วมกัน เราได้เรียนรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ในสามมิติ มันทำกันยังไง คือพื้นที่ของการแก้ปัญหาได้จริง พื้นที่ของสังคม พื้นที่ทางนี้พยายามันทำอย่างไรกัน ผน悒ดิว่าเราแลกกันพอสมควร

ผน悒ดิยตั้งข้อสังเกตว่า กระบวนการเหลี่ยมที่อาจารย์นำมาจากใน มันก็เลยรู้สึกว่ามันมาจากพื้นที่เรารือเปล่า ก็สังสัยไม่รู้ว่า สามเหลี่ยมวงกลมมันลดดอกรามาจากสิ่งที่เราพูดคุยกันในพื้นที่จริง หรือเปล่า หรือไปมาจากที่ไหนมา ถ้าพูดว่าการประเมินครั้งนี้มันสามารถเอาจากการสรุปสังเคราะห์จากปฏิบัติการจริงๆ หรือผนຍกตัวอย่างภาพแรกๆ ที่อาจารย์ทบทวนแนวคิดพื้นฐานต่างๆ นี่มองจากฐานของโครงการหรือกลุ่มที่ทำงานตรงนี้อย่างไรหรือเปล่า เราถ้าเลยงเห็นกันกับว่ามันถูกอย่างมากจากตรงไหนก็ไม่รู้ ผน悒ดิยคิดว่ามันควรจะขัดเจน บางชาร์ทบางอันที่ไม่ใช่ฐานของโครงการหรือของกลุ่มนั้นไม่น่าจะนำมาใช่ตรงนี้ อย่างเช่นอาจารย์ใช้ชาร์ทข้างหน้าที่พูดเรื่องความเชื่อพื้นฐานหรือเรื่องความสุขก็ได้ เรื่องการเรียนรู้อีกดีดีปัจจุบันอนาคตที่เป็นรูปปั้นปลาถก็ได้ หรือว่ารู้ว่าชุมชนไม่เข้มแข็งไม่เป็นสุขนี่เป็นเพาะะอะไร จากที่โครงการที่นั่นนำวิเคราะห์กับฐานโครงการที่เราวิเคราะห์กับสิ่งที่แปลมาเป็นอย่างนี้มันก็เลยกลยยามาเป็นอีกภาษาหนึ่ง ก็เลยไม่รู้ว่าได้ใช้ตรงไหนมาจับ ผนຍมีข้อเสนอว่าจะทบทวนจากฐานคิดโครงการหรือจากกลุ่มที่ทำกันจริงๆ และสรุปมาเป็นก้างปลา สามเหลี่ยมหรือวงกลมก็ได้ แต่ทำอย่างไรให้เกิดจากฐานคิดโครงการโดยรวมหรือจากที่คนทำงานคิดกัน

นัยนา หมายคำ

คิดว่าเจ้ามีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะประการ ก็อาจจะสรุปกราบฯ อย่างนี้ว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินทุกคนยังมีข้อสงสัยในเรื่องความชัดเจนของเกณฑ์อยู่ แล้วคำที่ใช้ในส่วนที่ใช้ในเอกสารนำเสนออย่างเป็นคำให้ญี่เป็นคำวิชาการน่าจะเปลี่ยนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีข้อสังเกตว่าแต่ละโครงการมีทุนที่ต่างกัน น่าจะมีการประเมินผลในเกณฑ์ที่เป็นภาพรวมๆ ของโครงการให้ญี่และเกณฑ์ที่เป็นเฉพาะของแต่ละโครงการอย่างๆ การนำเสนอข้อมูลน่าจะเป็นการนำเสนอเชิงอธิบายในแต่ละโครงการ และน่าจะมีส่วนที่เป็นการประเมินตนเองแต่ละโครงการ

ที่เราอยากรู้คือผลการประเมินที่คนทำงานสามารถหยิบไปใช้ต่อได้ มีบทเรียนที่สามารถแสดงทั้งเงื่อนไข ข้อจำกัดหรือว่าจุดเด่นของชุมชนที่เราสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนช้างหน้า เพราะว่าสิ่งที่เราประเมินในวันนี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นในวันนี้ แต่สิ่งที่นำไปใช้ในอนาคตน่าจะมีจุดที่เป็นควรคำนึงถึงไว้อยู่บ้าง เพื่อได้ใช้ต่อไปในอนาคต

อีกส่วนคือส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะในการทำงานต่อไปในอนาคต และมีคำถามบางประเด็นต่อเรื่องกระบวนการกรະดุนการมีส่วนร่วมในการประเมิน และการสรุปผลการประเมินว่าทำอย่างไร ซึ่งเชื่อมโยงกับสิ่งที่ขัวนนำเสนอว่าบางส่วนที่เราดำเนินการในช่วงการประเมินแล้วใช้กระบวนการกราที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการประเมินในพื้นที่และทีมประเมินเข้าไปร่วมประเมินหลายจุดด้วยกันที่ไม่ได้นำเสนอ มีการเสนอว่าจะเอาข้อมูลเหล่านี้ที่เราได้ทำกันจริงๆ มาประมวลเป็นผลการประเมิน

ส่วนเรื่องการนำเสนอรายละเอียดมีชุดบทเรียนที่สำคัญฯ หลายตัวที่เราได้จากการเรียนรู้ในระหว่างกระบวนการประเมิน ก็ยังไม่ได้นำเสนอในรายละเอียดของชุดบทเรียนสำคัญเหล่านั้น แล้วก็เรื่องของการประเมินตนเองคิดว่า ความต่อเนื่องของการประเมินตนเองที่เรามีอยู่ตลอดและต่อเนื่องตลอดการทำงานเป็นอย่างไร อันนี้อาจจะต้องมีการขยายความกันต่อเนื่อง

ในข้อคิดเห็นส่วนใหญ่เราใช้คำว่าทีมประเมินเป็นกราบ แต่บางจุดอาจจะยังเก็บเกี่ยวไม่หมดแต่จากข้อสังเกตเหล่านี้อาจจะได้หารือกับทีมประเมินว่าจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรได้บ้าง อาจจะให้เวลาทีมประเมินได้หารือกันก่อนอาจจะไม่ใช้ตอนนี้

ในเรื่องของการประเมินตนเองจากที่เราได้พูดคุยกันในการประชุมครั้งที่แล้วว่า แต่ละพื้นที่น่าจะได้เสนอบทเรียนหรือความสำคัญฯ ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอย่างให้ในภาคบ่ายจะเป็นเวลาที่ของแต่ละพื้นที่ได้นำเสนอบทเรียนหรือองค์ความรู้ที่สำคัญของตัวเอง แล้วจะเชื่อมโยงว่าแต่ละโครงการได้มีกระบวนการในเรื่องการประเมินตนเองอย่างไรบ้าง สำหรับพื้นที่น่าจะพูดสองเรื่องนี้ แล้วก็ข้อเสนอของทีมประเมินว่าข้อคิดเห็นนี้จะปรับอย่างไร เรายังจะพูดคุยกันต่อเนื่องในตอนบ่าย

นิคม บุญเสริม

น่าจะต่ออีกประเด็น นอกจากประเมินตนเองเรียบร้อยแล้ว ต่อไปอีกนิดหนึ่งว่าพื้นที่ตัวเอง
อยากรำคาไรต่อ ด้วย

นัยนา หมายคำ

สรุปประเด็น หนึ่งคือเราประเมินตนเองอย่างไร ในเรื่องบทเรียนและความสำเร็จ สองคือ
อนาคตเรามองอย่างไร กระบวนการที่เราประเมินภายในโครงการด้วยตัวเองเราทำอะไรบ้าง ซึ่งอันนี้
ส่วนกลางอาจจะตอบท้ายว่านอกจากแต่ละโครงการมีการประเมินตัวเองแล้ว มีสิ่งที่เชื่อถือว่าจากส่วน
อื่นๆ อย่างไรบ้าง

ภาระที่ 2 การประเมินตนเอง สิ่งที่ได้เรียนรู้ และสิ่งที่อยากรำคา

แต่ละโครงการเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ บทเรียนหรือความสำเร็จ และที่อยากรำคา ดังนี้

โครงการการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ตี้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

การปฏิบัติการที่ผ่านมาของโครงการ เป็นปฏิบัติการลงลึกถึงชุมชน เนื้อหางานค่อนข้างเข้มข้น
เป็นการปรับงานให้มีความสอดคล้องกับชุมชน ทั้งนี้เป็นการใช้ชุมชนเป็นหลักมากกว่าโครงการเป็น
หลัก การทำงานของโครงการได้ช่วยพัฒนาความสามารถ และความมั่นใจของคนทำงาน รวมทั้งได้
เรียนรู้จากการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ การศึกษาดูงาน ที่ได้ช่วยพัฒนา เปิดโลกทัศน์มุ่งมองแล้วนำสิ่งที่
ได้เรียนรู้กลับมาแลกเปลี่ยนกัน

ความสำเร็จที่ค้นพบคือการสร้างพื้นที่ร่วมรวม ได้ช่วยเปิดภาพงานป้าชุมชนตื้นๆ ให้คนใน
ตำบลได้เข้าใจ รับรู้ข้อมูล กระทุ่น/สร้างให้อยากมีส่วนร่วม กับได้มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับ
โรงเรียน

การเดินหน้าในอนาคตคือพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้ช่องค์ความรู้ท้องถิ่นต่อยอดกับการ
พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน ได้มีการเปิดศูนย์การเรียนรู้ “เรียนผู้” เป็นที่เรียนรู้ของ
ชุมชนเป็นเสน่ห์ “โรงเรียนนอกรั้ว” กับจะมีความต่อเนื่องจากการได้พัฒนาแผนแม่บทตำบลตื้นๆ
ซึ่งเป็นการบูรณาการงานเขตสีที่ขับเคลื่อนอยู่แล้วในชุมชนกับประเด็นงานป้าชุมชน

ประเด็นแลกเปลี่ยนของที่ประชุม การจัดการเรียนรู้ในชุมชน “หลักสูตรท้องถิ่น” ที่ผ่านมาได้
พยายามพัฒนากระบวนการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน ระหว่างครุในโรงเรียนกับชุมชน แต่ก็พบอุปสรรคใน
ช่องว่างความคิดในเรื่อง “เป้าหมาย” ของผู้เกี่ยวข้อง ขาดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติ
ของแต่ละฝ่าย รวมทั้งเรื่องท่าที ความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ค่อนข้างมี
ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีผู้เหนือกว่าและผู้ด้อยกว่า การจัดการเรียนรู้อีกส่วนที่ชุมชน

ดำเนินการคือ “เสื่อผูก” ที่องค์กรชุมชนดำเนินการเองทั้งหมด หากแต่ต้องการการสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากโรงเรียน

แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

1. การสถาปนา “สถาบัน” ของชาวบ้าน/ชุมชน เป็นการสร้างที่ยืนของชุมชนให้อยู่ในสังคม เป็นการแสดงตัวเพื่อสร้างการยอมรับสถานภาพของชุมชนให้เท่าเทียมกับสถาบันอื่นๆ
2. ปรับท่าทีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นท่าทีเท่าเทียมกัน
3. การปรับทัศนะ “ประยิชนร่วม” ที่จะเกิดกับการพัฒนาเด็กและชุมชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ตรงกัน
4. เสริมบทบาทขบวนการชาวบ้านให้มีความเข้มแข็งเพียงพอ ในสร้างความสัมพันธ์กับครู

โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สนับสนุนการเกษตรยั่งยืนแม่ท่า

สิ่งที่ได้เรียนรู้และความสำเร็จที่พัฒนา คุณรุ่นใหม่ แทนที่จะเป็นกลไกหลักในการเคลื่อนงานชุมชนต่อไปในอนาคต โดยใช้แนวทางการเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงกับปัจจัยของแหล่งทุนให้เป็นไปตามฐานชีวิตจริงของชุมชน

งานข้างหน้า เน้นการเคลื่อนชุมชน โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ 11 คน ทั้งการเข้าไปอยู่ในโครงสร้างทางอาชญาตต่างๆ ขององค์ชุมชน รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งควบคู่กันไป

บทเรียน แนวทางการพัฒนาคนรุ่นใหม่ พ布ว่า การพัฒนาคนรุ่นใหม่ต้องจัดการให้คนรุ่นใหม่ได้มีพื้นที่หรือที่ยืนที่จะปฏิบัติการ เป็นที่ยืนในสังคมที่จะสร้างให้คนในสังคมยอมรับ เชื่อถือ กับต้องรองรับภาระปากท้องของเข้าตามความเหมาะสมของภาระหน้าที่ที่เขารับผิดชอบ ซึ่งชุมชนต้องมีระบบการจัดการรองรับการพัฒนาคน โดยใช้หลักการบริหาร งาน-คน-เงิน จากบทเรียนของพื้นที่แม่ท่า เห็นว่าการพัฒนาสังคมต้องการคนที่มีคุณภาพที่มี 2 ส่วนสำคัญ คือ สำนักงานและมีส่วนร่วม และมีความสามารถในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้สารเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืน แม่สุริน

สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการ คือการได้พัฒนากระบวนการบททวนตัวเองในระดับครอบครัว เน้นทีมงานหลัก 12 คน จากการทำงานได้พบว่า ปัญหาหลักของชุมชนคือหนี้สิน มิใช่เฉพาะการลดและเลิกใช้สารเคมี แต่เป็นเรื่อง “ความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ”

ภาระการณ์ทำงานในชุมชน ในฐานะ “คนใน” ของชุมชน ยังขาดประสบการณ์ ในชุมชนยังมีการเป็นพ่อครัว เป็นพาก ผู้ให้บ้านไม่เอาครัว ในฐานะคนทำงานยังไม่สามารถสร้างกระแสคความเคลื่อนไหว กระตุ้น/สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนได้มากนัก

มองทิศทางข้างหน้า เน้นการเพิ่มศักยภาพนักจัดการเรียนรู้ โดยการขยายทีมงานพัฒนากลุ่มเกษตร “สัจจะคอมทรัพย์” ที่มีการรวมกลุ่มพูบเป็นประจำ แต่ขาดการนำเวทีพูบเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้เป็นการพัฒนาความร่วมมือการหนุนสร้างจากอบต. โดยใช้สานติภาพแห่งของทีมงานที่อยู่ในโครงสร้างอบต. เป็นตัวผลักดัน

ข้อเสนอแนะจากที่ประชุม เห็นว่า การดำเนินงานในพื้นที่แม่สุริน ควรเริ่มจากจุดเล็กที่เชื่อมปัญหาร้อน เลือกสิ่งที่เราทำได้ดี มีแนวร่วม โดยวิเคราะห์จากกลต่างๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เครือญาติ สถานีอนามัย เครือข่ายที่จะมาเป็นแนวร่วม ความร่วมมือ แล้วสร้างเครื่องมือ กระบวนการที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับวิธีชีวิตของชุมชนมากกว่าการมองเป็นโครงการ

โครงการพัฒนาระบวนการจัดการเรียนรู้ชุมชนลุ่มน้ำว้า

การดำเนินงานในสุนนະทีมหุนของสถาบันฯ ในพื้นที่แม่ว้างเนื่องจากการประเมินว่า สถาบันฯ ไม่เท่าทันชุมชน และมีความรู้ไม่เพียงพอในการทำหน้าที่หนุนเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลง สังคมเพื่อชุมชนเป็นสุข จึงได้ใช้โอกาสของความร่วมมือเพื่อค้นหาคำตอบ ซึ่งผลจากการเรียนรู้ได้พยายามให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งระหว่างเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่กับชุมชนในหลาย เวทีด้วยกัน เพื่อยกระดับความรู้ บทเรียนเป็นชุดความรู้ขององค์กร สถาบันฯ ที่มีอยู่เฉพาะในตัว บุคคล

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานที่สำคัญ คือได้พัฒนาความสามารถของผู้นำในการคิดค้นพัฒนา เครื่องมือ เพื่อใช้ในการสื่อสารที่ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้ภาพแห่งในการคิดวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้เกี่ยวข้อง กระบวนการทำงานของพื้นที่แม่ว้าง การใช้วาทะรวม “นรภ-ส่วนรรค” ในการเสนอเรื่องวิธีชีวิตชุมชน

การทำงานในพื้นที่ ได้สะท้อนให้เห็นความพยายามในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมใน ความหมายที่ว่า “เด็ดดอกไม่สะเทือนถึงดวงดาว” กล่าวคือพัฒนาภารกิจกรรมกระบวนการที่จะส่งผลต่อ ความเคลื่อนไหวทางสังคม และส่งผลกระทบโดยบาก ในระยะที่ผ่านมายังได้สะท้อนงาน “ต้อมคน” ซึ่งเป็น การเชื่อมโยง คนต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เข้าด้วยกันโดยไม่ได้อิงคำจากรัฐ ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองครอบคลุมตามความเหมาะสม เงื่อนไข บริบท ของชุมชนเองมากกว่าเป็นไปตามคน นอก

การเรียนรู้เรื่อง “คน” พบว่าการทำงานในสุนนະการจัดการต้องไม่ได้ติดยึดตัวแห่งบุบทาท หน้าที่ ต้องสามารถทำได้หลายอย่าง การทำงานร่วมกับชุมชนบันดอยที่มีวิถีต่างวัฒนธรรมกัน ที่ต้อง ปรับตัวและทำความเข้าใจกัน มีการทำงานกับคนหลายระดับใน “เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำว้า” ที่มีสถานะตามการก่ออุป นติ ครม.ที่มีใช้ชาวบ้าน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ช่วยในการประสานกับกลุ่มองค์กรที่หลากหลาย ในองค์กรเหมือนฝ่ายมีการจัดการที่ใช้กลไกรัฐมากช่วย

สนับสนุน เช่น ใช้การเชื่นตัวป้องของนายอำเภอในการประชุม ในสภากาชาด มีคุณบุคคลอย คนลุ่ม ได้ เรียนรู้เรื่องของคนมากขึ้น เกิดการยอมรับความต่างในความเหมือน การทำงานสำนักงาน แนวความคิด “การให้” เพื่อการอำนวยความสะดวกต่างๆ กับเรียนรู้การสื่อสารแบบชาวบ้านที่มีความง่าย เป็นการเรียนรู้กับคนต่างเชื้อพันธุ “ปากกาจะเมือง” ที่มีการตั้งชุมชนมาตรา 1,000 ปีแล้ว มีการเรียนรู้ ของชุมชนผ่านกระบวนการพิธีกรรมตั้งแต่เกิด รวมกระทั่งตาย ซึ่งเป็นสัจธรรมของชีวิตที่ทุกคนต้อง เรียนรู้ ต้องทำให้เป็น เมื่อก็ได้ แก่ เจ็บ ตาย นอกจากนี้มีคำทำ ขอ ที่เกี่ยวข้องกับการทำชีวิตด้วย

การเรียนรู้จากพื้นที่ลุ่มน้ำว่าง ที่การหลอมรวมคนตันน้ำ – ปลายน้ำ ที่มีความหลากหลาย โดยใช้แม่น้ำเป็นตัวหลอมรวมของกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกร่วมกับสายน้ำ โดยคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำ แนวทาง “การใช้ความสันติชี้สู่กับกระแสงทุน” โดยการใช้ความรู้ของชุมชนไปจัดการวิถีการดำเนินชีวิตชุมชน รวมทั้งการจัดการกับภายนอก ทำให้คนภายนอกชุมชนต้องเรียนรู้ เข้าใจตัวเองเพื่อต่อสู้กับภายนอก การเรียนรู้ต้องสร้างแรงดึงดูดจากคุณค่า ต้องเรียนรู้ความรู้ดูตนเองเพื่อป้องกันกระแสงทุน

การสร้างการเรียนรู้ในหลายระดับ มีการพัฒนาคนรุ่นใหม่โดยการจัดการ กำหนดกระบวนการ โดยผู้นำให้คนรุ่นใหม่ที่มีเวลาได้เรียนรู้พัฒนาตนเอง ได้ยกระดับตนเองเข้าไปอยู่ในองค์กรท้องถิ่น เข้าไปเรื่อมกับกลุ่ม องค์กรต่างๆ ที่จะมาสนับสนุนงานของชุมชน

ด้วยผลการทำงาน หรือบทเรียนจากพื้นที่ต่างๆ เป็นบทเรียนสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมเป็นเสมอ “การเด็ดดอกไม่สะเทือนถึงดวงดาว” จึงขอเชิญชวนให้ได้รับรวมบทเรียนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมในมิติความรู้ อำนาจ ศุรุภาพเป็นธรรม ยั่งยืนและเป็นสุข และให้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ กับขอเสนอให้สังเคราะห์บทเรียนควรศึกษาประเด็น “นักจัดการเรียนรู้” เป็นประเด็นแกนกลาง

มนัสชัย สังคมสุดใส เสนอว่า การลงทุนเป็นตัวเชื่อมชุมชน ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ที่มีประสบการณ์ ตัวเองจะเป็นทั้งนักเรียนและเป็นครูได้เรียนรู้สานติสิริทางวัฒนธรรมของตัวเอง เห็นว่าชาวบ้านอุ่นใจว่ามีตัวหนุน ทำให้ชาวบ้านเห็นว่ามีความสนใจเป็นภาระกำบังให้แก่นำ

ทิศทางในอนาคต

- ในเรื่องการต้อมคนจะได้มีการเพิ่มผู้นำชุมชน
- เสริมสร้างความอยู่รอดอย่างพอเพียงกับทรัพยากรที่มีอยู่
- จัดการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นจุดพบร่องรอยและเรียนรู้ร่วมกัน
- พัฒนาการเชื่อมชุมชนกับสถานศึกษาท้องถิ่น และกับสถาบันการศึกษาภายนอก (การสัมพันธ์กับภายนอกเป็นกลยุทธ์การสร้าง/นำสถานะ(หมวด)กลไกรัฐมาใช้เพื่อการเชื่อมประสานกับองค์กรภายนอกอื่นๆ)

โครงการสืบสานลายไทยชุมชนบ้านปีงหลวง

ครูสาวคำ กล่าวว่าได้เรียนรู้ภาษา การเข้าสังคม ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับชุมชนที่เป็นพื้นท้องไทย ให้ญี่ด้วยกัน “ปัญหาที่กับงานที่ทำ” ต้องควบคู่กับไปแต่เมื่อความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ คนเป็นชาตินิยม ชาติพันธุ์ในการทำงานเรื่องวัฒนธรรม ที่ไม่มีคนปฏิเสธและให้ความสนับสนุน ตัวเองเมื่อความภูมิใจที่ได้ทำกับได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ พี่ๆ ที่จะถ่ายทอดให้น้องที่ร่วมงานมิได้คิดที่จะทำเพื่อสถาบัน ได้สถาบันหนึ่ง แต่อย่างทำเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีใจรักต่อวันอย่างเรียนรู้เป็นความภูมิใจที่สุด เคยไปสอนเด็กที่แม่สุนิร华อาทิตย์หนึ่ง เข้าก็อย่างให้กลับไปอีก สิ่งที่ภูมิใจ เมื่อสอนที่ปีงหลวงก็มีเด็กเขียนถึงครูสาวคำในเรื่องที่อยากรบกวน ในการทำงาน 15 เดือนก็มีจุดอ่อนในเรื่องการทำงานบ้าง

อนาคต อย่างทำศูนย์วัฒนธรรมที่วัด เป็นศูนย์รวมข้อมูลให้การเรียนรู้แก่คนทั่วไป ส่วนโรงเรียนก็จะดำเนินการต่อเนื่อง ที่มีผู้อยากร่วมกิจกรรมสอนภาษาไทยให้ญี่ด้วยเรียนซึ่งจะต้องหารือกับโรงเรียนต่อไป ขอบคุณมากๆ สำหรับสิ่งที่ผ่านมา เวทีนี้มิใช่เวทีสุดท้าย หัวใจคิดถึงเวทีหน้าต่อไป ซึ่งอาจเป็นรูปแบบที่แตกต่างออกไป

การรื้อฟื้นวัฒนธรรมให้ชุมชนภูมิใจ มีผลต่อภาคธุรกิจคือ การนำวัฒนธรรมไทยให้ญี่ด้วยไม่พูดเรื่องการเมือง ชุมชนก็ยอมรับ อบต.ก็พูดคุยกับบ้าน หากการยอมรับมาจากการทำงานให้มาก นอกจากราชการย้อมรับจากภาคธุรกิจจะสะท้อนจากที่นายอำเภอสั่งให้ตัดชุดนกเพื่อไปใช้ในงาน ส่วนการอุปถัมภ์ได้ด้วยชุมชนเอง เห็นว่าต้องเริ่มจากการสร้างใจของชุมชนให้เป็นหลักในการพัฒนาต่อไป แต่ขณะนี้ชุมชนก็สนใจอยากรพัฒนาหลายอย่าง

อ.ปาริชาติ เสนอว่าได้เรียนรู้จากเวทีมากมาย เรียนรู้แล้วก็มีความสุข ส่วนที่สังเคราะห์สรุปบทเรียนนอกจากถอดชุดความรู้แล้ว ควรสนใจความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น คำพูด “นรภ-สวาร์ค” การใช้ “แท้” เป็นเครื่องมือให้ชาวบ้านประมินตนเองที่ควรอุดความรู้เหล่านี้ออกมายัง

ภาระที่ 3 อื่นๆ

- 3.1 พิจารณาการปรับปรุง และเพิ่มเติมรายงานการติดตามประเมินผล ตามข้อคิดเห็นของที่ประชุมในวาระที่ 1 คณะติดตามประเมินผลขอรับไปเพื่อทำงานปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยจะจัดทำรายงานประมวลภาพรวม และสรุปบทเรียน รวมทั้งการเน้นเสนอเชิงพรรรณฯ 1 ชุด และให้แต่ละพื้นที่ได้ศึกษาเอกสารรายงานแล้วเสนอปรับแก้ได้ภายในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2548 ซึ่งคณะติดตามประเมินผลจะได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.2 โครงการฯ แม่ตា จะจัดกิจกรรม “พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ” และเปิด “ເຊື່ອນຜູ້າ ສອນປ່ານຜູ້າ ດັບຕຳໃນ” ໄຄວ່າຂອເຫຼີມເພື່ອນໆ ພື້ນ້ອງຮ່ວມເປັນເກີຍຕິໃນການດັກລ່າວ ໃນ ວັນທີ 4 ກວາງວາມ 2548 ທີ່ຫຼຸມຫນຕຳໃນ ຕັບການຕຳ.ອ.ເມືອງ ຈ.ພະເຍາ

ອາຈາຍົມາລາ ດຳຈັນທີ່ ໄດ້ກ່າວໄກ້ກຳລັງໃຈແລະ ຂໍານວຍພຣໄຟ້ຟ້ເຂົ້າຮ່ວມໄດ້ການຕ່ອໄປຢ່າງມື້
ຄວາມສຸຂ

ປິດກາງປະໜຸມ 17.30 ນ.

ນັຍາ ພວຍຄໍາ ຜູ້ບັນທຶກ/ຕຽບຈາກ

ພັ້ນປະຕິບັດ ຜູ້ພິມພົມ